

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra hudební výchovy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Školní kapela jako volnočasová aktivita žáků 2. stupně základní školy

School music band as a pupil's free-time activity in lower secondary
education

Klára Doudová Fáberová

Vedoucí práce: PhDr. Kateřina Hurníková, Ph.D.

Studijní program: Vychovatelství

Studijní obor: B VYCH 20

2024

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Školní kapela jako volnočasová aktivita žáků 2. stupně základní školy potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucí práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha 20. 3. 2024

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucí mé práce, paní PhDr. Kateřině Hurníkové Ph.D., za cenné rady, připomínky, laskavý přístup a pochopení.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá školní kapelou jako volnočasovou aktivitou žáků 2. stupně základní školy. Cílem je zjistit, jakým způsobem ovlivnily získané zkušenosti účastníky v oblasti trávení volného času, hudebního rozvoje a vrstevnických vztahů a to prostřednictvím explorativního narativního výzkumu. Získaná data jsou zpracována metodou otevřeného kódování, analyzována a vyhodnocena.

KLÍČOVÁ SLOVA

Volný čas, adolescence, klíčové kompetence, školní kapela, kvalitativní výzkum

ABSTRACT

The thesis deals with a school music band as a pupil's leisure activity in lower secondary education. The main goal was to find how and in which way pupils were affected in their free time spending, music development and social interactions. The used methodology was based on a narrative explorative research design. The obtained data were processed and analyzed using the open-coding qualitative method.

KEYWORDS

Free-time, adolescence, key competencies, school music band, qualitative research.

Obsah

Úvod	8
I. Teoretická část	10
1 Volný čas mládeže	10
1.1 Vymezení pojmů	10
1.1.1 Volný čas	11
1.1.2 Formální, neformální a informální výchova, vzdělávání a učení	11
1.1.3 Výchova ve volném čase a výchova mimo vyučování, zájmové vzdělávání	12
1.1.4 Funkce výchovy ve volném čase	13
2 Období dospívání – vývojová psychologie	15
2.1 Období dospívání a motivace	17
2.2 Období dospívání a identita	19
3 Hudba a volný čas mládeže	22
3.1 Možnosti hudebního rozvoje dětí a mládeže	22
3.2 Vztah dětí a mládeže k hudbě	23
3.3 Vedení mládežnických orchestrů a kapel – historický vzhled	25
3.4 Metodická literatura pro orchestry a kapely	27
3.5 Úloha hudební výchovy ve vzdělávacím systému	29
3.6 Klíčové kompetence v hudební práci s mládeží	29
II. Praktická část	31
4 Předmět, cíle a organizace výzkumu, výzkumný design	31
4.1 Výzkumný kontext	31
4.2 Výzkum – čas a metody	33
4.3 Plánování výzkumného záměru i samotného výzkumu	35
4.4 Tvorba výzkumného nástroje	36

4.5 Pilotní rozhovory	37
4.6 Jamboard – kartičky možností	38
4.7 Charakteristika výzkumného vzorku	39
5 Analýza a vyhodnocení dat.....	41
5.1 Moje role v kapele	41
5.2 Otevírací položka – 5 slov	41
5.3 Motivace pro vstup do kapely.....	42
5.4 Předchozí zkušenosti s hudbou	45
5.5 Volnočasové aktivity	47
5.6 Podpora rodičů.....	49
5.7 Hudební přínos.....	51
5.8 Mimohudební oblast – vrstevnické vztahy	54
5.9 Zlepšování vztahů.....	57
5.10 Využití získaných zkušeností v dalším životě	60
5.11 Překážky, limity.....	63
5.12 Co bych chtěl/a dodat?.....	65
6 Limity výzkumné práce	67
7 Diskuse výsledků výzkumu vzhledem k výzkumným otázkám.....	68
Závěr.....	73
Seznam použitých informačních zdrojů	75
Seznam příloh.....	78

Úvod

Hudba nás provází celým životem a je v podstatě, i díky technickému rozvoji, možnostem a vybavení, všudypřítomná. Volba tématu mé bakalářské práce vychází hned z několika vlastních zkušeností souvisejících s hudbou a trávením volného času. Tyto zkušenosti se týkají jak osobního života, vzdělávání v různých institucích i mimo ně, tak i života profesního. Prvotní zkušeností byla výchova v rodině pozitivně laděná směrem k hudbě od rodičů a prarodičů, což zásadně ovlivnilo můj přístup k hudbě i hudebnímu vzdělávání, jímž jsem procházela, ale později také profesní směřování a hledání vyhovujícího pedagogického přístupu v mé budoucí praxi. V každodenní práci s dětmi ve škole tedy částečně vycházím z institucionalizované výuky, kterou jsem v I. i II. cyklu absolvovala v ZUŠ na přelomu 80. a 90. let, kdy jsem působila v několika sborech, z pozdějších hodin u soukromých učitelů i z praxe z několika kapel. Jsem přesvědčená, že osobní zkušenost může pomoci pedagogovi správně pochopit postoje, motivaci, ale také pochybnosti a zdrženlivost dětí, žáků. Velmi okrajově bych také ráda zmínila fenomén celoživotního učení a vzdělávání, které v podstatě rozvíjí člověka po celý život a zasahuje do mnoha oblastí jeho rozvoje. Vycházím zde z možnosti, kdy mohou volnočasové, zájmové aktivity člověka formovat a ovlivňovat nejen z pohledu funkcí výchovy ve volném čase, ale také připravovat pro budoucí profesní život. Zde jsou mou velmi pozitivní zkušeností kurzy České Orffovy společnosti, Letní dílny hudební výchovy pořádané Společností pro hudební výchovu, kde je hlavním cílem hravost, aktivní zapojení každého. V souvislosti s celoživotním vzděláváním nemohu nezmínit studium na Pedagogické fakultě UK.

Do každé organizované práce s dětmi je potřeba velkého nadšení a úsilí dospělých. Měla jsem velké štěstí na děti, které mé nadšení sdílely a násobily tím svým, díky čemuž vlastně spontánně vznikla školní kapela na jedné základní škole poblíž Prahy. Kapela je živoucí organismus, kde je vše na sobě závislé. Lidé se poznávají z jiné stránky, učitel, kapelník, vychovatel, či vedoucí kroužku by zde neměl být v postavení řízení, ale spíše vedení. To má pak vliv na pěstování bezpečného klimatu potřebného pro tvůrčí atmosféru a posilování důvěry i hledání specifického přístupu k dané skupině s proměnlivou skupinovou dynamikou a jinou tvůrčí energií. Hudební kroužky ve škole, ať už se týkají realizace v rámci školní družiny, školního klubu, nebo jsou organizovány za jiných

podmínek, mohou být variantou hudebního rozvoje dětí, které z nějakého důvodu nevyužívají ostatní možnosti hudebního rozvoje, např. nebyly přijaty do ZUŠ, byly vedeny k jiným koníčkům, zájem o hudbu se u nich projevil se starším školním věkem. Svým širokým záběrem na osobnost dítěte může být realizace takovéto volnočasové aktivity též vhodným prostředkem k budování, rozvoji a posilování klíčových kompetencí, jež jsou spjaty i s neformálním vzděláváním.¹

Tato bakalářská práce je rozdělena do dvou částí. V první, teoretické, se soustředí na vysvětlení pojmů souvisejících s volným časem a jeho naplňováním z hlediska potřeb této práce, tzn. výchovou ve volném čase a výchovou mimo vyučování, dále pak zájmovým vzděláváním a funkcí výchovy ve volném čase, možnostmi na poli hudebního vzdělávání dětí v souvislosti s tím, kdo toto vzdělávání zajišťuje. Jak vyplývá z názvu práce, je potřeba vymezit 2. stupeň základní školy z hlediska vývojové psychologie. S tím také souvisí vnímání hudby a přístup k ní ve věku dospívání a přínos hudby v tomto věku z pohledu hudební psychologie (budování identity). Dále je součástí teoretické části vymezení pojmu motivace a seznámení s metodickou literaturou týkající se vedení mládežnických souborů.

Praktická část se už cíleně věnuje explorativnímu narativnímu výzkumu. Jde o kazuistiku, zpracovanou na základě polostrukturovaných rozhovorů týkajících se realizace volnočasové aktivity školní kapely na základní škole v nedávné minulosti. Specifikace dílčích cílů: zjistit, jak vnímali účastníci školní kapelu a její místo ve svém volném čase; zjistit, jak účastníci vnímali školní kapelu z hlediska rozvoje svých hudebních schopností a dovedností; zjistit, jaké schopnosti a dovednosti týkající se vztahů ve vrstevnické skupině účastníci získali nebo rozvíjeli v rámci školní kapely jako volnočasové aktivity. Podrobnější popis výzkumných nástrojů, způsob zpracování získaných dat i výsledky šetření, jež jsou odpovědí na výzkumné otázky uvedené v úvodu praktické části, budou podrobně představeny tamtéž.

¹ HAVLÍČKOVÁ, Daniela a ŽÁRSKÁ, Kamila. *Kompetence v neformálním vzdělávání*. Praha: Národní institut dětí a mládeže Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, 2012. ISBN 978-80-87449-18-9.

I. Teoretická část

1 Volný čas mládeže

Je obecně známou pravdou, že se člověk stále učí. O důležitosti tohoto fenoménu svědčí i existence vládou přijaté Strategie vzdělávací politiky české republiky do roku 2030+, která hovoří mimo jiné o nutnosti propojení všech složek vzdělávání, tedy formálního, neformálního a informálního a to inovativními přístupy, po celý život, s podporou meziresortní spolupráce.² Neformální, resp. zájmové vzdělávání je jedním ze zásadních termínů této bakalářské práce. Úzce s ním souvisí také termín volný čas, v němž se neformální a zájmové vzdělávání, v případě této bakalářské práce volnočasová zájmová aktivita školní kapela, realizuje. Pro potřeby tohoto textu je žádoucí objasnit i další specifika, jako jsou funkce výchovy ve volném čase, období dospívání a další pojmy.

Co se týče literatury, která se k tématu, tj. vedení školní kapely vztahuje, je možné čerpat inspiraci z množství publikací věnovaných obecné didaktice hudební výchovy na základní škole nebo dílčím tématům, např. intonaci, pohybu, poslechu. Dále byla v literatuře věnována pozornost sborovému zpěvu, mnohem méně pak oblasti vedení instrumentálního souboru. Více bude literatura k tématu popsána v kapitole Vedení mládežnických souborů a kapel.

1.1 Vymezení pojmů

Pro potřeby naší práce je důležitá orientace jak v pojmech týkajících se výchovy, resp. výchovy ve volném čase a jejích funkcí, tak také v pojmech souvisejících se specifickým obdobím, na něž se zaměřuje téma této práce, tedy 2. stupeň základní školy. Popsáno bude dospívání, motivace i budování identity, které může být silně spojeno s hudbou skrze hudební interprety, tedy „reálné a zobrazené vzory“³ pro dospívající jedince.

² FRYČ, Jindřich; MATUŠKOVÁ, Zuzana; KATZOVÁ, Pavla a kolektiv autorů. *Strategie vzdělávací politiky české republiky do roku 2030+*, 978-80-87601-47-1. Online. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2020. ISBN 978-80-87601-47-1. Dostupné z: www.msmt.cz. [cit. 2024-02-19].

³ ETICKÉ FÓRUM ČESKÉ REPUBLIKY. *Www.etickavychova.cz*. Online. 2024, 6. 1. 2024. Dostupné z: <http://www.etickavychova.cz/slozky-eticke-vychovy/>. [cit. 2024-02-19].

1.1.1 Volný čas

Existuje mnoho pohledů na čas, který označujeme za volný. V Pedagogickém slovníku se o volném čase uvádí, že je to „*Čas, se kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů. Volný čas je doba, jež zůstane z 24 hodin po odečtení času věnovaného práci, péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní fyzické potřeby (včetně spánku)*“.⁴ Podle Pávkové lze volný čas definovat jako dobu, kdy si člověk činnosti volí svobodně, jsou mu příjemné, naplňují ho a přinášejí mu radost a uvolnění. Jeho důležitou složkou jsou mimo jiné i zájmové aktivity označované jako koníčky. Jak je zde také uvedeno, není možné vymezit striktní hranice mezi povinnostmi a volným časem, protože existují povinnosti, které člověk plní se zalíbením, navíc mu mohou přinášet nejen duševní, ale i hmotné zisky, např. zahrádkaření, rybolov, rukodělné činnosti.⁵ Volný čas má velký význam z pohledu osobního, ale také společenského, např. v knize Umění odpočívat je popsán volný čas jako „*rozsáhlý komplex lidských a společenských jevů, procesů, vztahů a funkcí, týkajících se odpočívání, zábavy a rozvoje osobností a lidských skupin*“.⁶

1.1.2 Formální, neformální a informální výchova, vzdělávání a učení

Současná odborná literatura pracuje s pojmy formální, neformální a informální výchova, tyto termíny se používají rovněž ve spojitosti s učením a vzděláváním.

Formální vzdělávání se odehrává především v institucích, školách, které závazně dodržují a naplňují školní vzdělávací programy (dále jen ŠVP). Žáci a studenti jsou zde za svou práci hodnoceni průběžně, ale i za určité delší období, tzn. je jim vydáváno vysvědčení.

Neformální vzdělávání má velmi blízko k výchově ve volném čase a mělo by také naplňovat její základní znaky, jimiž jsou cílevědomost a systematickosti. Zásadní je zde také požadavek dobrovolnosti. Absolvování aktivit může být dokladováno certifikátem, ale není to podmínkou.

⁴ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník: 4. Aktualizované vydání*. 4. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8. s. 274

⁵ BENDL, Stanislav a kolektiv. *Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru*. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-4248-9.

⁶ BAKALÁŘ, Eduard: *Umění odpočívat*. Vydání první. Praha: Práce, 1978. ISBN 24-103-78. s. 66

Informálním vzděláváním, spíše informálním učením, informální výchovou, se rozumí formování člověka v různých životních situacích, může být záměrné, ale i zcela nečekané.⁷

1.1.3 Výchova ve volném čase a výchova mimo vyučování, zájmové vzdělávání

Nám, pedagogům působícím na poli základního vzdělávání se mohou oba výše uvedené termíny jevit jako synonyma, ale není tomu tak. Výchova ve volném čase se týká všech věkových skupin obyvatelstva, včetně předškolních dětí, žáků, studentů, dospělých, ale i seniorů. Naproti tomu výchova mimo vyučování se dotýká pouze těch, kteří jsou vyučováni, tedy žáků základních a středních škol. „*Pojem výchova mimo vyučování bývá tedy vymezován jako výchovné působení v době mimo povinné vyučování, převážně, ale nikoliv výlučně ve volném čase.*“⁸ Je zde také uvedeno, že se jedná o výchovu, která probíhá mimo bezprostřední vliv rodiny a je zajišťována institucí.⁹ Výchova mimo vyučování může mít různé formy a probíhat v různých prostředích.

Co se týče hudebního vzdělávání, nejčastěji se setkáváme se vzděláváním v ZUŠ, kde probíhá individuální výuka hry na nástroj, nebo individuální výuka zpěvu. Skupinové formy výuky v ZUŠ jsou zajištěny díky skupinové interpretaci nebo sborovému zpěvu. Další nejčastější možností spadající do výuky mimo vyučování jsou hudební kroužky zajišťované v rámci zájmového vzdělávání. Právní vymezení zájmového vzdělávání poskytuje zákon č.561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) § 111, kde je uvedeno, že se zájmové vzdělávání zaměřuje na mnoho oblastí. Účastníci zájmového vzdělávání naplňují svůj volný čas ve školských zařízeních k tomu určených, jedná se o střediska volného času, školní družiny a školní kluby.¹⁰ Konkrétní podmínky organizace zájmového vzdělávání pak upravuje vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání. Ta také stanovuje podmínky týkající se obsahu činnosti, účastníků a způsobu financování školských zařízení, v nichž se zájmové vzdělávání uskutečňuje. Jde o již zmíněná střediska volného času, školní družiny a školní

⁷ BENDL, Stanislav a kolektiv. *Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru*. 1. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-4248-9.

⁸ BENDL, Stanislav a kolektiv. *Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru*. 1. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-4248-9, s. 121

⁹ Tamtéž

¹⁰ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Školský zákon ve znění účinném ode dne 1.7.2023* [online]. Praha, 2023 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/dokumenty/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-ode-dne-1-7-2023>

kluby.¹¹ Tato školská zařízení by měla být personálně obsazena pedagogy volného času, požadavky na jejich vzdělání jsou specifikována Zákonem 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících.¹² Specifické vzdělání pro vedoucí hudebních kroužků zákon nevyžaduje.

Školní kapela pro zájemce z řad dětí 2. stupně je kroužkem školy, čili instituce, ale není provozována v rámci školní družiny, respektive školního klubu, poněvadž účastníci kroužku nejsou ve školním klubu zapsáni. Svou volnější formou je tedy kapela na pomezí výchovy mimo vyučování a výchovy ve volném čase, jejíž funkce jsou naplňovány i přes určitou zodpovědnost, která je po účastnících vyžadována. Stále by zde mělo platit jedno z nejdůležitějších pravidel volnočasové aktivity, a tím je pravidlo dobrovolnosti.

1.1.4 Funkce výchovy ve volném čase

První ze čtyř základních funkcí výchovy ve volném čase je **funkce výchovně-vzdělávací**, založená na záměru a cíli, s působením na úrovni psychické, fyzické i vztahové, tedy sociální. Rozvíjí myšlení, emoce i vůli. K dosahování cílů je zapotřebí specifického pedagogického přístupu, výchova ve volném čase může naplňovat potřebu seberealizace, prohlubuje stávající zájmy a vede k objevování zájmů nových. Účastníci si vytvářejí vztah ke smysluplnému naplňování svého volného času, a celoživotní vzdělávání se stává přirozenou součástí života.¹³ Tato myšlenka je také obsažena ve Strategii celoživotního učení, viz výše.

Druhou funkcí výchovy ve volném čase je **funkce zdravotní**, s pozitivními účinky na zdravý psychický, fyzický i společenský vývoj vychovávaných. Z pedagogického hlediska je zde nutné pracovat s individuálními potřebami vzhledem k věku, přizpůsobit režim dne, dbát na výběr vhodných aktivit s přihlédnutím ke schopnostem a preferencím konkrétní skupiny. Např. u žáků je vhodné zařazovat pohybové aktivity, dodržovat správné hygienické a stravovací návyky, ale je zdravé se také zaměřit na vytváření společenství, posilovat vztahy ve skupině a podporovat bezpečné klima.

¹¹ Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Zájemové vzdělávání: Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájemovém vzdělávání* [online]. Praha, 2023 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: www.msmt.cz

¹² Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: *Zákon o pedagogických pracovnících. Zákon 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících* [online]. Praha, 2023 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: www.msmt.cz

¹³ BENDL, Stanislav a kolektiv. *Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru*. 1. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-4248-9.

Z tohoto pohledu velmi úzce navazuje **funkce sociální**. Na příkladu školních družin a školních klubů se na ni nahlíží ze dvou úrovní. Veřejnost ji často vidí jako hlídání dětí v době mimo vyučování. Mnohem důležitější je ale funkce z pohledu společenských vztahů, které se v dané skupině vytváří a prohlubují, často u podobně zájmově zaměřených dětí. Mohou také poskytovat útočiště a vytvářet vzor pro děti z komplikovaných rodinných poměrů. V tomto ohledu je zde důležitým faktorem dostupnost vybavení, pomůcek, prostoru, ale i pozornosti pedagoga pro všechny děti bez výjimky.

Čtvrtou funkcí výchovy ve volném čase je záslužná **funkce preventivní**. Pokud se dítě věnuje aktivitám, které ho baví, a je vedeno ke smysluplnému trávení svého volného času nejprve rodinou a dále pak i subjekty zajišťujícími volnočasové aktivity, snižuje se pravděpodobnost vzniku patologických jevů, jako jsou například agresivita, záškoláctví, lhaní, poškozování cizích věcí, šikana.¹⁴

¹⁴ BENDL, Stanislav a kolektiv. *Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru*. 1. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-4248-9, s.123.

2 Období dospívání – vývojová psychologie

Z pedagogického hlediska je důležité být dostatečně obeznámen s vývojovou psychologií daného věku. Každé období s sebou přináší určitá specifika, která mohou být v důsledku nedostatečného rozhledu v této oblasti stresující a limitující v pedagogické praxi. Dospívání může být komplikovaným obdobím pro děti, rodiče i pedagogy. To, co je v určitém věku přirozené vývoji jedince, může jindy značit disbalanci (např. rozdílný výchovný styl rodiny a školy) i vážnější problém ve vývoji.

Z pohledu pedagoga volného času, který pracuje s dětmi v období dospívání, je tento rozhled o to důležitější, že zájmy a koníčky mohou být zásadní při vymezování se vůči vlastnímu dětství, rodině, společnosti. Vývoj probíhá nerovnoměrně a je individuální záležitostí, to znamená, že se nevyvíjí všechny složky osobnosti najednou. Existuje také rozdíl mezi chlapci a dívkami, které často vstupují do období dospívání dříve. Ve vyšších ročnících základní školy může hrát roli fakt, že dítě nastoupilo školní docházku s odkladem, tím pádem mohou být rozdíly v chování dětí v rámci jednoho nebo dvou posledních ročníků ZŠ zcela rozdílné. Proto je zde užíván spíše termín období dospívání a adolescence než pojem starší školní věk¹⁵.

Dle Hartlova Psychologického slovníku je období dospívání velmi obecně „*období ontogenetického vývoje, kdy vrcholí procesy zrání sexuálního, emocionálního a sociálního; zpravidla od 12/14 do 22/24 let.*“¹⁶ Dále je zde toto období rozděleno v podstatě do dvou částí, prvním obdobím dospívání je puberta, respektive pubescence. Jde o období mezi 12. a 15. rokem. Jedinec pohlavně dospívá, je kritický k okolí, typické je kolísání nálad, citů, objevují se pocity nejistoty a např. sebedoceňování.¹⁷ Druhé, navazující období vymezuje pojmem adolescence, které je obdobím mezi pubescencí a ranou dospělostí. Objevují se sekundární pohlavní znaky a jedinec pohlavně a rozumově dozrává, dotváří se celistvost, resp. integrita osobnosti.¹⁸ Jiné pojetí můžeme nalézt v Pedagogickém slovníku, jenž definuje pubescenci, pubertu podrobněji jako „*věkové období dospívání, v našich*

¹⁵ VÁGNEROVÁ, Marie a Lidka LISÁ. Vývojová psychologie: *Dětství a dospívání*. 3. Praha: Karolinum, 2021. ISBN978-80-246-4961-1

¹⁶ HARTL, Pavel. *Psychologický slovník*. 1. Praha: Budka, 1993. ISBN 80-90 15 49-0-5. s. 40

¹⁷ HARTL, Pavel. *Psychologický slovník*. 1. Praha: Budka, 1993. ISBN 80-90 15 49-0-5. s. 47

¹⁸ HARTL, Pavel. *Psychologický slovník*. 1. Praha: Budka, 1993. ISBN 80-90 15 49-0-5.

podmínkách přibližně od 11 do 15 let. Rozlišuje se období prepubescence (11-13 let) a vlastní pubescence (13-15 let).“¹⁹ Jedná se o nejbouřlivější období, kdy často dochází k nerovnoměrnému vývoji v oblasti tělesné, intelektové, emocionální i sociální. Je to období vzdoru vůči autoritám s cílem získat větší samostatnost. To s sebou může přinést sympatizování s nekonformními sociálními skupinami a asociální chování.²⁰

Výše uvedená období je ale možné chápat i jinak. Charakteristika dospívání dle knihy Vývojová psychologie autorek Vágnerové a Lisé popisuje problematiku tak, že je dospívání dobou mezi dětstvím a dospělostí a zařazuje je do období mezi 10. a 20. rokem života, kdy probíhá celková proměna osobnosti na všech úrovních, tedy na úrovni psychické, fyzické a sociální. Zmiňují dospívání v historických a společenských souvislostech, kdy byl přechod do dospělosti jasně určen tradičním rituálem a následně vyplývající změnou, tudíž nebylo nutné o vlastní identitu nijak usilovat. Na tomto příkladu vysvětlují náročnost uvedeného období v dnešní společnosti, kdy rostou nároky na dospívající.²¹

Období dospívání se díky mnoha vlivům prodlužuje, začíná dříve a končí později. Dělí se na dvě části, ranou adolescenci 11–15 let a pozdní adolescenci, přibližně mezi 15–20 lety. Zajímavé je, že zde autorky nehovoří o pubertě, pubescenci. Pojem „pubescent“ se objevuje zřídka v popisu období rané adolescence, zatímco v části hovořící o pozdní adolescenci jej nezmiňují. O pubertě se zde hovoří až v souvislosti s hormonálním, neuropsychologickým a tělesným vývojem.

V období **rané adolescence** jde o znatelné tělesné změny, které jsou příčinou změn také v sebepojetí a vnímání okolí. Dochází ke změně myšlení a emočního prožívání. Snaha vymezit se vůči dětem i dospělým bývá demonstrována změnou vizáže, zájmů i životního stylu. Toto období se vyznačuje odpoutáváním se od rodičů a důležitostí vazeb na vrstevníky. Důležitým mezníkem je ukončení základního vzdělání a další směřování dospívajícího. V následujícím období, tedy **pozdní adolescenci**, dochází k celkové

¹⁹ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník: 4. Aktualizované vydání*. 4. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8. s. 193

²⁰ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník: 4. Aktualizované vydání*. 4. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

²¹ VÁGNEROVÁ, Marie a Lidka LISÁ. *Vývojová psychologie: Dětství a dospívání*. 3. Praha: Karolinum, 2021. ISBN 978-80-246-4961-1.

proměně a zrání osobnosti a ukončením profesního rozvoje také k jiné sociální pozici. Toto období je o hledání vlastní identity a nově o přijetí zodpovědnosti za vlastní život ve všech ohledech, např. po finanční stránce. Jak bylo v rané adolescenci důležité vymezit se vůči dětství, je nyní důležité oddálit závazná rozhodnutí a stereotyp dospělosti. Napětí přináší nerovnoměrný psychický, biologický a sociální vývoj, proto se dospělost nedá přesně definovat.

Užitečné je také zmínit základní psychologické potřeby dospívajících, které zcela jistě ovlivňují vnímání vlastního volného času a přístup k němu. Jedná se o potřebu jistoty a bezpečí, potřebu seberealizace i potřebu otevřené budoucnosti. Adolescentní chování může být doprovázeno schopností vycházet z minulých zkušeností, ale i uvažováním o budoucnosti, která může být nejistá, což ovlivňuje **potřebu jistoty a bezpečí**. V oblasti **seberealizace** může opět dojít k posunu v souvislosti s uvažováním v budoucím kontextu, což zjednodušeně znamená, že to, co se nepodařilo teď, může se podařit příště. Přichází ale také pochybnost o tom, že úspěch, který se v přítomnosti dostavil, se nemusí opakovat vždy. Ze schopnosti uvažovat o budoucnosti a do budoucna vyplývá další potřeba **otevřené budoucnosti**, která může být opět vnímána jako příležitost, zdroj inspirace a možnost nových zkušeností, ale také jako další zdroj nejistoty. Velmi náročné pro práci s touto věkovou skupinou jsou dočasné projevy chování, které jsou zde uvedeny jako **posílení kognitivního egocentrismu**. Jedná se o nadměrnou kritiku a sklon k polemikám, i přes snadnou ovlivnitelnost mívají adolescenti neoprávněný pocit vlastní výjimečnosti, jsou přecitlivělí a vztahovační, bývají radikální a nepřipouští kompromisy.²²

2.1 Období dospívání a motivace

Motivace je slovo odvozené z latinského výrazu *movere*, což znamená pohybovat, hýbat.²³ Dá se tedy označit za základní hybnou sílu všeho konání. Ať už se jedná o činnosti související se školou, profesí nebo trávením volného času, bez motivace se člověk do práce nutí, což značně ovlivní její průběh, i výsledek. Dle Psychologického slovníku je motivace pojem, který chápeme jako vnitřní psychický proces, v jehož důsledku dochází

²² VÁGNEROVÁ, Marie a Lidka LISÁ. Vývojová psychologie: *Dětství a dospívání*. 3. Praha: Karolinum, 2021. ISBN978-80-246-4961-1.

²³ *Www.wikisofia.cz: Motivace* [online]. [cit. 2023-08-08]. Dostupné z: <https://wikisofia.cz/wiki/Motivace>

ke zvýšení nebo naopak poklesu aktivity, jsou mobilizovány síly a energie organismu. Mezi její projevy patří napětí, neklid. Na zaměření motivace má vliv osobnost jedince, jeho hodnoty, zkušenosti, dovednosti a schopnosti. K nežádoucí motivaci vedou emoce a stavy, jako je strach, úzkost nebo bolest.²⁴

Pro naše potřeby se jeví výstižnější a propracovanější definice motivace žáků při výuce, dle Pedagogického slovníku se na výsledku motivačního procesu podílí sám žák, učitel, rodiče i spolužáci. Učitel může využít mnoha způsobů, jimiž žáky motivuje. Např. „1. Vytváření adekvátního obrazu o žácích; 2. Učitelovo očekávání vůči žákům → Pygmalion-efekt, → Golem-efekt; 3. Probouzení poznávacích potřeb žáků (problémové úlohy); 4. Probouzení sociálních potřeb žáků (sociální klima ve třídě); 5. Probouzení výkonové motivace (sociální norma, individuální norma); 6. Využití odměn a trestů; 7. Eliminování pocitu nudy; 8. Předcházení strachu ze školy, z určitého předmětu, ze zkoušení.“²⁵

Nemálo pedagogů se setkává po příchodu do praxe s problémy ohledně motivace žáků. Obzvlášť v dnešní době plné techniky a povětšinou i hmotného dostatku, kdy si rodiče mohou dovolit dětem pořídit většinu toho, co si přejí, a kdy je možno trávit čas rozličnými způsoby od aktivit pro jednotlivce i skupiny, zaměřené na všemožné oblasti rozvoje i zábavy a odpočinku, je motivace v pedagogické praxi velkou otázkou. Některé děti nejsou navíc ochotny přijmout fakt, že je zapotřebí i značného vlastního úsilí, což při hudebních aktivitách platí na sto procent. Není možné zde mezigeneračně srovnávat, i když je přirozené čerpat z vlastních zkušeností. Mnohem užitečnější pro práci pedagoga je snaha o pochopení jednotlivců i skupiny, se kterou pracuje. Chceme-li někoho, i nás samé motivovat, musíme nejdříve poznat ty motivy, které jsou spjaté s danou činností, aktivitou, jež se mohou týkat i volného času. Motivace je motorem našeho jednání, procesu poznávání, rozvíjení a růstu.²⁶

Motivace sestává ze dvou složek, motivace vnitřní a motivace vnější. Chování založené na vnitřní motivaci může být spontánnější. Naproti tomu vnější motivace představuje situaci, kdy jedinec nemusí jednat z vlastního zájmu, ale pod vlivem jiných vnějších

²⁴ HARTL, Pavel. *Psychologický slovník*. 1. Praha: Budka, 1993. ISBN 80-90 15 49-0-5

²⁵ PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník: 4. Aktualizované vydání*. 4. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8. s. 128

²⁶ *Www.wikisofia.cz: Motivace* [online]. [cit. 2023-08-08]. Dostupné z: <https://wikisofia.cz/wiki/Motivace>

motivačních činitelů. S motivací přímo souvisí téma odměn, které přicházejí ve formě uspokojování potřeb (motivů), tedy základních kamenů motivace. Může jít o libé pocity na základě pochvaly, sladkosti, atp., opakem odměny je trest. Při vnější motivaci mohou být činnosti vykonávány pod jistým tlakem, který může provázet napětí, což při zájmových aktivitách není žádoucí.²⁷

Pokud zmíníme samotnou motivaci k hudbě, primárně bývá spojena s hudebními projevy, jež dítěti přinášejí uspokojení a radost. Bývá doprovázena vrozeným hudebním nadáním. To se projevuje už v raném věku velkým zájmem o hudbu a vnitřně nutí dítě, aby projevovalo svůj potenciál a to s velkou dynamikou. Takové děti se zajímají o hudbu samy od sebe, vydrží při hudebních činnostech dlouho soustředěné a samy se pokoušejí o vlastní hudebně tvořivé činnosti s úsilím v překonávání překážek.²⁸

2.2 Období dospívání a identita

Slovník cizích slov jednoduše popisuje identitu jako „*sebeuvědomění člověka*“²⁹. K tomuto sebeuvědomění ale vedou často bouřlivé procesy spojené s dospíváním. I v kapitole dotýkající se období dospívání tento termín zaznívá a také Hartl se ve svém Psychologickém slovníku přímo dotýká spojení identity a adolescence. Říká, že identita je soubor osobnostních rysů, které jedince specifikují v určité konkrétní skupině. Aktuální identita značí, kým jedinec skutečně je, naproti tomu potenciální identita spočívá v nerealizovaných vlastnostech. V období adolescence obvykle dochází ke krizi identity.³⁰ Říčan se, ve své knize Cesta životem, vyjadřuje o identitě takto: „*Mít identitu znamená znát odpověď na otázku, kdo jsem, znát sám sebe, rozumět svým citům, vědět, kam patřím, kam směřuji, čemu doopravdy věřím, v čem je smysl mého života. Znamená to jistotu sebou samým, zodpovědnost za své činy, realistické sebevědomí, znalost všech možností a mezí. Znamená to být pevně zakotven v tradici a podílet se aktivně na tvorbě budoucnosti, osobní i společenské. Znamená to vědět o své jedinečnosti, znát své nezaměnitelné místo, svou*

²⁷ Hanuš, Radek a Lenka Chytilová. *Zážitkově pedagogické učení*. 1. Praha: Grada Publishing. 2009. ISBN 978-80-247-2816-2

²⁸ HOLAS, Milan. *Hudební pedagogika*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství AMU, 2004. ISBN 80-7331-18-x.

²⁹ *Www.ABZ.cz: Identita* [online]. [cit. 2023-08-17]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov-abz.cz>

³⁰ HARTL, Pavel. *Psychologický slovník*. 1. Praha: Budka, 1993. ISBN 80-90 15 49-0-5.

nenahraditelnost – a to všechno nejen intelektem, nýbrž celou hloubkou své bytosti, mít podíl na vlastním životě“.³¹

Jak již zaznělo, adolescenti bývají velmi ovlivněni emocemi a kladou si otázku, kdo jsem já sám, kdo jsem já ve skupině. Na základní škole si navíc tuto skupinu sami nevybrali, ale většinou vyplývá z demografické situace konkrétního místa. Každý má na výběr, zda svou identitu nalezne přijetím určitého převzatého vzorce chování, nebo vlastním nalézáním sebe sama. První možnost se sice může jevit jako snazší, ale pokud se dospívající pokusí o vlastní cestu a podaří se mu nástrahy s tím spojené překonat, má i větší šanci se realizovat. Toto vlastní snažení se může projevit specifickým způsobem jako antiidentifikace, kdy je člověk v opozici k tomu, co se od něj očekává.³²

S identitou souvisí vymezování prostřednictvím vizáže, zájmů i životního stylu, což koreluje s hudebními preferencemi. To může s sebou nést určité vizuální znaky, které odlišují jednotlivce nebo skupinu od ostatních a činí je jedinečnými. Se současným neomezeným přístupem k různým typům obsahů na internetu mohou dospívající přijmout vzor, který nepřináší dobrý příklad. Při poslechu některé současné hudby, písni nebo dokonce obecněji stylů, jako jsou RAP nebo metal, může u nás dospělých docházet k domněnkám či předsudkům, že poslech takové hudby má přímo vliv na chování dospívajících.

Zajímavou otázkou, které se chopili níže zmínění výzkumníci, je, jestli existuje vztah mezi psychickým nastavením jedince a jeho hudební preferencí. Alespoň okrajově zmiňujeme výzkum publikovaný v časopise *Acta musicologica*, kde se autoři Franěk a Mužík zaměřují na psychologické pozadí hudebních preferencí. Dokonce zde zmiňují jiné výzkumy zahraničních autorů, zacílené na souvislosti mezi hudebními preferencemi a osobnostními předpoklady přímo adolescentů. Autoři zde nestavěli výzkum na příklonu k určitému žánru, ale zjišťovali preferenci na základě vlastností hudby, např. hlasitá, divoká, něžná, atp. Zjednodušeně vyjádřeno, rozlišili tři typy posluchačů, z nichž první skupina preferovala „lehkou hudbu“, druhá „tvrdou hudbu“ a třetí skupinu tvořili nevyhranění posluchači. Z tohoto výzkumu vyšlo najevo, že posluchači „lehké hudby“ měli spíše

³¹ ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem*. Praha: Pyramida, 1990, 232-233. ISBN 80-7038-078-0.

³² VÁGNEROVÁ, Marie a Lidka LISÁ. *Vývojová psychologie: Dětství a dospívání*. 3. Praha: Karolinum, 2021. ISBN 978-80-246-4961-1

předpoklady kontrolovat své emoce a přijímat normy, naproti tomu posluchači „tvrdé hudby“ byli extrovertnější a stavěli se proti autoritám, nevyhranění posluchači tvořili bezproblémovou skupinu a vybírali si hudbu podle momentální nálady. Dále zde autoři porovnávají vlastní výzkum hudebních preferencí české populace s podobným výzkumem z prostředí USA. Autoři článku upozorňují, že je potřeba hledat spíše obecnější dimenze hudebního vkusu, protože lidé většinou nepreferují pouze jeden hudební styl. Člověk si do jisté míry vybírá hudbu dle svého založení, ovšem je třeba zohledňovat sociokulturní kontext.³³

V běžné pedagogické praxi určitě není možné soustředit se do hloubky na vše, co s hudební identitou souvisí, zároveň ale mohou tyto informace objasnit situace, které přímo ovlivňují naši pedagogickou práci, a nabídnout neotřelý pohled na věc, například při výběru repertoáru pro adolescenty nebo společně s nimi.

³³ FRANĚK, Marek a Pavel MUŽÍK. Acta musicologica: Hudební preference a její souvislost s některými osobnostními rysy. *Acta musicologica* [online]. 2006, (3) [cit. 2023-08-17]. ISSN 1214-5955. Dostupné z: www.acta.musicologica.cz

3 Hudba a volný čas mládeže

Hudba patří neodmyslitelně k životu většiny lidí, tedy i dětí a dospívajících. V prvopočátku ovlivňuje náš vztah k hudbě to, jak ji vnímají naši nejbližší, později nám obzory rozšiřuje škola, volnočasové aktivity, kamarádi, média. V dnešní době není, v případě zájmu, problém dostat se k velkému množství hudby díky platformě Youtube, Spotify a dalším, k jejichž službám se dostane každý uživatel chytrého telefonu. Hudba je na dosah všude a každému, kvalita neustále soupeří s kvantitou.

3.1 Možnosti hudebního rozvoje dětí a mládeže

Hudebnímu rozvoji věnoval pozornost už Komenský ve svém Informatoriu školy mateřské³⁴. Děti se s cíleným hudebním rozvojem setkávají v mateřských školách, elementární hudební výchova probíhá i na školách základních. Institucionalizovaný specializovaný hudební rozvoj dětí a mládeže v ZUŠ má v naší zemi bohatou historii a jeho počátky sahají až do poloviny 20. století, jak je uvedeno níže.

V historii byla hudba původně vyučována soukromě, tedy jeden učitel na (většinou) jednoho žáka. Tato forma dodnes vyhovuje některým dětem i starším zájemcům. Jak uvádí Kollárová ve své diplomové práci zabývající se historií a proměnami ZUŠ, začaly tyto instituce fungovat v roce 1961. Jejich cílem bylo vychovávat děti a mládež s citem pro estetiku a umění a to v několika uměleckých oborech. Výuka byla (a dodnes je) rozdělena do 3 fází podle náročnosti, fáze přípravné, 1. cyklu a 2. cyklu.³⁵ Žáci hudebních oborů absolvují nejen hru na nástroj nebo zpěv, ale také lekce hudební nauky a skupinové interpretace, kde se učí spolupráci v početnější skupině. Z pohledu nástrojové, resp. souborové hry bude toto téma zpracováno podrobněji v další části práce.

Další možností hudebního rozvoje mohou být kroužky organizované v rámci školních družin a klubů nebo zajišťované externími lektory, rozmanité hudební kroužky také nabízí většina domovů dětí a mládeže a středisek volného času. Často jde o pěvecké sbory a

³⁴ KOMENSKÝ, Jan Ámos. *Informatorium školy mateřské*. Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1451-1.

³⁵ KOLLÁROVÁ, Kateřina. *Základní umělecké školství v proměnách desetiletí*. Online, Diplomová práce, vedoucí MgA. Ladislav Pulchert, Ph.D. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. Dostupné z: <https://theses.cz/id/wq18gn/59321-549591030.pdf>. [cit. 2024-01-20].

instrumentální tělesa otevřená všem zájemcům a nemusí jít vždy o zájemce pouze z řad dětí. Nejde tady primárně o hudební vzdělání, ale o radost z vlastního i společného muzicírování. Kroužky bývají zaměřené na určité typy nástrojů – např. flétny, perkuse, kytary, v dnešní době je populárním nástrojem ukulele, objevují se kroužky zaměřené na hru s boomwhackers.

Jiným, novým zdrojem hudební edukace je v dnešní době internet. Zde je možné absolvovat zdarma i za úplatu nejrůznější kurzy hry na nástroje i zpěvu s tutoriály, ke kterým je možno se opakovaně vracet a v pohodlí domova postupovat vlastním tempem.

Základní školy s rozšířenou hudební výchovou poskytují žákům možnosti realizace v rozmanitých školních bandech i sborech. V poslední době roste počet běžných základních škol bez oborového zaměření, které svým žákům tuto volnočasovou aktivitu také umožňují.

3.2 Vztah dětí a mládeže k hudbě

O vztahu dětí, mládeže i dospělých k hudbě vzniklo mnoho pedagogických, sociologických i antropologických výzkumů. Výsledky několika z nich zmiňuje ve své diplomové práci Prudíková.³⁶ Uvádí zde kromě výsledků výzkumů hudebnosti u dětí také fakt, že ve vztahu k hudbě hrají rozhodující roli vzory v raném dětství až do dospívání, a je proto potřeba pozitivně působit na děti ohledně vnímání hudebních kvalit ve škole. Zmiňuje výzkum autora Lýska ze 40. let minulého století, kde je uvedeno, že mládež v pubertě preferuje šlágry před jinými typy písni a že se tak děje především u městských dětí.

Další výzkum z 60. let 20. stol. nachází souvislost mezi vzděláním, věkem a bydlištěm a preferencí určitých hudebních žánrů. V textu je zmíněn také zahraniční výzkum z přibližně stejného období, kde je patrné upřednostňování populární hudby mladými s tím, že se tato skutečnost projevuje dříve u dívek než u chlapců. Výzkum z českého prostředí doby 70. let odhaluje velký podíl mimohudebních podnětů, např. chování na veřejnosti a vzhled, které

³⁶ PRUDÍKOVÁ, Markéta. *Vztah dětí a mládeže k hudbě* [online]. Brno, 2009 [cit. 2024-01-20]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/j15hz/>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Bedřich CRHA.

hrají roli v popularitě jednotlivých umělců. Prudíková uvádí další výzkum datovaný do roku 1982 a provedený Košťálem, který popisuje rock a disko jako žánry vztahující se k užitným funkcím, např. tanci. Také je zde zmíněna vyhraněnost posluchačů těchto dvou žánrů a malá hudební tolerance, tedy nízká otevřenost jiným žánrům.³⁷

Hudbou v životě dospívajících se pak zabývá např. práce Maňurové. Ta zmiňuje důležitou spojitost hudby v dospívání s budováním identity a zobrazenými vzory/umělci, kteří dospívajícího jedince ovlivňují sebezprezentací na veřejnosti, resp. sociálních sítích. Důležitou roli hraje potřeba sounáležitosti s určitou sociální skupinou, která se může například identifikovat s určitým hudebním žánrem. Autorka uvádí výzkum založený na vztahu hudebních preferencí a osobnostních charakteristik.

Velkou úlohu ve vnímání hudby dospívajícími hrají emoce, v dospívání velmi proměnlivé. Odborníci mají odlišný názor na to, zda emoce z hudby skutečně prožíváme, nebo emoce obsažené v hudbě dokážeme popsat bez nutnosti skutečného prožitku. Dále je zde uvedeno, že emotivní reakce vznikají na konkrétní hudební postupy v oblasti rytmu, melodie, harmonie a dalších hudebně-výrazových prostředků. V dospívání může mít hudební prožívání vliv při hledání vlastní identity právě skrze emoce obsažené v hudbě, korespondující se stavy a emocemi posluchačů.³⁸

Dalším zajímavým tématem, jemuž se v tomtéž textu autorka věnuje, je „přirozená potřeba hudby“³⁹ a vysvětlení primární a sekundární motivace. V souvislosti s hudbou vzniká primární motivace k hudbě z neuvědomělého stavu, kdy je dítě vrozeně motivováno k pohybu, ke hře, k citovým podnětům a k touze po pěveckém projevu. Jedním ze čtyř projevů primární motivace je sebevyjádření, což je podle Maslowovy pyramidy nejvyšší základní lidská potřeba. V motivaci rozhodují nejen vnitřní stimuly, ale také dobře volené vnější podněty a zde je prostor pro pedagogickou práci. Pozitivní prožitky při hudebních

³⁷ PRUDÍKOVÁ, Markéta. *Vztah dětí a mládeže k hudbě* [online]. Brno, 2009 [cit. 2024-01-20]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/jl5hz/>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Bedřich CRHA.

³⁸ MAŇUROVÁ, Veronika. *Hudba v životě dospívajících* [online]. Brno, 2015 [cit. 2024-01-20]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/w3gfá/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Lenka GULOVÁ.

³⁹ MAŇUROVÁ, Veronika. *Hudba v životě dospívajících* [online]. Brno, 2015 [cit. 2024-01-20]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/w3gfá/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Lenka GULOVÁ.

činnostech pak vytvářejí pozitivní vztah k hudbě a také půdu pro sekundární motivace.⁴⁰ Z uvedeného je patrný potenciál v oblasti hudební edukace už od nejtělejšího věku. Za pozornost by jistě stála specifikace faktorů, které s přibývajícím věkem vedou k této ztrátě přirozenosti i „hudební potřeby“, např. ve starším školním věku, jak uvádějí mnozí učitelé hudební výchovy např. na kurzech České Orffovy společnosti, nebo Společnosti pro hudební výchovu a jiných. Při specifikaci svých potřeb, ve smyslu co potřebuji od kurzu/semináře/workshopu. říkají, že chtějí motivovat, zaujmout a udržet zájem zejména této věkové skupiny.

3.3 Vedení mládežnických orchestrů a kapel – historický vhled

Pokud bychom se chtěli blíže podívat na počátky nástrojové hry ve vzdělávání, resp. činnost školních orchestrů, dostali bychom se velmi hluboko do historie. Jak uvádí Benešová ve své diplomové práci z roku 2010⁴¹, počátky nástrojové hry se datují až ke klášterním školám, cca do 10. století. Zde vznikala potřeba doprovodit zpěv nástrojem a to pouze k náboženským účelům, tyto a později další, farní školy podporovaly tedy hudební vzdělávání především varhaníků, kteří byli dobrými učiteli dalších generací. Stále ale šlo v celospolečenském měřítku o ojedinělé případy.

V pozdějších městských školách se pak pozornost dále soustředovala na hudební vzdělání jak v oblasti zpěvu, tak i hudebních nástrojů a to s odklonem od náboženských témat ke světským, ve vzdělávání začaly dominovat především housle a flétna s tím, že byla nástrojová hra stále velmi upozaďována před zpěvem. Průprava ve hře na nástroj byla stále doménou vyšších společenských vrstev ve formě soukromých hodin.

Tato bakalářská práce již výše zmiňuje rozvoj hudební výchovy také díky dílu J. A. Komenského, který upozorňuje na důležitost zaměření pozornosti na rytmické a celkově hudební citění u dětí. Ke konci 17. století byla již výuka hry na hudební nástroje zrovnoprávněna se zpěvem ve školách, ale také dílem zemských trubačů a tympanistů, kteří vyučovali hudbě. S nástupem povinného vzdělávání a povinné školní docházky

⁴⁰ MAŇUROVÁ, Veronika. *Hudba v životě dospívajících* [online]. Brno, 2015 [cit. 2024-01-20]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/w3gfá/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Lenka GULOVÁ, s.20-23

⁴¹ BENEŠOVÁ, Klára. *Význam a funkce instrumentálního souboru ve školní praxi*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita Brno, 2010.

ustoupila hudební složka výuky dalším tématům, která se do vzdělávání dostala se školskými reformami. Tak tomu v podstatě bylo až do druhé poloviny 19. století, kdy byl zpěv zaveden do českých škol jako povinný předmět. Hra na hudební nástroje byla stále doménou soukromých učitelů, později prvních hudebních škol, až do vzniku Společnosti pro hudební výchovu sjednocující hudební osnovy napříč systémem.

Souběžně ve 30. letech 20. stol. sílí vliv nového směru skladatele a zde především pedagoga Carla Orffa, jenž používal specifické perkusní nástroje a dal vzniknout dodnes ve školách používanému orffovskému instrumentáři.⁴² Pedagogické dílo Carla Orffa shrnuje pojem „Orff-Schulwerk“, jenž není uzavřenou metodikou hudební výchovy, ale spíše návodem, jak k hudební výchově přistupovat, umožňuje pedagogům obměny, úpravy či pouze využití jeho částí. Jde o propojení zpěvu, řeči, nástrojové hry a pohybu v jednotu, v jeden celek. Orffův Schulwerk je založen na prožitku, kde cílem je: „hrající, zpívající, improvizující a pohybující se (nejen) dítě uzavírající kruh skladatel-interpret-posлуhač, to vše na úrovni, která je dána věkem a momentálními hudebními schopnostmi“⁴³. Orffovu metodiku „Musik für Kinder“ přenesli pod názvem „Česká Orffova škola“ v pěti tematicky zaměřených dílech do českého prostředí autoři Petr Eben, Ilja Hurník a Eva Kröschlová.⁴⁴

Zajímavé pro naše téma je, že na základě provizorních osnov v letech 1945–1948 bylo možné v základním školství provozovat hudební praktikum, jehož náplní mohl být pěvecký sbor nebo instrumentální soubor. V dalším, celkem dlouhém období, došlo k opětovnému úpadku i redukci časové dotace hudební výchovy na základních školách. V 70. a 80. letech docházelo k pomalému přijetí Orffových myšlenek a vybavení škol orffovským instrumentářem. V současnosti vychází náplň předmětu hudební výchova na základních školách stále z konceptu 70. let minulého století. Hudebně výchovný proces se tu rozděluje na jednotlivé činnosti, na základě kterých jsou rozvíjeny jednotlivé hudební schopnosti. Některé školy přistupují k obsahu rozšířené hudební výchovy, kdy je časová dotace 3

⁴² BENEŠOVÁ, Klára. *Význam a funkce instrumentálního souboru ve školní praxi*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita Brno, 2010.

⁴³ KOPŘIVOVÁ, Jitka. *Učební texty k tématu Orffova Schulwerku*. Brožura. Seminář ČOS v Letňanech: Bez vody sucho, bez muziky smutno, 2019, s. 10

⁴⁴ KOPŘIVOVÁ, Jitka. *Učební texty k tématu Orffova Schulwerku*. Brožura. Seminář ČOS v Letňanech: Bez vody sucho, bez muziky smutno, 2019.

hodiny / týden, a smyslem je maximální rozvoj hudebnosti žáků.⁴⁵ Hlubší edukace žáků se ohledně nástrojové hry tedy stále odehrává na půdě základních uměleckých škol, na základě jejich Školních vzdělávacích programů pro konkrétní nástroje i skupinovou souhru.

3.4 Metodická literatura pro orchestry a kapely

Při rešerších textů potřebných pro tuto bakalářskou práci bylo zjištěno, že se v literatuře tématu vedení orchestrů a kapel nevěnuje patřičná pozornost, resp. že nevzniká takové množství metodického materiálu jako v jiných oborech pedagogické práce.

Pokud chceme čerpat z literatury s fokusem na instrumentální hru, můžeme se zaměřit na výše uvedený pětidílný cyklus na motivy Orffova Schulwerku, jenž je ale připraven spíše pro děti prvního stupně ZŠ. Metodickou příručkou pro naši cílovou skupinu, tedy děti druhostupňové, lépe řečeno pro 8. a 9. třídu, včetně notových podkladů, je například Jurkovičova publikace s názvem „*Instrumentální soubor na základní škole*“ z roku 1988.⁴⁶ Kniha je zacílena na nepovinný předmět Hra na hudební nástroj na základních školách a předpokládá užší spolupráci se ZUŠ, resp. předpokládá, že někteří žáci se ve hře na konkrétní nástroj v ZUŠ vzdělávají. Jurkovič zde klade důraz na sebevyjádření a radost ze hry, vyjadřuje se o kolektivní odpovědnosti plynoucí ze skupinové souhry a o spoluvytváření pozitivních charakterových vlastností žáků. Zmiňuje tvořivost, iniciativu i komunikaci jako další součásti a důsledky souborové hry. Tím v podstatě proniká do moderního vzdělávacího konceptu obsaženého v klíčových kompetencích. Kniha je cenným uceleným a podrobným návodem včetně notového materiálu.

Další možností je pak např. metodická příručka s aktuálnějším rokem vydání 1999, od autorů Holubce a Prchala, která zohledňuje využití populární hudby na základní škole „*Populární hudba ve škole, zpíváme a hrajeme*“.⁴⁷ Populární hudba zde může být důležitým motivačním prvkem korespondujícím s hudebními preferencemi teenagerů.

⁴⁵ BENEŠOVÁ, Klára. *Význam a funkce instrumentálního souboru ve školní praxi*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita Brno, 2010.

⁴⁶ JURKOVIČ, Pavel. *Instrumentální soubor na základní škole*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n.p., 1988. ISBN 02/53 14-623-89.

⁴⁷ HOLUBEC, Jiří a PRCHAL, Jan. *Populární hudba ve škole, zpíváme a hrajeme*. Mladé Buky: LUSIJA, 1999. ISBN 80-86233-08-1.

Obsahuje jednoduché, ale přínosné pojednání o akordových značkách a harmonii, uvádí bodypercussion jako jednu z možností rytmického doprovodu. Cenné je, že zde autor popisuje také odlišný přístup ke zpěvu, využitelný v interpretaci populární hudby, a zastavuje se u improvizace jako možnosti osobitého vyjádření i v – nebo naopak – právě v jednoduchých formách, jež některá populární hudba používá.

Další publikací využitelnou pro naše účely může být momentálně vyprodaná kniha „*Nebojme se klasiky*“⁴⁸ navazující na stejnojmenný projekt Radioservisu, kde byly na CD a v MP3 přiblíženy životy a skladby velkých skladatelů vyprávěné formou příběhů. Tato publikace je plná jednoduchých partitur, opět vyhovujících principům Schulwerku, jež mohou vybrané skladby uvést v život dětských muzikantů.⁴⁹

Poslední publikací, kterou lze zmínit, je volně dostupná kniha „*Kapitoly z kreativní hudební výchovy*“⁵⁰. Pro náš záměr by mohlo být inspirativní čtení o kreativitě v hudební výchově, jak by měla kreativní hudební výchova vypadat a pojednává také o kreativním pojetí skupinové práce zaměřené na starší žáky – čili možného souboru, kapely. Publikace nezapomíná na využití hudebních technologií, např. Launchpadu X, což je cenově dostupný přístroj k vytváření zvuků, rytmů a smyček, zábavných improvizací. Dnes jsou na vzestupu také loopery, s jejichž pomocí je možné vrstvit rytmy, melodie i zpěv a vytvářet tak originální díla. Samozřejmostí jsou různé pedály zajišťující zkreslení zvuků, jak u nástrojů, tak i zpěvu.

Jak je možno jednoduše dohledat na internetu, v posledních letech už nejsou školní kapely ojedinelým počinem a mnozí pedagogové by jistě uvítali publikaci napomáhající implementovat současné hudební trendy, moderní hudební nástroje i technologie a technické možnosti do výukových programů na školách i konkrétně v metodice školních kapel a to nejen pro soubory zaměřené na žáky dlouhodobě se věnující hudbě, kde je zapotřebí velký díl spolupráce se ZUŠ, ale také na žáky, kteří se z různých důvodů

⁴⁸ HOLUBEC, Jiří; PRCHAL, Jan a REITTEREROVÁ, Vlasta. *Nebojme se klasiky*. Praha: Bärenreiter Praha, 2017. ISBN 979-0-2601-0403-7

⁴⁹ Tatmtěž.

⁵⁰ JIŘÍČKOVÁ, Jiřina a kol. *Kapitoly z kreativní hudební výchovy*. Online. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2023. ISBN 978-80-7603-417-4. Dostupné z: <https://publications.cuni.cz/handle/20.500.14178/2039>. [cit. 2024-01-29]

nevěnovali studiu nástroje nebo zpěvu a přece mají, právě v tomto věku, motivaci a potenciál v hudební oblasti.

3.5 Úloha hudební výchovy ve vzdělávacím systému

Úloha hudební výchovy se ve vzdělávacím systému, z historického pohledu, velmi změnila, jak bylo nastíněno ve stručném přehledu v kapitole 3.2 této práce. Ve školské praxi mívala dominantní pozici, čemuž odpovídaly požadavky na dovednosti učitelů stran hry na hudební nástroj a zpěv. Její pozice se postupně měnila především v souvislosti s nároky na objem učiva, jež bylo potřeba žákům předat v rámci určité časové dotace. V současné době je hudební výchova, její zařazení, časová dotace, vzdělávací obsah a cíle, vymezena základním kurikulárním dokumentem, pro naši potřebu Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání (RVP-ZV). Dle něj je hudební výchova spolu s výtvarnou výchovou, v rámci profilace některých škol možno také s doplňujícím vzdělávacím oborem dramatická výchova, zařazena do oblasti „Umění a kultura“. Úloha Hudební výchovy je dle RVP-ZV vyjádřena takto: *„Hudební výchova vede žáka prostřednictvím vokálních, instrumentálních, hudebně pohybových a poslechových činností k porozumění hudebnímu umění, k aktivnímu vnímání hudby a zpěvu a jejich využívání jako svébytného prostředku komunikace. V etapě základního vzdělávání se tyto hudební činnosti stávají v rovině produkce, recepce a reflexe obsahovými doménami hudební výchovy.“*⁵¹ Pro náš pohled je také podstatné vnímání obsahu hudební výchovy jako komplexních, vzájemně se propojujících činností, které rozvíjejí celkovou osobnost žáka, jeho hudebnost, podporují individuální vyjádření. Cílové zaměření vzdělávací oblasti je zde opět pevně propojeno s rozvojem klíčových kompetencí.

3.6 Klíčové kompetence v hudební práci s mládeží

Jelikož jako pedagogové zabývající se volným časem obecně i volným časem mládeže nemáme často zpětnou vazbu o reálných dopadech naší práce, o tom, co si děti nebo obecně frekventanti volnočasových aktivit odnášejí do svého života a čemu je aktivity naučily, v čem je rozvinuly, co jim přinášejí po praktické stránce, je určitě zajímavou

⁵¹ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: platný od 1.9.2023. Online. In: . Praha, 2023, s. 165. Dostupné z: www.edu.cz. [cit. 2024-02-20].

možností zohledňovat vědomě v naší práci tzv. „klíčové kompetence“. Ty korespondují s cíli výuky, jichž by mělo být dosahováno v jednotlivých lekcích, ale i v obecné rovině. Jedná se o cíle kognitivní (znalosti), psychomotorické (dovednosti) a afektivní (postoje, hodnoty). Dle publikace „Klíčové kompetence v základním vzdělávání“ vydané Výzkumným ústavem pedagogickým, ke stažení na stránkách MŠMT, se uvádí: „*Mít kompetenci znamená, že člověk (žák) je vybaven celým složitým souborem vědomostí, dovedností a postojů, ve kterém je vše propojeno tak výhodně, že díky tomu člověk může úspěšně zvládnout úkoly a situace, do kterých se dostává ve studiu, v práci, v osobním životě. Mít určitou kompetenci znamená, že se dokážeme v určité přirozené situaci přiměřeně orientovat, provádět vhodné činnosti, zaujmout přínosný postoj.*“⁵²

Jde o 7 klíčových oblastí pro život, kompetence k učení; kompetence k řešení problémů; kompetence komunikativní; kompetence sociální a personální; kompetence občanské; kompetence pracovní a nově dle RVP ZV 2023 kompetence digitální.⁵³ Obecné pojetí klíčových kompetencí je rozpracováno pro jednotlivé obory se zohledněním období, ve kterém se odehrává realizace obsahu, tedy např. 1. a 2. stupeň (ZŠ). Jednotlivé školy tedy uvádějí konkrétní způsoby (metody), jejichž prostřednictvím jsou rozvíjeny klíčové kompetence oboru hudební výchova a to vzhledem ke konkrétnímu ŠVP a jeho výstupům. Obsah tohoto dokumentu pak může být inspirací pro hudební volnočasové aktivity a následně pro ně modifikován.

⁵² HUČÍNOVÁ, Lucie; JEŘÁBEK, Jaroslav; KRČKOVÁ, Stanislava; LISNEROVÁ, Romana; TUPÝ, Jan et al. *Klíčové kompetence v základním vzdělávání*. Online. Bílý slon, Plzeň: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. ISBN Dostupné z: [file:///C:/Users/doudovaklara/Downloads/klicove_kompetence_ZV%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/doudovaklara/Downloads/klicove_kompetence_ZV%20(2).pdf). [cit. 2024-01-29].

⁵³ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: platný od 1.9.2023. Online. In: . Praha, 2023, s. 165. Dostupné z: https://doi.org/Ministerstvo_školství,_mládeže_a_tělovýchovy. [cit. 2024-02-20].

II. Praktická část

4 Předmět, cíle a organizace výzkumu, výzkumný design

Předmětem této bakalářské práce je **realizace školní kapely jako volnočasové aktivity na 2. stupni ZŠ**. Hlavním cílem je na základě zodpovězení výzkumných otázek **zjistit, jak ovlivnilo působení ve školní kapele účastníky v některých oblastech jejich života**. Dílčími cíli jsou odpovědi na 3 výzkumné otázky: 1. Jakým způsobem vnímali členové kapelu vzhledem ke svému volnému času a ostatním volnočasovým aktivitám? 2. Jak bývalí členové kapely vnímali své působení v kapele z hlediska rozvoje svých hudebních schopností a dovedností? 3. Jaké dovednosti a schopnosti získali nebo rozvíjeli účastníci školní kapely v oblasti vztahů ve vrstevnické skupině? Pro získání odpovědí na tyto otázky byly realizovány polostrukturované rozhovory o 11 položkách. Jak se tyto položky vztahují k výzkumným otázkám, výzkumný vzorek, získání a zpracování dat, jejich analýza a způsob vyhodnocení, je popsáno níže.

4.1 Výzkumný kontext

Jedná se o kapelu vzniklou na základní škole malého města poblíž Prahy v prvním pololetí školního roku 2018/2019. Základní motivací pro realizaci tělesa podobného kapele byla iniciativa dvou a záhy dalších žáků, kteří sami vybízeli k založení školního souboru pod pedagogickým vedením učitelky hudební výchovy a to nepřetržitým docházením do hudebny o velkých přestávkách i v jiných časech.

Ne zcela běžným jevem v praxi je, že aktivní účast v takovémto souboru nepodléhá talentovým zkouškám neboli výběru vhodných účastníků. V našem případě se do školní kapely mohlo zapojit každé dítě, které bylo motivováno ať hudební aktivitou – vokální, či instrumentální, nebo účastí kamaráda či skupiny vrstevníků. Při hudební výchově na běžné základní škole se některé děti o zpěv ani hru na hudební nástroje nechtějí pokoušet, protože jim v minulosti někdo dospělý řekl, že nemají talent, nebo se jejich zájmy ubírají od útlého dětství jiným směrem, např. se zajímají o sport. Založení školní kapely mělo dát šanci i dětem, které doposud nenavštěvovaly ZUŠ, nebo ji navštěvovaly velmi krátce, neměly přípravu ve hře na nástroj ani ve zpěvu. Smyslem je pochopit, že hudbu na elementární úrovni může vytvářet a užít si opravdu každý. Pokud navíc nerozhoduje v tomto případě

nicneříkající teorie, ale je na prvním místě společně prakticky provedená skladba, může tato skutečnost zažehnout hlubší zájem o hudební nauku potřebnou pro realizaci dalších, propracovanějších skladeb. Pro pedagoga váhajícího nad realizací takového počínu mohou rozhodovat i pozitivní psychologické aspekty, které pro děti ze společných hudebních aktivit mohou vyplývat.

Původně začalo na domluvené schůzky docházet 14 žáků 7. a 8. tříd. Vzhledem k nedostatku časových i technických možností ve zcela nevybavené učebně několik žáků přirozeně z různých důvodů aktivitu vzdalo. Zůstalo zdravé, ale také početné jádro cca 9–10 dětí, které pravidelně docházely na domluvené schůzky, a bylo potřeba s nimi sestavit repertoár, zaranžovat písně tak, aby si zahráli / zazpívali všichni, a sehnat odpovídající technické zázemí pro kapelu využívající elektrické nástroje. Ty jsme postupně pořídili z prostředků školy i sponzorských darů – např. s přispěním města, rodičovského spolku a jiných zdrojů. Velmi brzy tedy existovalo odpovídající technické zázemí pro zhmotňování úsilí dětí, které neváhaly vstávat a sjíždět se autobusy i v zimě na ranní zkoušky začínající v 6:30 hod. Pořídili jsme výkonné reproduktory, mixážní pult, dostatečný počet mikrofonů včetně příslušenství, bicí soupravu, elektrickou kytaru i baskytaru včetně zesilovačů. Jak bude popsáno níže, nemalou měrou se na činnosti kapely podíleli i rodiče, někteří opravdu měrou vrchovatou. Co se týče překážek, už tenkrát nás velmi limitoval čas, což vychází především z faktu, že děti měly svoje tradiční, většinou sportovní, kroužky, kterým věnovaly čas a byly na ně zvyklé. Většina negativ byla ale rychle překonána, také s velkou podporou školy a její ředitelky, s podporou města, které nás zvalo k vystupování na spoustě akcí, i s podporou spolužáků a dalších fanoušků, kteří vytvářeli neuvěřitelnou atmosféru na koncertech.

Pedagog se samozřejmě potýká se skutečností, že žáci stárnou a odcházejí, a tak musí stále obnovovat síly a věnovat další péči a energii nově příchozím. Popsaná kapela měla stabilní členskou základnu, která pokrývala 2 ročníky základní školy (8. a 9.) a která se přirozeně obnovila o mladší ročník, což je vidět z příložené tabulky o respondentech. Období, které bude popsáno, trvalo od roku 2018/2019 do roku 2020/2021. Bylo to období nelehké i kvůli pandemii covid 19, což samozřejmě do chodu kapely zasáhlo. Po odchodu této

formace ze základní školy jsme v občasném kontaktu, dokonce jsme společně zahráli nárazově na několika málo akcích.

Vzhledem k tomu, že pedagogové obecně nemají moc příležitostí nahlédnout reálný dopad své práce a mohou jen tušit, v čem a pro koho mohla být přínosná, především jde-li o práci s dorostenci, mohou být velice cenné informace od bývalých žáků, vyjadřujících se s odstupem ke konkrétním činnostem a otevřeně sdělujících své postřehy a názory na minulé dění, což bude konkrétně popsáno v řádcích níže.

4.2 Výzkum – čas a metody

Výzkum v podobě polostrukturovaných rozhovorů byl proveden prostřednictvím platformy Google meet, k tomuto rozhodnutí vedly čtyři důvody. Prvním byla velká časová vytíženost respondentů a z toho vyplývající nemožnost sladění termínů pro osobní schůzky. Dalším důvodem byla velká výhoda v možnosti nahrávat rozhovory přímo v aplikaci. Někteří respondenti využili možnosti (po úvodním ověření totožnosti a sdělení skutečnosti, že rozhovor bude nahráván, a po získání souhlasu s nahráváním) funkce vypnutí kamery a rozhovor byl pořízen jako audio záznam. Třetím důvodem byla možnost pro tazatele i respondenty zajistit si klidné místo pro rozhovor, kde nebude ani jedna strana vyrušována. Jak se ukázalo až s odstupem času, pro některé respondenty/ky měla online forma komfortnější průběh díky jistému odstupu. I přes množství společně stráveného času a snahu o demokratické vedení souboru mohl na některé účastníky výzkumu doléhat vztah učitel-žák, dospělý-dítě, což je samozřejmě přirozené a bude blíže zmíněno v podkapitole zabývající se výhodami vs. limity takové situace. Co se týče časového rozložení uskutečnění rozhovorů, první „ostrý“ rozhovor byl nahrán 12. 12. 2023, online schůzka s posledním respondentem proběhla 26. 1. 2024. Průměrná délka rozhovorů byla 34 minut. Rozhovory byly zároveň průběžně ručně přepisovány v doslovném znění, vynechány byly pouze dlouhé odmlky, či komentáře technického rázu (občasný výpadek internetu, atp.). Tzv. „ostrým“ rozhovorům předcházely rozhovory pilotní, pořízené 10. a 11. 12. 2023, účel a výsledek těchto rozhovorů bude popsán v podkapitole „Pilotní rozhovory“.

Co se týče použitých metod, teoretická východiska byla čerpána především z knihy autorů Švaříčka, Šed'ové a kol. „Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách“.⁵⁴ V knize je uvedeno, že „*Terminem kvalitativní výzkum rozumíme jakýkoli výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace.*“⁵⁵ Pro naši potřebu bylo využito výzkumného designu případové studie. Jak kniha uvádí, je detailní studium jednoho nebo více příkladů považováno za možný způsob porozumění složitým jevům. Původně bylo případových studií využíváno jako nástroje při práci s konkrétními jednotlivými klienty. Později začalo být případových studií využíváno i jako přínosných výzkumných strategií přinášejících užitek jednotlivým disciplínám, v současnosti také pedagogice. Jádrem zkoumání je u případové studie samotný případ. Každá zkoumaná část je nahlížena jako součást celku, ne jako izolovaná informace. Výzkumník rozkrývá vztahy mezi jednotlivými částmi, čímž vysvětluje podstatu zkoumaného případu jako celku s přihlédnutím k přirozenému prostředí, ve kterém se případ odehrává (odehrával).⁵⁶

Rozhovory jsou ve třech otázkách doplněny interaktivní, online dostupnou, nástěnkou Jamboard v rámci služby Google účet. Původně o ní nebylo uvažováno, ale s přeformulací otázek, resp. položek výzkumu došlo i k potřebě výběru a prioritizace některých odpovědí respondentů. Jak bylo ověřeno pilotními rozhovory, vznikla potřeba dodatečně k této možnosti přistoupit z důvodu lepší srozumitelnosti otázek pro respondenty.

V Jamboardu měli respondenti možnost některá z nabízených tvrzení vůbec nevyužít, pokud se netýkala jejich vlastního okruhu zájmu, nebo prostě neodpovídala jejich názoru a motivaci pro určité konání, jak bude patrné v položkách výzkumu. Respondenti dále mohli využít možnost „jiné“ a doplnit ji jedním nebo i více důvody/ názory/ skutečnostmi, které daný problém v jejich případě ovlivnil. Bylo zamýšleno paušálně zadaná data Jamboardu vyhodnotit vizualizací, tedy s pomocí grafů. Pokud byla doplněna možnost „jiné“, měla být tato informace podrobena otevřenému kódování, viz níže.

⁵⁴ ŠVAŘÍČEK, Roman; ŠEĎOVÁ, Klára, a kol. *Kvalitativní výzkum v ped. vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

⁵⁵ ŠVAŘÍČEK, Roman; ŠEĎOVÁ, Klára, a kol. *Kvalitativní výzkum v ped. vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

⁵⁶ ŠVAŘÍČEK, Roman; ŠEĎOVÁ, Klára, a kol. *Kvalitativní výzkum v ped. vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

Text byl analyzován pomocí zmíněného otevřeného kódování. Původně byla tato metoda práce s textem určena pro výzkumný design zakotvené teorie, ale pro svou účinnost, i když pracnost, je aplikována i v jiných designech kvalitativních výzkumů. Dle Švaříčka a Šedové je text rozdělen na určité úseky, mohou to být slova, slovní spojení, věty, ale i odstavce, podle společného významu. Těmto dílům, jež mají společné významové znaky, je přiděleno jméno, resp. kód. Následně jsou kódy roztrženy do kategorií a popsány vzhledem ke stanoveným výzkumným otázkám a cílům, relevantně také k novým skutečnostem, které z výzkumu mohou nečekaně plynout. V našem případě budou výsledky analýzy textu zpracovány technikou „vyložení karet“, kdy jsou převyprávěny jednotlivé kategorie. Nutno podotknout, že stejná metoda kódování je použita také samostatně pro první, otevírací nebo chceme-li ladící otázku na téma rozhovoru. Důvod bude vysvětlen u podkapitoly Tvorba výzkumného nástroje.⁵⁷

Obsah sdělení otevírací otázky byl vizualizován pomocí „wordcloud“ (slovního mraku), kdy se všechna uvedená slova objeví, ale jejich velikost a intenzita zbarvení odpovídá opakujícímu se výskytu u respondentů.

Řešení **etické otázky** probíhalo ve dvou rovinách – před samotným rozhovorem s respondenty byl prostřednictvím Google meet nahrán informovaný souhlas s poučením, tzn. zapnutí/vypnutí nahrávání a možnost vypnutí kamery a také informace o následném odosobnění dat a způsobu jejich použití v bakalářské práci. Ve druhé rovině šlo o zpracování v textu, bylo potřeba tedy data anonymizovat. Respondentům byla změněna jména, jež jsou použita u „tabulky respondentů“, v prepisech rozhovorů, v datech souvisejících s kódováním a také u přímých řečí uvedených v analýze dat.

4.3 Plánování výzkumného záměru i samotného výzkumu

V praxi tohoto výzkumu bylo ověřeno tvrzení, že kvalitativní výzkum je cirkulárním procesem, kdy se výzkumník, někdy i mnohokrát, vrací ke stejným místům, snaží se o jejich co největší konkretizaci, např. co se týče výzkumných otázek, a také o průběžné cízelování položek rozhovoru z důvodu co největší srozumitelnosti a jednoznačnosti pro

⁵⁷ ŠVAŘÍČEK, Roman; ŠEDOVÁ, Klára, a kol. *Kvalitativní výzkum v ped. vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

respondenty. V našem případě bylo tedy v rámci reliability přistoupeno k provedení pilotních rozhovorů, které pomohou potvrdit nebo vyvrátit pochybnosti o srozumitelnosti a jednoznačnosti položek rozhovoru. Dále bylo uvažováno o podpůrných, vizuálních pomůckách v některých otázkách. Šlo o vzniklou potřebu škálování konkrétních, paušálně zadaných možností, původně s pomocí Likertovy škály. Později byla zvažována metoda diamantu nebo pyramidy, která byla pouze pro názornost použita v Jamboardu.

Od stanovení výzkumného záměru bylo jasné, že klíčovou metodou k analýze a následné opětovné syntéze a zasazení do kontextu bude použito „otevřené kódování“. K jeho konečné podobě bylo využito opět informací z výše uvedené publikace.⁵⁸

4.4 Tvorba výzkumného nástroje

Položkám rozhovoru předcházela dotaz na osobní údaje respondentů, tedy věk, pohlaví, probíhající vzdělání a „moje role v kapele“. Položky rozhovoru byly sestavovány tak, aby se vztahovaly především k jednotlivým výzkumným otázkám. Pokud bychom stručně rozebrali jednotlivé položky, první z nich byla tzv. „otevřící“, šlo v podstatě o brainstorming a respondentovo naladění na téma „školní kapela“ se záměrem představy o konkrétní školní kapele a vším, co s ní bylo spojené, resp. co se k tématu respondentovi vybaví. Položka č. 1 tedy zněla „Uveď mi 5 slov, která Tě napadnou, když se řekne školní kapela“. Následovalo dalších 9 otázek, které by se daly zařadit jako „hlavní“, a poslední, jedenáctá otázka byla doplňující, měla uzavírající charakter a umožňovala respondentům zmínit myšlenky, které je k tématu „školní kapela“ ještě napadají a nezazněly v jiné otázce, přičemž někteří respondenti možnost využili, jiní hodnotili otázky i své odpovědi jako vyčerpávající. Druhá položka rozhovoru zněla „Co bylo Tvou motivací pro účast v kapele?“ Tato položka byla položena s předpokladem, že se odpověď může týkat jedné, dvou, ale i rovnou všech tří výzkumných otázek – tzn., co bylo vlastně motivací respondentů (hudba, kamarádi...aj.?), ale i samotná existence motivace pro činnost, která pak dává smysl. Třetí položka: „Jaké jsi měl/a předchozí (jakékoli) zkušenosti s hudbou (ve hře na nástroj nebo zpěvu)?“ směřuje k výzkumné otázce vlastního hudebního rozvoje.

⁵⁸ ŠVAŘÍČEK, Roman; ŠEDOVÁ, Klára, a kol. *Kvalitativní výzkum v ped. vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

Čtvrtá položka: „Jaké místo zaujímala kapela ve tvých volnočasových aktivitách?“, položka je vázána především k oblasti trávení volného času s předpokladem, že respondenti měli více volnočasových aktivit a jejich preference se mohly v průběhu času měnit. Položka č. 5: „Co na to rodiče? Jak tě podporovali, co tomu říkali?“ Položka vychází z předpokladu, že má podpora rodiny vliv na motivaci, což se může vztahovat k několika výzkumným otázkám. Položka č. 6 „Ve které oblasti pro sebe vidíš největší přínos po hudební stránce?“ Vztahuje se k výzkumné otázce vlastního hudebního rozvoje, potažmo i k otázce smysluplného trávení volného času. Položka č. 7 „Co z mimohudební oblasti je podle Tebe v kapele nejdůležitější?“ Položka míří především k vrstevnickým vztahům, ale může směřovat i k ostatním výzkumným otázkám. Položka č. 8 „Co podle Tebe pomáhalo vyladit vztahy a překonat těžší chvíle?“ Položka cílí přímo na vztahy v kapele. Další položka, č. 9 „Jaké zkušenosti (získané v kapele) jsi využil/a v dalším životě?“ Položka se může vztahovat ke všem třem výzkumným otázkám. Desátá položka „Uvědomuješ si zpětně nějaké vnitřní nebo vnější překážky / limity, které jsi pocíťoval/a?“ Tato položka může přinést důležité informace pro doporučení do budoucna. Položka č. 11 je uzavírací položkou, na kterou odpověděla část respondentů „Co důležitého nezaznělo, chceš cokoli dodat?“ Položka může směřovat ke kterékoli výzkumné otázce, doplňovat předchozí položky nebo zviditelnit téma, které bylo doposud skryto.

Nad limit vyhodnocení položek rozhovoru vzhledem k výzkumným otázkám zůstává možná provázanost některých předpokládaných i neplánovaných odpovědí respondentů s klíčovými kompetencemi, jak zmiňuje teoretická část této práce.

4.5 Pilotní rozhovory

Kvalitativní výzkum by měl splňovat určitá kritéria kvality provedení. Patří mezi ně pravdivost, důvěryhodnost, přenositelnost a spolehlivost⁵⁹. Těch je dosahováno v průběhu celého procesu, od stanovení výzkumných cílů, položek rozhovoru, provedení konkrétních rozhovorů, k jejich pečlivému přepisu, kódování i sepsání výzkumné zprávy a jejich závěrů. Pro usnadnění práce v průběhu „ostrých“ rozhovorů s vybraným vzorkem respondentů i pro zvýšení celkové validity položek rozhovoru a ověření jejich vztahu

⁵⁹ ŠVAŘÍČEK, Roman; ŠEĐOVÁ, Klára, a kol. *Kvalitativní výzkum v ped. vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0

k výzkumným otázkám bylo pro potřeby našeho výzkumu přistoupeno k pilotnímu ověření prostřednictvím dvou pilotních rozhovorů. Pro tuto „zkoušku“ byli vybráni respondenti podobného věku a zkušeností, které odpovídají účastníkům výzkumu. Šlo o dva chlapce ve věku 16 a 17 let, v současnosti studenty 2. ročníku střední školy, kteří jsou členy kapely s účastí žáků základní školy a sami tuto ZŠ v minulosti navštěvovali. Rozhovory byly realizovány za stejných technických podmínek, jaké měly později probíhat s účastníky výzkumu, tzn. online prostřednictvím Google meet, stejné penzum položek. Pro položku 2., 6. a 7. byly pro jistotu připraveny kartičky k výběru a prioritizaci na interaktivní nástěnce Jamboard pro případ, že by respondenti nerozuměli zadání položky a doptávali se opakovaně na její obsah, nebo že by v případě snadného porozumění položce neměli dostatek času na verbalizaci všech možností, které by chtěli zmínit. Kartičky zohledňovaly co největší počet možností vážících se na téma dané otázky. Nástěnka byla použita v obou případech pilotních rozhovorů. Nejen, že se oba respondenti doptávali ve všech zmíněných otázkách (2., 6. a 7.), ale projevil se u nich i určitý ostych ze zatím nepoznané formy rozhovoru, stresujícím faktorem byl ubíhající čas a neznalost otázek předem, tedy nemožnost si odpovědi rozmyslet. To vše ale hraje v kvalitativním výzkumu roli.

4.6 Jamboard – kartičky možností

Jak již bylo zmíněno, metoda interaktivní nástěnky měla být využita v položce 2. týkající se motivace pro účast v kapele, v položce 6. „Které aktivity z oblasti hudby pro Tebe měly největší přínos?“ a položce 7. „Co z mimohudební oblasti je podle Tebe v kapele nejdůležitější?“ Obrovskou výhodou je, že odkaz na nástěnku lze poslat v chatu při online rozhovoru. Respondent odkaz rozklikne a může posouvat kartičky na nástěnce. Tazatel aktivitu vidí v reálném čase, tudíž je možné aktivitu slovně doplnit a bezprostředně reagovat na změny.

Kartičky, resp. výběr možností k event. prioritizaci - položka 2. (motivace):

netradiční volnočasová aktivita	vyplnění volného času	vystupování na veřejnosti	uznání od spolužáků
hudební rozvoj (společná práce na skladbách, hra - nástroj, zpěv)	kamarádi v kapele	obdiv holek/ kluků	jiné... (jaké?)

Kartičky, resp. výběr možností k event. prioritizaci – položka 6. (význam hudebních aktivit):

podílení se na výběru repertoáru	zdokonalení ve hře na nástroj	zdokonalení ve zpěvu	podílení se na úpravách skladeb
aktivity pro mě neměly význam	skupinová souhra (vnímání ostatních a reakce na ně)	jiné... (jaké?)	

Kartičky, resp. výběr možností k event. prioritizaci – položka 7. (soc. oblast – důležitost pro kapelu):

zodpovědnost za výsledek	schopnost přijatelně obhájit vlastní názor	ustoupení z názoru, uznání názoru druhých	domácí příprava
spolupráce	překonávání neshod	jiné... (jaké?)	

4.7 Charakteristika výzkumného vzorku

Z popisu v úvodu praktické části i z podstaty zvoleného výzkumného designu vyplývá, že jde o konkrétní skupinu respondentů, vážící se ke konkrétní situaci i místu. Oslovenými respondenty jsou tedy bývalí členové školní kapely, kteří souborem prošli v konkrétním čase a po určitou dobu v kapele působili všichni společně. Respondenti studují 3. a 4. ročník střední školy s maturitou, věkové rozmezí dotazovaných je 17–19 let a to ve čtyřech případech 17 let, v 6 případech 18 let a v jednom případě čerstvě 19 let. Při oslovení respondentů byl kladen zřetel na genderovou vyváženost, což se téměř zdařilo, rozhovorů se zúčastnilo 6 chlapců a 5 dívek. Pro lepší přehlednost uvádím tabulku respondentů.

Tabulka č. 1 - základní údaje o respondentech

		pohlaví: žena/muž	věk:	vzdělání:	stále se věnuje hudbě - aktivně (veřejně) / pasivně (neveřejně)
	Jan	muž	18	SŠ - 4. ročník	pasivně
	Václav	muž	18	SŠ - 4. ročník	momentálně pasivně
	Karel	muž	17	SŠ - 3. ročník	momentálně pasivně
1	Martin	muž	18	SŠ - 4. ročník	aktivně
4	Petr	muž	17	SŠ - 3. ročník	aktivně
6	Sam	muž	18	SŠ - 3. ročník	aktivně (student Ježkovy konzervatoře, obor bicí nástroje)
	Eva	žena	17	SŠ - 3. ročník	aktivně
	Katka	žena	19	SŠ - 4. ročník	aktivně
	Lucka	žena	17	SŠ - 3. ročník	momentálně pasivně
7	Ema	žena	18	SŠ - 4. ročník	pasivně
10	Dana	žena	18	SŠ - 3. ročník	pasivně

Zdroj: autorka

5 Analýza a vyhodnocení dat

Pro přehlednost jsou sesbíraná data umístěna do rámečků.

5.1 Moje role v kapele

Původně byl „mojí rolí v kapele“ zamýšlen jeden identifikační údaj o respondentovi a zároveň zde byl prostor pro vyjádření role nejen ve smyslu hry na nástroj nebo zpěvu. Oběma respondenty pilotních rozhovorů byl tento údaj pochopen jako „jaká je moje úloha v kapele“ a oba shodně odpověděli, na jaký nástroj hrají. V průběhu realizace rozhovorů bylo zvažováno, jestli vyjádření respondentů u tohoto údaje vůbec v textu uvádět vzhledem k jednoduchému dosazení konkrétních hráčů ke konkrétním nástrojům a tím pádem jistě „odanonymizaci respondentů. Některé odpovědi byly ale natolik překvapivé, že je zde uvádíme.

U položky „*Jaká byla Tvoje role v kapele?*“ zaznělo:

„myslíš, jestli jsem víc významnej, nebo míň významnější?...nevím, jak to říct, prostě něco, co tam bezpodmínečně nemusí být...“ (Jan),

Jedna respondentka dotazu na roli uvedla:

„...ze začátku byla dost neutrální bych řekla, protože se moc neprojevuju, byla jsem ---, ale já jsem si ze začátku připadala na doplnění, aby tam někdo byl, ale postupem času mě to --- fakt baví a já jsem se začla cítit líp a už jsem si tam nepřipadala jenom jako, abych doplňovala kolektiv...a ke konci jsem si připadala už jako právoplatný člen“ (Ema)

Z pohledu respondentů šlo tedy o vnímání důležitosti vlastní osoby v kapele a rozdělení na podstatné a nepodstatné členy, nástroje... Dalším doptáváním však bylo zjištěno, že šlo v obou případech spíše o celkovou nejistotu a pochyby o vlastní osobě.

5.2 Otevírací položka – 5 slov

Význam této položky byl popsán v kapitole „Tvorba výzkumného nástroje“. Jejím smyslem bylo ve stručnosti naladění respondentů na téma. Původně bylo vycházeno z předpokladu, že pro respondenty nebude problém uvést 5 výrazů, které jim v souvislosti

s tématem přijdou první na mysl. Někteří respondenti ale uvedli nižší počet slov s tím, že momentálně už nic nevymyslí, jiní dokonce zmínili, že je pro ně úkol těžký. Původní zadání se tedy samovolně změnilo na max. 5 slov, která respondenty napadnou. Při sumarizaci všech slov, která respondenti zmínili, byla patrná opakovaná shoda v některých z nich. Proto byla vytvořena tabulka a položka byla samostatně okódována. Pro její grafické znázornění jsme použili metodu „wordcloud“ (slovní mrak), kde jsou zaznamenána všechna slova, ale jejich četnost vyskytující se v odpovědích znázorňuje velikost jednotlivých výrazů v mraku.

Obr. č. 1

Zdroj: autorka

Z grafického zobrazení je patrné, že v našem vzorku respondentů rezonují ve vzpomínce na školní kapelu slova jako „kamarádi“, „kolektiv“ a „hudba“.

5.3 Motivace pro vstup do kapely

Druhá položka našeho rozhovoru zní „Co bylo Tvou motivací pro účast v kapele?“ Položka se přímo vztahuje k 1. výzkumné otázce. Jejím cílem je zjistit, jaké motivační faktory vedly děti ke vstupu do nové volnočasové aktivity, školní kapely. Některé, možná většina dětí na 2. stupni ZŠ se již tradičně zapojuje do volnočasových aktivit trvalejšího

charakteru, které provozují dlouhodobě, často od vstupu na základní školu. To bude ale rozebráno níže. V této podkapitole nás spíše zajímá, co bylo motivem jednotlivých respondentů. Roli zde hraje právě starší školní věk a věková specifika, např. hledání a budování vlastní identity, k čemuž hudba poskytuje prostor a může být, skrze emoce, které přináší, prostředníkem k poznání a vyjádření sebe sama skrze hudební vzory (např. konkrétní interprety) nebo hudební preference (žánry).

V rozhovorech s našimi respondenty se v souvislosti s motivací objevilo několik úrovní. Šlo o úroveň „**sdílení**“, ve smyslu sdílení s ostatními. Zde je žádoucí odvolat se na výsledek otevírací položky graficky znázorněné slovním mrakem, kde jsou zásadními slovy „kamarádi, kolektiv a hudba“.

“... ta myšlenka toho mít vlastní kapelu a hrát někde a sdílet to, co baví mě a několik dalších lidí, sdílení těch emocí z kapely s někým dalším...” (Martin). „...chtěl jsem hrát s lidma, protože to mě vždycky bavilo víc, než hrát samotnýho...” (Petr), „...no bavilo mě to s těma lidma trávit ten čas...” (Lucka), “... kamarádi v kapele jsou v první řadě... ona se ta motivace mění podle toho, jak na tom člověk zrovna je...” (Sam), „...určitě motivací byli lidi, se kterými jsem tam byla, úplně jako na začátku to byla největší motivace, jaký lidi tam jako byli a jak se ty lidi chovali, jak to dělali s chutí a radostí...” (Dana).

Z uvedených citací vyplývá potřeba trávit čas s podobně založenými vrstevníky. Respondenti přímo používají slovo „emoce“ nebo „s chutí a radostí“, což se přímo dotýká jejich vnitřní motivace. Pokud se znovu vrátíme k vývojové psychologii, je pro tuto věkovou kategorii velmi důležitá vrstevnická skupina, což je ve výpovědích patrné.

Další úroveň bylo „**zkusit něco nového**“.

“... mojí motivací bylo zkoušet si jiný nástroje a věci” (Martin), „...tak bylo to něco nového, že jo” (Václav), “... bylo to něco nového, co jsem do té doby v životě nezažil...bylo jasný, že jestli se něco takovýho jako kapela rozvine, že v tom chci bejt... a nakonec se to rozvinulo, začli jsme chodit s M. častěj a byla kapela...” (Sam). “... přišlo mi to cool...” (Petr), “ ...zkusit něco nového... brala jsem to jako něco nového, co si vyzkouším a buď mě to začne bavit, nebo ne, prostě nová zkušenost” (Ema). Doplnění: „...protože jsem si to asi chtěla vyzkoušet, jak to vlastně chodí...byl to můj sen od malička mít kapelu.” (Jana),:“...že to je něco nového, co by mě mohlo bavit, šla jsem s tím do toho, že by to mohlo být super a že z toho budou super zážitky a že to bude něco...” (Dana) a na závěr: „... bavil mě ten nápad...zajímavej nápad, kterej měl za cíl

nás něco naučit... a rozvíjet nás“ (Katka)

Z uvedených citací je patrné, jak velkou roli hrál v motivaci fakt, že jde o něco neznámého, nepoznaného, svým způsobem riskantního – vzhledem k vlastnímu originálnímu vymezení tedy přitažlivého a žádoucího. Aktivitě to v očích respondentů dodává atraktivitu.

Dalším zmiňovaným faktorem je **předchozí zkušenost s hrou na nástroj nebo zpěvem** a její uplatnění. Několik respondentů zmínilo:

“... už jsem hrál/a na...“, „...dlouho jsem se věnoval/a...“. “...chtěl jsem někde uplatnit, že jsem někde hrál hodně dlouho...jsem do toho vložil hodně času, tak jsem chtěl někde vidět nějaký výsledek...“ (Jan), “... chtěla jsem se zlepšovat v tom zpěvu, protože jsem zpívala od malička... a chtěla jsem to zlepšovat a zlepšovat...“ (Eva).

Sam konkrétně říká: *“... mojí motivací bylo, že ta kapela začla vznikat a já jsem ve stejný době začal hrát na bicí... díky vám... a strašně mě to vzalo a já jsem si šel zahrát a potkal jsem se před školou s dalšíma lidma a šli jsme si zahrát... něco od Snoop Doga... jak se to hraje na klavír a to jsme si spolu začli hrát... já jsem v tu chvíli hrál na bubny asi 2 hodiny... :)*

Respondenti zmiňují potřebu **uplatnit, co jsem se dříve naučil/a**, nebo se právě učím a dát „tomu smysl“, resp. řečí respondentů „*vidět nějaký výsledek*“, tzn. důležitost propojení toho, co se učím, s tím, co mě zajímá a týká se mého světa.

Úroveň smysluplného trávení volného času byla zmíněna jednou, má ale velkou hodnotu v explicitně vyjádřené **prevenci rizikového chování**.

“... člověk bral jako bonus, že lidi vidí, že člověk něco dělá... a že nejde po škole si zakouřit...“ (Sam).

Zajímavé v odpovědích na tuto položku bylo řešit **rozpor** způsobený výchovou nebo přijetím jiného vzoru chování, tzn., že je nepřípustné se „předvádět“. V jedné odpovědi se tento rozpor projevil takto:

„...ted' si protiřečím, že motivací nebylo vystupování na veřejnosti....ale asi prostě nějaký ukázání, že mám nějaký talent, ne že bych vychloubáčně... že něco dokážu jako prostě...tu veřejnost bych tam nedal nikdy.... no ... vlastně to mám jako protiřečení. Zároveň vlastně nerad vystupuju na veřejnosti a zároveň bych chtěl ukázat, že něco

umim...takže asi takhle, no...(Jan)

V jiném případě šlo o **srovnávání** s další účastnicí kapely,

„...no tak asi hodně to, že já jsem v sobě měla, že mi to nejde, že to ostatním kazím, ale vlastně když potom třeba Eva, která zpívá odmalinka, když jsem viděla tu Evu, tak mě to shazovalo dolů, ale zároveň mě to motivovalo k tomu, abych se snažila...“ (Dana)

V obou případech šlo především o cíl, tedy zůstat, vypořádat se s vlastním vnitřním rozporem a obstát. Zároveň je cítit křehkost a zesílené vnímání některých respondentů v některých oblastech, což koresponduje s obdobím dospívání.

5.4 Předchozí zkušenosti s hudbou

Jak jsme již avizovali v úvodu této práce i její praktické části, smyslem existence školní kapely bylo mj. neodradit od účasti děti bez předchozí přípravy ve hře na nástroj nebo zpěvu. Relevantní tedy bylo ptát se: „Jaké jsi měl/a předchozí (jakékoli) zkušenosti s hudbou (ve hře na nástroj nebo zpěvu)?“. Jak je patrné z odpovědí respondentů, jejich **hudební zkušenosti byly velmi nesourodé:**

“... začlo to tím, že jsem se začal učit trochu na klavír...“(Martin) „...na piáno jsem hrál už od 6 let“(Václav), „...hrál jsem dlouho na housle, hrál jsem 8 let na housle v ZUŠce v Praze“(Jan), „...hrál jsem na zobcovou flétnu, příčnou flétnu, teorii na tý zušce, která je dost otrěsná... ale asi takhle“(Sam), „...hrál jsem ve školce už i ve škole pak v ZUŠce na flétnu, zobcovou a příčnou pak...“(Karel), “...chodila jsem na klavír asi 3 roky do ZUŠky a někdy si hraju doma na kytaru a to je asi všechno...“(Lucka), “...ve školce jsem hrála na flétnu, na základce jsme měli taky různý vystoupení s flétnou, pak jsem se začla učit na klavír, tak 4 roky v ZUŠce, pak jsem si dala rok od toho pauzu a začla jsem hrát na kytaru taky 3-4 roky...“(Katka)

Někteří ale uvádějí: “... na klavír jsem se učil hrát asi rok před tím, než kapela vznikla, takže to jsem taky neměl žádnou extra přípravu...“(Martin), “... já jsem se nikdy, co se týče zpěvu nic neučila, neměla jsem žádný zkušenosti se zpěvem...neměla jsem žádný zkušenosti, jen hodiny HV ve škole... na nástroj jsem nikdy nehrála.... některý věci jsem nedělala...“(Ema),

tazatelka: „Jaké jsi měla předchozí **zkušenosti se zpěvem?**“ “... no žádný, to až s vámi jsem začla“(Dana).

Velkým tématem byla **průprava v ZUŠ** vs. kapela. Kromě výše uvedeného:

“...v Praze jsem chodil do zušky a když jsme se přistěhovali sem, chodil jsem taky do zušky... v ZUŠce to bylo takový nijaký, tady to bylo dost flexibilní...“(Václav), “...ve 4. třídě jsem začla chodit na kytaru, ale chodila jsem do ZUŠky, ale ta ZUŠka mi to tak znechutila, že jsem po roce přestala, protože mě to tak nebavilo s těma učitelkama tam, že jsem k tomu ztratila chuť a úplně mě to začlo otravovat...“(Dana).

Václav a Martin měli zkušenost se **soukromým učitelem**.

Z pedagogického hlediska bylo potřeba poradit si s individuálním přístupem k jednotlivým členům kapely, odhadnout jejich možnosti, schopnosti, dispozice a s těmi pracovat ku prospěchu celku. Z hudebního hlediska šlo o skupinu velmi nesourodou, kdy jeden člen navštěvoval po celou dobu základní školní docházky ZUŠ v Praze, kde hrál na housle, účastnil se sboru i skupinové souhry (orchestru), naproti tomu jiní neměli jinou zkušenost/průpravu než hudební výchovu ve škole. Většina respondentů absolvovala alespoň minimální průpravu ve hře na nástroj nebo zpěvu, povětšinou v rámci ZUŠ, ke které se vztahují vesměs rozporuplně, nebo přímo negativně. Jejich postoj se váže většinou na konkrétní učitele/učitelky a na striktní dodržování jistého řádu, který se v chápání dětí neslučuje s hudbou, např. hudební nauka, etudy...kdy děti nevidí okamžitý efekt.

Velmi důležitou úrovní je zde také **vztah k hudbě z domova**. Většina respondentů jej uvádí jako pozitivní zkušenost:

“... celkově hudbou žiju odmalička, i doma se vždycky zpívalo, pouštěly se písničky a hudba je dost velkou částí mého života“(Martin).

Janova průprava (i z domova) je jasná:“... nepamatuju si, že by tam někdy nebyla hudba, mám zafixovaný, že to tam bylo odmala, mamka si zpívá furt, zpívala s náma a hrála na kytaru, nejen to, že jsme hráli dohromady, ale mamka si zpívá pořád doted’...a každej ze sourozenců (6) na něco hrál, takže tam bylo všechno možný, housle, bicí, basa, kytara...klavír, příčná flétna i normální...a pak prostě různý srandičky... jak se do toho bouchá a řinčí to :), fakt hrozně moc věcí. Poslouchal jsem do 6 let takhle různý nástroje a pak jsem v podstatě každej den slyšel hrát ségru na cello...“(Jan), “... oba dědové byli muzikanti, jeden děda uměl noty dřív než písmena...druhej děda hrál na pikolu v AČR...takže proto flétna, ale vyloženě doma průprava nebyla“(Sam), “... já jsem od malička docela dost hudebně vedenej...“(Petr), “... s mamkou chodíme na koncerty a

cokoli děláme, tak si pouštíme hudbu...“ (Dana)

V neposlední řadě také zmiňují **poslech**: *“...dost se mě to drží hodně poslouchám písničky, je to pro mě takovej nějaký způsob jak se nastavit na to, co se zrovna děje kolem mě, bejt v klidu“ (Petr)*

Tato odpověď je velmi zajímavá z pohledu práce s hudbou ku prospěchu respondentova osobního naladění, což vyžaduje pokročilé vnímání hudby vůči vlastní osobě a uvědomování si vzájemného vztahu mnoha faktorů.

Na základě odpovědí respondentů je očividné, že jejich rodiny jsou hudebně zaměřené, ať už cíleně a hlouběji, kdy jde o hudební vzdělávání dětí v oblasti hudebních nástrojů a zpěvu nebo v rámci běžného pozitivního „uživatelského“ vztahu k hudbě v rámci poslechu a návštěvy kulturních akcí. Tuto skutečnost je zajímavé konfrontovat s další položkou výzkumu, tedy s pozicí kapely ve volném čase jejich účastníků. Dalo by se předpokládat, že se pozitivní vztah k hudbě v domácím prostředí může projevit jak na motivaci k účasti v kapele, tak na vztahu k dalším volnočasovým aktivitám. Otázkou je skutečný postoj všech účastníků.

5.5 Volnočasové aktivity

Z praxe školní družiny a školního klubu víme, že mají některé děti velké množství volnočasových aktivit. Některé si vybírají samy, některé preferují jejich rodiče s ohledem na předpokládané zájmy nebo dispozice / vlohy dětí. S přibývajícím věkem se ale preference dětí mohou měnit. Někteří zažité aktivity opouští a hledají jiné s otiskem vlastního rozhodnutí, jiní prohlubují své dovednosti. S ohledem na školní kapelu jako „novou“ aktivitu je tedy vhodné se ptát: „Jaké místo zaujímala kapela ve tvých volnočasových aktivitách?“ V odpovědích respondentů se projevuje jak jejich **vztah k tradičním aktivitám**, tzn. aktivitám dlouhodobě navštěvovaným, tak **výchozí pozice školní kapely mezi nimi**. Viditelné je také **rozdílné naplnění volného času** jednotlivých respondentů.

“...já mám na 1. místě sport, takže až po sportu byla.“ (Martin), “...jsem primárně sportoval...jízda na kole, aikido, ZUŠka...“ (Sam), “... já jsem ještě chodil na hasiče, pak jsem chodil na výtvarku do ZUŠky a pak jsem chodil ještě na flétnu... „ (Karel), “... jezdil jsem plavat...chodil jsem do zušky na flétnu a na kytaru“ (Petr), “... tak pro mě byl hlavní

volejbal, kterej jsem hrála odjakživa a pak mám pocit, že v tu dobu jsem chodila i na brigádu, takže jsem si vydělávala a pak jsem měla školní senát, to byla taky docela jedna z činností, která mi zabírala volnej čas... “ (Ema)

Z odpovědí lze vyvodit, že se většina respondentů věnovala aktivitám od prvního stupně základní školy, šlo většinou o sport a ZUŠ. Respondenti ale následně zmiňovali v odpovědi na položku rozhovoru, jak si stála **školní kapela mezi ostatními volnočasovými aktivitami**, takto.

“... no já si myslím, že v tý době asi číslo 1... ta kapela převzala před hudebkou číslo jedna... “(Jan), “... kapela potom jako se dostala na místo, že to byla volnočasová aktivita na kterou jsem se těšil nejvíc... bylo to pro mě něco novýho, člověk nic takovýho nezažil a úplně mě to pohltilo... “(Sam), “... určitě mě to bavilo víc, než flétna, ta mě trochu štvala a hasiči a kapela i s výtvarkou byly na stejno... na kapelu jsem se vždycky těšil... “(Karel), “...mám všechno na stejný úrovni ty věci, že mě baví všechno stejně, když něco dělám dobrovolně, tak to dělám ráda a baví mě to stejně... “(Lucka), “... ta kapela byla pro mě na stejný úrovni jako ten volejbal... no když jsme třeba někde hráli, tak jsem šla radši na kapelu, než abych šla na trénink, protože to v tu chvíli bylo důležitější... ale tu práci jsem měla níž, než tu kapelu, ta kapela byla v důležitějších aktivitách... “(Ema), “... no myslím, že pro mě ta kapela hlavně ze začátku byla úplně na 1. místě, protože jsme chodili hrát každý den i s dalšími, ráno i večer...ze začátku to bylo nejvíc intenzivní, kdy jsme chodili hrát pořád a pak jsme se rozloučili s devátákama, tak to bylo trochu míň intenzivní si myslím, ale furt jsem to měla na prvních místech... “(Eva), “...ta kapela tam hrála mnohem větší roli, než ten volejbal... a i jsem jí dávala přednost před tím volejbalem si myslím... “(Dana)

V odpovědích čteme různou pozici školní kapely v ostatních volnočasových aktivitách. Pro některé respondenty se stala kapela stěžejní aktivitou ve volném čase. Jiní ji staví na stejnou pozici jako ostatní, tradiční aktivity. Zajímavá je informace od Lucky, která zmiňuje, že „*když něco dělám dobrovolně*“, záleží tedy na možnosti vlastní volby. Ema v podstatě říká, že se pozice měnila průběžně, podle akcí, které kapelu čekaly, byla tedy schopná, v případě potřeby, kapelu upřednostnit před ostatními aktivitami, protože si byla vědoma cíle. Eva zohledňuje změnu / vývoj přístupu v čase, po rozpadu původního složení (odchodu devátáků), kterou popisuje jako „*menší intenzitu*.“

5.6 Podpora rodičů

Čtvrtá položkou našeho rozhovoru se týká podpory rodičů, resp. existovala-li, a pokud ano, v jaké míře a jak se projevovala. Většina respondentů uvedla, že měli podporu z rodiny. Pokud bychom ji chtěli blíže popsat nebo zařadit, mohli bychom ji nazvat jako „nespecifickou“ a „specifickou“. Do první kategorie spadá jak slovní, tak jiná podpora. Konkrétně dle respondentů:

“...rodiče byli samozřejmě úplně nadšený, že se angažuju takhle v různých oborech...“(Katka), “... mamka s tím byla úplně v pohodě, podporovala mě v tom...K. a jak?...V.:...noo slovně...“(Václav), “... no jako stoprocentně pozitivní, tam vůbec nebylo o čem debatovat, byli rádi, že jsem do toho dával čas...“(Jan), „...mamka mě podporovala hodně v tomhle už od malička, ta byla ráda, že jsem něco takovýho měla a celkově i rodina celá si myslim.....mluvila se mnou o tom, jaký to bylo, jaký jsou pocity...“(Eva), “...obecně celá rodina, jak jsem tam chodila s Týnkou, mojí sestřenicí, tak nás hrozně hnali všichni dopředu, rodiče taky hodně, měla jsem od nich velkou podporu, ale kdo nás hodně podporoval byla babička s dědou, ty nás hodně motivovali a těšili se, až budeme mít další koncert, že si nás budou moct poslechnout, takže rodiče nás určitě podporovali, mamka byla nadšená, ale kdo nás nejvíc podporoval byla babička s dědou...“(Dana).

Pro kapelu byla velmi důležitá **podpora na koncertech**:

“... a vlastně postupem času chodili na koncerty, zajímali se, co hrajeme za nové písničky, který máme a pak když byli na prvním koncertu, tak byli nadšený, zapálený, vlastně je to hrozně bavilo chodit na ty koncerty, když třeba neměli třeba čas, tak si to nechali od někoho natočit, aby to viděli, aby mohli bejt na mě pyšný...“(Ema)

Potřebovali jsme také podporu **časové flexibility**:

“... tazatelka: co říkali tomu, když jsi jezdil v zimě ve tmě ráno v 6 autobusem? M. tak, asi nic, věděli, že potřebujem zkoušet, že jsme se jindy nesešli, že máme všichni jiný koníčky, jiný kroužky...“(Martin)

dopravu na zkoušky a koncerty

„...vlastně mě mamka i ráno vozila, když jsme hráli ráno, tak si přivstala a i když jsem potřeboval někam odvézt, tak mě vždycky odvezla a neřekla nikdy, že ne, vyloženě to

podporovala... “(Václav), “... že mě tam máma pouštěla, dovážela mě na ráno... “(Eva)

změna rodinného rytmu:

“...když jsem potřeboval zkoušet, tak se přestali dívat na telku... “(Martin).

Ačkoli byl přístup rodičů veskrze pozitivní, někteří respondenti uvedli i jejich rozporuplné reakce. Jednou z nich bylo počáteční **překvapení** z aktivity dítěte. Jak uvádí Ema, která doposud neměla hudební průpravu a věnovala se převážně sportu:

“... no, já jsem si vždycky doma zpívala a naši mi říkali, dobrý Emo, tak už nezpívej, ... když jsem s tím přišla poprvý, tak na mě koukali a říkali a ty umíš zpívat? a já na to, no, zkusím to, ale oni mě ve všem podporují, takže kdybych si vymyslela sebevětší blbost, tak by mě podpořili... “

V dalších dvou případech by se dala reakce rodičů nazvat jako **podmíněná podpora:**

“... rodiče mě podporovali, ale do té doby, než to zasahovalo do mých známek...když jsem měl blbý známky, tak mi máma zakazovala hrát na bicí, ale jen do té doby, než pochopili, že to je ten směr, kterým chci jít... “(Sam).

V případě Petra šlo o striktní dodržování rodinných pravidel: „...snažili se mít pochopení, protože to nějakým způsobem žere můj čas a snášeli všechny ty ranní vstávání nebo naopak že jsem chodil až v 10 večer domu... “.

V některých případech, obzvlášť ze začátku, se někteří **rodiče snažili ovlivnit chod kapely**. Šlo o rodiče, kteří se hudbě aktivně věnovali a vedli k ní od malička i své děti. Kapelu vnímali jako příležitost pro zúročení všech možností dítěte:

“... mamka tím, že věděla co všechno umím a co všechno zvládám, tak mi furt říkala, co všechno bych mohl jako tam dělat víc, že ať si i něco zazpívám... a já jsem jí musel vysvětlovat, že se to musí vyvážit mezi všema lidma...a rozhodně podpora byla “(Petr)

Někteří rodiče doporučovali dětem repertoár, snažili se je, jako v případě Petra, motivovat k větší aktivitě nebo k převzetí jiné role v kapele. Spolupráce s rodiči chod kapely ovlivnila veskrze velmi pozitivně a dala by se označit za velmi nadstandardní, především po technické stránce, kdy se konkrétní rodiče angažovali v bezplatném zapůjčení a

technickém zajištění zvuku na koncertech a dopravě vybavení, čímž v podstatě umožnili vystoupení kapely s kvalitním zvukem na mnoha akcích.

5.7 Hudební přínos

Šestá položka rozhovoru se vztahuje k výzkumné otázce možného hudebního přínosu. Její přesné znění je: „Ve které oblasti pro sebe vidíš největší přínos po hudební stránce?“ Respondenti ve svých odpovědích zmiňují mnoho zkušeností, které si po hudební stránce z kapely odnesli. Jako nejvýraznější se zde projevuje „**souhra**“. Martin, Lucka a Eva uvádějí:

“... přizpůsobení a nějaká ta souhra..., ...hudební dovednosti z hlediska spolupráce na hudbě..., ...ta souhra mi dala hodně...”

Petr se vyjadřuje – nejen - k souhře na různé úrovni hráčů: *„...že ty lidi hrajou dohromady a musí nějak sladit to, jak každý z nich hraje “nějak” (na rozdílné úrovni,)...co já jako hudebník můžu dělat a co všechno může vznikat, když těch lidí hraje víc...vlastně rozumět tý hudbě natolik, aby mohli něco dát dohromady... protože když někdo neumí hrát normálně, tak nemůže hrát s lidma, takže je to nějaký respekt vůči tomu...”*

vedle toho Martin uvádí: *“... když se potřebovalo něco naladit, tak mi nikdo už nemusel říkat, co mám hrát...”*

Několik respondentů zmínilo jako přínos **hraní podle akordových značek**, ke kterému se dříve nedostali ani v ZUŠ, ani u soukromých učitelů:

“... já jsem vůbec před tím nehrál akordy, neznal jsem zkratky, akordový značky, jsem vůbec neznal, takže to mě to naučilo...” (Václav), “... nějakým způsobem mě to nutí rozvíjet určitý hudební znalosti a umy, ke kterým se v ZUŠce nedostanu... asi ne takovýmhle velkým dílem...tak já jsem díky kapele začal hrát akordy a dost se toho naučil v tomhle ohledu... to je přesně věc, která na začátku byla dost bídná, ale postupem času se to dost zlepšovalo a zdokonalovalo, člověk se ty věci musí učit...” (Petr).

Patrné ale bylo v odpovědích respondentů také uznání přínosu, který pro ně mělo navštěvování ZUŠ, a **porovnávání jiného přístupu**, spíše jiných potřeb v individuálním používání nástroje, právě např. při výuce v ZUŠ, kde šlo o to „naučit se řemeslo“, a jiných potřeb ve využívání nástroje v kapele, kde je potřeba určitá zkratka, prostor pro všechny,

pochopení, že tu nejsem vždy sólovým hráčem, ale naopak také jsem tu potřeba a beze mě to nefunguje. Petr hodnotí hudební přínos následovně:

“... já bych neřekl zdokonalení ve hře, ale rozšíření obzorů v tom, co jde v hudbě dělat.....jak já sám jsem se zdokonalil v tý hře na ten nástroj...” Jan mluví o skupinové souhře a podílení se na výběru repertoáru takto:“... tyhle dvě věci určitě, měly pro mě význam, byl jsem za ně rád... ale nemohly mi pomoci být lepší.... to nemyslím špatně, ale já měl úplně jinej level výuky v tý Praze v tý ZUŠce...”

Z pohledu **hry na nástroj**:

“... já jak jsem přestala chodit do tý zušky, tak už jsem pak tolik netrénovala a ta kapela mě přiměla víc jakoby hrát na ten klavír, než bych hrála normálně...a co mě nejvíc bavilo a dalo,... jak jsme hráli tenkrát Get lucky, třeba 10 minut v kuse, tak to mě bavilo hodně...”(Lucka).

Na vyjádření Lucky je cenné právě zmínění možnosti **improvizace** jako důležitého momentu posunu v kapele, resp. v hudebních schopnostech.

“...že jsem se zlepšila v hraní na kytaru, naučila jsem se hrát na další hudební nástroj elektrickou kytaru, pak jsem se naučila i na basu, trochu na bicí a zahrála jsem si i na klavír...bylo super, že jsem si mohla zkusit hodně věcí a vybrat si, co by mě bavilo...”(Katka).

Cenná je také výše uvedená zmínka Katky, vyjadřující se k **možnosti vyzkoušet si**, co by mě vlastně bavilo, což může nevyhraněným dětem najít směr nebo jim umožnit zorientovat se ve více oblastech. Kapela umožňovala prostupnost mezi nástroji, tzn. každá píseň mohla mít jiné personální obsazení nástrojů. To je z pohledu kapely velmi žádoucí a to nejen z důvodu např. eventuální zastupitelnosti, ale také z důvodu většího rozhledu a pochopení jejích členů vůči potřebám jiného muzikanta.

Někteří respondenti se vyjadřovali naopak ke **zpěvu**, kde panovala, shodně jako u nástrojů, velká prostupnost a záleželo víceméně na dětech, do čeho se chtějí pustit. Karel se vyjadřoval např. k posunu díky unisono zpěvu, který vyžaduje velké napojení na ostatní zpěváky a zároveň kontrolu nad vlastním hlasem:

“... podle mě to bylo, když jsem v tý kapele zpíval stejnej text, že jsme museli být sladěný na jednom tonu, to bylo hrozně slyšet, když je to rozladěný... to mi hrozně pomohlo v hlídání toho tonu...pracování s hlasem... to bylo nejvíc přínosný...”

Zajímavá je odpověď Petra, který uvádí posun ve zpěvu, ačkoli se mu v kapele osobně nevěnoval. Důležitá je pro něj zkušenost **poučení se z chyb ostatních**:

“... já tam dám i ten zpěv, protože ačkoli jsem sám nezpíval, tak z toho mám pocit, že jsem se spoustu věcí naučil, když jsem viděl, jaký chyby dělají ostatní...”

a názor sportovkyně Jany:“ ...pak přínos určitě nějaký zlepšení ve zpěvu, když si vezmu to na začátku a pak ke konci, tak tam byl velkej pokrok...”

Např. Martin do hudebního přínosu uvádí **aranže** písní, na kterých bylo nutno pracovat s ohledem na zapojení všech účastníků, v průběhu času tedy 7–14 dětí. Ty se na aranžích později samy podílely a chodily s nápady, jak by bylo možné tu kterou píseň upravit:

“... překopávání písniček...přizpůsobit pro všechny, aby se všichni nějak zapojili“(Martin).

Dva respondenti, konkrétně Václav a Ema mluví o **rozšíření hudebního vkusu**:“... měli jsme strašně všestranej repertoár...“, “... pro mě byla každá písnička dobrá, protože já jsem spoustu písniček nezala, nejsem moc znalá v tomhle, takže pro mě to bylo super v tom, že jsem poznala písničky, který bych jinak nepoznala...”

Sam hovoří o **zcela jiném pohledu na hudbu**, souvisejícím s vnímáním jednotlivých nástrojů a vztahů mezi nimi, např. v rytmice (bicí, basa), který získal díky účasti v kapele:

“... úplně brutálně mě to posunulo, otevřelo mi to dveře do světa hudby...díky tomu jsem se začal o tu hudbu víc zajímat... dřív to bylo, pustil jsem si písničku a vůbec jsem to nechápal...a teďka jsem to začal poslouchat, jak člověk začal hrát s těma lidma v tý kapele, začal to dělat tu hudbu, tak prostě si pustil písničku a slyšel tam prostě to, co ten člověk dělá on, změnilo mi to prostě pohled na tu hudbu, to vnímání a to přemýšlení o ní...”

Zazněl také názor, který by v souvislosti s provozováním hudby určitě zaznívat měl, protože hudba je v neposlední řadě **zábava**, a tak to vidí i Ema:

“... pro mě to byla zábava. Ani jsem to nebrala jako že by to byla školní kapela a že by se to týkalo školy, prostě to byla zábava a dělala jsem to ráda...”

5.8 Mimohudební oblast – vrstevnické vztahy

V podkapitole vážící se k popisu položek rozhovoru je u této sedmé položky uvedeno, že se vztahuje především k vrstevnickým vztahům. Její záběr je ale mnohem širší. Celé znění položky je „Co z mimohudební oblasti je podle Tebe v kapele nejdůležitější?“ K zadání této položky nás vedla zkušenost, že v rámci činností v kapele vzniká celá řada situací, které umožňují nácvik a rozvinutí sociálních vztahů, a to v širokém záběru řešených problémů, jak uvádějí sami respondenti, kteří ve většině případů chápou tuto položku také jako „Co Ti to přineslo v mimohudební oblasti?“ Vzniká ale také prostor v přístupu ke společné práci a dalším úrovním, které přináší společné dílo. U několika respondentů se objevuje schopnost **překonání sebe sama** spojeného s **vystupováním** na veřejnosti.

Karel uvádí: “...potřeboval jsem překonat ten strach vystupovat před lidma,...až do koncertu, pak jsem začal být trochu nervozní...”

Původně totiž bylo těžké, zejména u zpěvu, překonat ostych a otevřít se před kamarády v kapele. Vystupování na veřejnosti je další level: “... vykročení z vlastní komfortní zony do nekomfortu, nikdy jsem nehrál na veřejnosti pro nějaký desítky, až možná stovky lidí, ještě tohle, nějaký trénování toho stresu a toho vystupování...” (Katka), “... takže největší problém a zároveň přínos pro mě byl, jak jsem nechodila před tím zpívat nikam, že to pro mě bylo vystoupení z komfortní zóny...že mi to hodně vadilo, že jsem občas ani nechtěla zpívat...” (Ema)

Tazatelka: „co pomáhalo?“ „...postupem času už to bylo lepší a pomáhaly mi individuální hodiny, když jsem začla zpívat před mň lidma nebo před zpěvákama a pak když už byla celá kapela, tak už jsem z toho neměla strach, to mi pomohlo hodně...” (Ema)

Zde je zajímavá souvislost, již uvádí Ema. Zároveň hodnotí, že to, co bylo problémem, bylo zároveň později přínosem... tedy překonání sebe sama jako součást učení. Také zde poukazuje na důležitost individuálních hodin, kdy má účastník šanci na práci vlastním tempem v oblastech, které potřebuje posílit. Získá tím pádem větší důvěru ve své schopnosti a tzv. pevnou půdu pod nohama, která mu přinese větší jistotu ve chvíli, kdy se necítí komfortně.

K této oblasti se vyjadřují další: *“... to mi právě pomohla ta kapela se líp vyjadřovat, vystupovat a tak... to mi hodně pomohlo, to mi pomohla ta kapela si vlastně uvědomuju...”* (Jan), *“... že se nebojím hrát před vostatníma a potom před lidma na stejdži...”* (Petr), *“... jako hrozně mě to i posunulo jako i mě, že prostě... jsem taková stydlivá, takže mě to posunulo v tom, že se už nebojím tak hodně vystupovat před lidma...určitě ten strach z toho vystupování, ale dostala jsem se do takový fáze, že už jsem se vysloveně nebála jít na podium, když jsem viděla všechny ty lidi před sebou...”* (Ema), *“ ... pak určitě беру za výhodu to, že jsem se naučila vystupovat před lidma a myslím si, že to byl základ pro to, že jsem se přestala bát...”* (Katka)

Další výrazně zmíněnou hodnotou je pro respondenty **spolupráce**:

“... protože je to kolektiv jako každej jinej a musí nějakým způsobem spolupracovat...je to taková příprava na jakoukoli další práci v kolektivu a prostě ta hudba je dobrá, že dává ty možnosti tomu to dohodnout a dělat ty ústupky...” (Petr). Zde Petr dokonce přisuzuje hudbě schopnost napomáhat spolupráci, event. řešení neshod. *“...nějaká spolupráce mezi těma lidma, co tam byli...to, že jsme se navzájem dokázali poslouchat a naslouchali si.”* (Katka)

Několik respondentů se zmiňuje o důležitosti vzájemné **komunikace** a o vlastním posunu v této oblasti. Uvádějí přímo termín „komunikace“, dále pak „sociální vztahy“, „lidskou domluvu“, důležitost „argumentů“ v některých situacích a také, „jak si kdo umí říct“.

Svoji myšlenku rozvinuli:

“... určitě je to prostě um tý komunikace ve skupině, protože to už je skupina ne úplně rozmanitá, jako když jsem ve třídě, ale menší, máme nějakej společnej zájem a cíl a musíme k tomu cíli dospět jako kolektiv a sám to ten člověk nezvládne a to je přesně to, co potom člověk musí umět s tím pracovat při kterýkoli práci skupinový, kdekoliv jinde...” (Petr), *“... ta komunikace je ve všem, bez toho by to nešlo...”* (Ema), *“...komunikace mezi těma lidma, aby se byli schopný domluvit na čemkoli,...hlavní je ta komunikace mezi těma lidma...”* (Lucka).

S potřebou komunikovat a domluvit se je také ve vyjádřeních respondentů návaznost na **kompromis**:

“... tak velkej přínos, to byla i nějaká práce s lidma, protože občas je těžký se dohodnout s někym, takže jsem se naučila se dohodnout s někym na něčem...” (Ema), *“ ...aby nebyli*

lidi sebestředný a nemysleli jenom na sebe... “(Lucka).

Nečekaně zazněla také **tolerance** k chybám ostatních.

“... to mi přišlo, že bylo úplně nejdůležitější, zvládat, snášet cizí chyby a vědět, kdy já jsem udělal chybu a kdy si stojím za svým, kdy jsem byl dobře a byl špatně někdo jiný... “(Petr)

Ema uvádí v podstatě částečně totéž, ale v jiném kontextu:

“...že tam jsou ty vztahy, že se tam navzájem, že se respektujeme, že někdo nemá den, tak mu to nejde třeba na kytaru... takže se mu nesmějem. Někdy ten den není dobrý, tak to nejde,... takže neposmívat se někomu... “

Petr řeší spíš orientaci ve skladbách a vlastní nebo cizí jistotu/ nejistotu při znalosti skladeb jako podporu pro případnou argumentaci, naproti tomu Janě jde o respektování momentální indispozice, respekt k indispozici ostatních. Respondenti zmiňují **respekt** i v dalších případech:

“... určitě to bude respekt k tomu, co si ostatní myslí a jak vystupují ostatní...já bych řekl respekt k druhým i k sobě... “(Petr), Ema mluví o naslouchání, která přímo v kontextu s respektem souvisí:“...jsem se naučila naslouchat ostatním...“ Lucka:“ ...aby respektovali ty ostatní názory a to co dělají ostatní...podle mě to je důležité, aby se byli ty lidi schopní respektovat navzájem, ať jsou jakýkoliv... “

Spolupráce, komunikace, kompromis, tolerance, respekt... to vše úzce souvisí se **vztahy**, které konkrétně respondenti také zmiňují:

“...strašně důležitý byly vztahy ... mezi lidma, třídama...“(Martin), “... kompatibilita mezi lidma, že tam nemůže být člověk, kterej nemá rád toho druhýho, tak je blbý, aby spolu hráli, že jo...“(Václav), “... lidi musí spolu nějak vycházet...mně přijde, že se nám vždycky nějak povedlo dohodnout a že jsme spolu vždycky vycházeli v té kapele...“(Karel), “... důležitý jsou vztahy, vycházení s lidma...nějaká lidskost...“(Sam).

Další důležitou součástí, která se netýká vztahů, ale je potřebná pro práci, je **udělat si čas**,

“... no podle mě bylo důležité udělat si na to třeba taky ten čas... jak jsme chodili jeden

čas od těch půl sedmý ráno, nebo tak něco... některý lidi maj problém s tím kvůli něčemu vstát, proč bych měl vstávat takhle brzo...myslim, že to se hodně cení, že i Ty jsi vstávala, i když jsi pak celej den učila... a tak je to jedna z důležitějších věcí, vstanu a i kdybych měla vstávat v 5, tak vstanu... “ Eva:“ ... dávala jsem do toho hodně volnýho času... “ (Ema)

Poslední potřeba, kterou respondenti zmiňují, by se dala nazvat **zodpovědností za společný výsledek**, která předpokládá například i domácí přípravu:

“...ta domácí příprava a zodpovědnost obecně. Když člověk řekne, že to udělá, tak to udělá, protože jinak se ta kapela neposune...“(Sam), ve stejném duchu: “...přijde mi, že nejdůležitější je spolupráce a zodpovědnost za společný výsledek té práce...“(Dana),“...když někomu něco nejde, tak aby se na to doma aspoň mrknul...“(Václav).

5.9 Zlepšování vztahů

Jak je možné vidět na předchozí podkapitole, o vztahy a různé vazby v nich jde v kapele především. Vzhledem k zvyšujícímu se množství času, který spolu děti trávily v přímé úměrnosti k narůstajícímu počtu koncertů a dalších akcí, na kterých vystupovaly, nebyly vztahy vždy mezi všemi úplně růžové. Silným momentem v této skutečnosti byl prostý fakt rozdílnosti povah, ale také boj o pozice ve skupině vrstevníků, a jak bude později popsáno, také počínajících a dynamicky se měnících partnerských vztahů. Osmá položka rozhovoru se tedy nedotýkala hledání nepříjemných poloh a jejich viníků, resp. lépe řečeno příčin, ale spíše je pro nás cenné zjistit, „Co podle Tebe pomáhalo vyladit vztahy a překonat těžší chvíle?“

Zde se v novém kontextu objevují **kompromisy**. V předchozí kapitole jsou řešeny ve smyslu jejich potřebnosti v kolektivu lidí a ve smyslu „naučil jsem se je dělat“. Zde jde o jeden z tmelících, nebo ladících mechanismů v kolektivu.

“...vždycky jsme došli k nějakýmu kompromisu mezi těma stranama...“(Martin)

Petr, Lucka i Eva uvádějí také kompromis, jako důležitý faktor zlepšování nebo udržování vztahů. *“...schopnost se na něčem domluvit s tím, že třeba někdo musí ten svůj názor přehodnotit trošku...trošku to svoje ego prostě potlačit, aby byli spokojeni všichni...“(Eva).*

Tady se ale také objevuje rozpor. Např. Petr uznává kompromis jako důležitý pro fungování, ale popisuje, jak **rozdílný přístup ke kompromisu** mohou mít různí lidé. Pro někoho, kdo umí ustoupit, se vlastně může tato schopnost obrátit proti jeho zájmům.

“... tak vždycky je někdo, kdo to zvládne líp, kdo to zvládne hůř... a potom to bejvá tak, že ty, co zvládnou ustoupit, tak potom ta jejich věc je míň prosazovaná a míň se jede podle toho, co chtěj oni... ted' záleží na tom, jestli jim to vadí a nechaj se vláčet těma, který neustoupí a stojí si za svým... a ted' jde o to najít nějakou mez, co je pro člověka ještě v pohodě a co je pro člověka moc, aby to těm ostatním řek... a byly v kapele chvíle, kdy někdo měl nějaký problém, občas to bylo únosný a řeklo se tohle je únosný a můžeme ti vyhovět a občas se řeklo ne, tuhle věc už udělat nemůžeme a musíš ty si to v hlavě nějak srovnat, protože to už je něco na co nepřistoupíme...“.

V hlubším rozboru tohoto postoje je skryta souvislost s níže popsanou autoritou, která by se dala snad vyjádřit tak, že by tu měl být někdo, kdo zabrání takovým pocitům některých účastníků.

Ema zmiňuje jako důležité pro dobré vztahy, že jsou ve skupině **lidé podobného věku**:

„...tak já si třeba i myslím, že to, že jsme se dokázali domluvit bylo i tím, že jsme byli v podobným věku...že kdyby někomu bylo 10 a někomu 15, že bysme měli docela problém v tý komunikaci... protože my jsme byli podobně starý, byli jsme devítka a osmička a co se týče některých názorů na písničky, tak jsme měli podobný, protože v 10 letech člověk poslouchá něco jinýho, než v 15...“

Tady Ema zdůvodňuje své tvrzení podobným názorem na písničky, což může reálně tak být, ale také nemusí. Spíše šlo o podobný věk vzhledem k psychickému vývoji v období puberty. Také uvádí další, související důležitý důvod, což je scházení se mimo kapelu:

“... taky to, že jsme se scházeli třeba jinde, než na kapele...a že jsme se i znali a bavili se i o jinejch věcech, než o kapele... a díky tý kapele jsme se spolu začli bavit a že jsme se znali...“

Tři respondenti zmiňují **společný cíl**:

“...nějakej ten společnej cíl... že jsme měli danou nějakou akci, na který budeme hrát, už jsme to měli domluvený, a motivace do tý hudby jednotlivých lidí, každýho ta hudba

bavila a každýho bavilo hrát v tý kapele...“ (Martin), “...myslim, že druhá věc dost důležitá věc byla ten společnej cíl ve formě nějakýho koncertu třeba když byl..., deadline, ktorej tlací, stres a ten prostě pomáhá přes ty překážky chodit... a to je ve všem, když člověk má nějakou překážku, která je čím dál blíž, tak se lidi soustředí spíš na to, než že mají rozpory... ten nějaký koncert třeba...“(Sam), “... musí se najít něco, co všechny ty lidi spojuje a na to se zaměřit v tý tvorbě a když potom se cokoli řešilo, tak vlastně mi přišlo, že odpíchnout se od toho společnýho cíle a nějakým způsobem se shodnout, co kdo chce, jaký jsou jeho důvody...“(Petr).

Pět respondentů se vyjádřilo ve smyslu potřeby **authority**, osoby, která pomáhá ve chvílích, kdy děti samy nezvládají bezvýhodnou, konfliktní nebo emočně nepřehlednou situaci. Zároveň někteří reflektují s odstupem času, jaké to bylo, když byli mladší, vzhledem ke zvládnutí vypjatějších situací:

“... když tam je ta vůdčí osobnost, autorita, co jste byla Vy, aby tam byl někdo, kdo udělá kompromis mezi dvěma stranama, když se nedokázou dohodnout, že jsme byli děcka, prostě základní škola, tak to je těžký...“ (Václav), “... no, asi Vy, no... když nad tím tak přemejšlim, tak bez Vás bysme se při první hádce rozhádali, protože jsme byli děti a nebyli jsme schopný, nebo když to vezmu já za sebe, tak já prostě nebyl schopnej nějak vzít ten kompromis, já ani jako nevěděl, co to byl kompromis, podle mě... jako se nějak dohodnout... jako že jste tam Vy vnesla nějakou tu objektivní věc... pojdte se domluvit, uděláme to takhle a takhle... myslim si, že jsme byly děti a že jsme nebyli schopný se domluvit, že bysme se při první hádce rozhádali a nebyli se schopný udobřit, to si myslim, že takhle to bylo...“(Sam), “... A co si tak vybavuju.... tak si myslim, že je důležitý, že jsme mezi sebou měli i někoho dospělýho, kdo dokázal ukočírovat ty naše výlevy a někdo, kdo nám dokázal ukázat ten směr, ten cíl jako...“(Jana), “...mě přijde, že asi Ty... Ty ses to tam snažila většinou uklidnit...dohodou...nebo žes do toho zakročila Ty...“(Lucka), “...že jsme si to mezi sebou dokázali vyříkat a hlavně s Tvoji pomocí, protože jinak by se to nějak přešlo a byla by furt napjatá atmosféra a nebylo by to v pohodě., že Tys tomu jako hodně napomohla...tak Ty jsi prostě řekla teď si sednem a rozeberem to... a teď se to probere...“ (Katka).

Zde respondenti celkem podrobně vyjadřují, v čem a proč je důležité vedení v takovémto otevřeném společenství lidí. Někteří sami hodnotí, že vzhledem k nízkému věku a nedostatku zkušeností nemohli situaci bez pomoci zvládnout. Je zde zřetelně viditelný vztah teorie vývojové psychologie v praxi. Vyjádření respondentů také jasně poukazuje na

potřebu zároveň volného projevu a uplatnění vlastních názorů a postojů, ale také možnost opory ve chvílích, kdy je situace nad jejich síly. Ne tedy řídit, ale vést, ne tedy drilovat, ale podpořit, pokud možno s pevnou oporou.

Další podporou je podle Václava **smysl pro humor**:

“... abysme tu situaci uměli odlehčit, abysme to nebrali vážně.“ Dana a Martin také mluví o formě vzájemné podpory a umění si věci vyříkat:“...tak většinou to byl konflikt tří nebo dvou lidí... tak ta podpora od těch ostatních lidí, že nemá cenu se hádat a tak...“, ... tak asi hlavně to, že jsme si to mezi sebou dokázali vyříkat.“

Dana odpovídá, že samotným tmelícím momentem byly **koncerty**.

„...potom i na tom koncertu je každej jinej, že vydá ze sebe ten adrenalin a všechno, co v sobě má tak na ten koncert pošle a to je taky důležitý...“, podobně smýšlí Václav:“... aby to nebylo vyhocený, to by být nemělo. Je to vlasně pro požitek lidí, aby si ty lidi z toho něco odnesli, ne, aby se tam šli vyhrotit...“

Jan s Danou se shodují v důležitosti **společně stráveného času jinak**, mimo náplň kapely.

“... společný večery, který nesouvisely s tím, na čem jsme pracovali... že jsme dělali něco jinýho a dohromady, že si pak člověk vytvoří představu, že s tím člověkem nedělá jenom na tý jedný věci a v jiných případech ho nemusí zajímat, ale že toho je dohromady víc...“, „... co tomu taky pomáhalo, tak to byly ty delší zkoušky, jak jsme tam třeba i přespávali, tak to tomu pomohlo, že se poznáme z jiný stránky...“

5.10 Využití získaných zkušeností v dalším životě

Devátá položka rozhovoru zní „Jaké zkušenosti (získané v kapele) jsi využil/a v dalším životě?“ Tato položka je pro nás důležitá z několika úhlů pohledu. Respondenti ji hodnotí takto. Největší počet respondentů se kloní pozitivně ke **zkušenosti s vystupováním** na veřejnosti.

“... jsem se naučil dělat některý věci, co mi před tím vadily dělat před lidma... tohle mi třeba pomohlo nebát se vystupovat před lidma...“(Jan), “...tak třeba mi to možná trošku pomohlo, že se nebojím tolik vystupovat na veřejnosti...“(Lucka),

Ema uvádí i konkrétní příklad situace, ve které se zkušenost z kapely přenesla do pozdějšího života:

“... tak určitě to vystupování před lidma, protože vlastně ve škole, když prezentuju něco, tak už mi to nedělá takovej problém, jako před kapelou, protože občas jsme hráli před hodně, hodně lidmatakže to si myslím, že mi pomohla, že jsem se naučila ukočírovat ten stres a ten strach z toho vystupování...“, Dana a Katka se vyjadřují shodně:“... teď, když bych se měla někam postavit a něco říct, tak mi to půjde mnohem líp, než kdybych tu kapelu neabsolvovala...”

Pokud zůstaneme u hudebních zkušeností, respondenti jich napříč zmiňují mnoho. Martin a Sam shodně uvádějí „*souhru s ostatními*.“

Několik respondentů – Václav, Petr, Martin a Lucka – se zmiňují o „*úpravách skladeb a používání akordových značek*.“

Václav a Eva uvádějí posun ve zpěvu, Eva:“... Naučila jsem se taky celkem dost z toho zpěvu myslím, že jsem se posunula v ten čas jinam...”

A znovu se ve vyjádření respondentů objevuje **kompromis**:

“...dojít ke kompromisu, to se mi určitě hrozně hodilo a hodí...”(Martin), “...to, že se dokážu s lidma domluvit, i když jsem našťvaná, tak je vyslechnu a dokážeme najít kompromis...”(Katka)

Eva zmiňuje opět **kommunikaci**:“... bylo dobře vidět, že každé z nás byl úplně jinej a muselo se na každého jít nějak jinak, jiným způsobem a to mi v tý komunikaci hodně dalo, že každé je jinej a musí se na něj nějak jinak...”

O komunikaci se stručně zmiňují i Václav a Sam.

Martin zmiňuje **zodpovědnost a řešení problémů**.

Respekt zmiňuje Dana:

„... poznala jsem, že je třeba respekt k ostatním. Když třeba někdo mi tam ze začátku neseděl a neuměla jsem si k němu vybudovat vztah, a to v tý kapele jsem tam takový 2 lidi ze začátku měla... tak hned to neházet do koše a říct tak to nepůjde... ale dát tomu čas a tu šanci, že to s těma lidma půjde, že si nakonec sedneme a najdeme něco společnýho, tak to si myslím, že mě hodně naučila kapela...teď, když poznám někoho s kým si nesednu

hned na začátku, tak se snažím tomu dát čas... v kapele jsme z toho pak vyšli jako skvělá parta, která z toho vycházela a držela při sobě... “

Ke schopnosti **spolupracovat** se vyjadřuje Ema:

“... pak ta práce s těma lidma,...jak jsem o tom mluvila i před tím, že to dokážu využít třeba při nějaký skupinový práci, že mi to pomohlo při lepší práci na tý střední, vim, co bych třeba neměla říkat před větší skupinou lidí... že člověk třeba něco plácne před větší skupinou lidí...a neměl by třeba... třeba než člověk něco řekne v tý skupině, aby si rozmyslel, co vlastně chce říct..., že si to musí člověk hlídat...to bude asi všechno.“

Ema tím myslí, že je důležité promyslet si, co chci říct, abych se nikoho zbytečně nedotkla.

Petr se vyjadřuje i ve smyslu **řešení nedorozumění** a občasných konfliktů:“... všechno to byl nějakým způsobem přínos, protože svět není růžovej a prostě občas člověk musí skousnout to, že všechno není podle něj... “.

Dana a Sam za sebe uvádějí obsáhlejší přenos do života, Dana říká, že si odnesla poznání, jak je důležité **vytrvat a nevzdávat se**.

“...když se lidi do něčeho bojí jít, tak mi to hrozně dalo, že to byla pro mě na začátku překážka, ale když si dáte víc času a šlápnete do plynu, tak to jde a že to ke konci vypadalo hezky, že se všichni posunuli... když bych srovnala první koncert a poslední, tak tam je hrozně velkej posun a myslím si, že když se někdo do něčeho bojí, tak by do toho měl jít ještě víc... protože já jsem byla hrozně ráda, že jsem to zažila. Ze začátku nás i spolužáci schazovali a to si hrozně uvědomuju zpětně, že jsem na nás hrozně pyšná, že jsme se na to nevykašlali... jak jsme tam měli ten první koncert, tak se nám pak smáli... a vlastně jsme si to vybudovali tak, že nás pak nakonec i obdivovali....to je hrozně, hrozně, hrozně důležitý nebát se věcí...my jsme šli dál, to je důležitý do života, že když vás ty lidi stahujou, tak jít dál... “

Sam **porovnává zkušenosti** s dalšími kapelami a hudebními počiny.

“... vlastně úplně všechno, co jsme tam načerpali... jak říkám, neměl jsem s kapelou žádný zkušenosti a cokoli se tam řešilo, tak se v nějaký formě řeší všude, v každý kapele...souhra, já to mám porovnání s teďka, pořád jsou tam stejný piliře, co se řešej... souhra, vycházení lidský... je to jakej nástroj v tý hudbě dělá jakou roli... že basa řeší tohle... třeba co mi to dalo už v prvotní fázi...hned jsem zjistil, že bez basy to je špatný, že to chce vždycky basu... jako jak funguje ta kapela, jak hrát formu... jak to dynamicky vystavět, co kde zahrát, jakej break zahrát... to prvotní, experience...to bylo tady. Všechno, co se tam

řešilo bylo pro mě nový a čerpám z toho doted'...samozřejmě, že se ty zkušenosti přepisují, trochu se měněj... nabíraj...a pořád to, co se tam řešilo, prostě to byla normální kapela a to se řeší v nějaký formě ve všech ostatních kapelách... to jak ta kapela funguje, takhle bych to shrnul, to mi to dalo.“

5.11 Překážky, limity

Předposlední položkou rozhovoru je zamyšlení nad překážkami / limity, které v čemkoli jednotlivcům, potažmo kapele bránily. „Uvědomuješ si zpětně nějaké vnitřní nebo vnější překážky / limity, které jsi pocíťoval/a?“

Tři z respondentů uvádějí jako překážku partnerské vztahy mezi účastníky. Dana reflektuje, jak **partnerské vztahy** ovlivňovaly klima v kapele:

“...bylo tam spoustu vztahů, který tam proběhly, jako kamarádké a jiné a že tam byly momenty, který shazovaly tu kapelu a nebylo to někdy dobrý, že tam byla opatrná atmosféra, ty vztahy dělají hodně, stačí jedna malá hádka mezi dvěma a přesune se to na všechny...“, “...taký by bylo dobrý si srovnat chození mezi těma lidma, protože ten chodil s tím, ten chtěl toho...to bylo zamotaný“(Katka).

Další překážkou pro respondenty byly **pomluvy spolužáků**:

“... pomluvy od spolužáků, to je to období tý puberty, já nevím, jestli to byla závist.... ale vznikaly pomluvy, že tam v tý kapele někdo nemá co dělat, že někdo zpívá falešně...“ (Martin).

V období puberty děti pomluvy nebo kritiku, mířenou na vlastní osobu, obzvlášť vyřkne-li ji někdo z vrstevníků, prožívají velmi silně:

“...ze začátku nás i spolužáci schazovali...ak jsme tam měli ten první koncert, tak se nám pak smáli...dávali nám to sežrat.... ale uvědomuju si to, že se člověk víc řídí těma špatnýma zpětnýma vazbama ...“(Dana).

Znatelným limitem, který jsme zaznamenali v jiném kontextu i u předchozích položek, byla **tréma / strach**, především z vystupování na veřejnosti. Karel trému uvádí jako svůj limit, s konkrétním příkladem:

“... tréma určitě...deptající bylo trochu, jak jsme tenkrát hráli u té řeky, když slyšíte ty ostatní zpěváka a říkáte si, že tak dobrý hlas nemáte...”

Ema zmiňuje také obavy, ale spíše z toho, aby vystoupení nezkazila ostatním:

“... jak jsme měli ty koncerty, tak jsem byla hroozně nervozní, abych to těm ostatním nezkazila, aby to, co jsme trénovali, abych dokázala ukázat, aby ostatní nebyli smutný, že se to někomu nepovedlo, takže někdo z toho může mít špatnej dojem...“, “...ze začátku to bylo těžký tam jít a něco zazpívat, když na vás ostatní koukaj....“(Dana)

Jako limit Dana také uvádí **nedostatečné sebevědomí**.

„... já jsem v sobě měla, že mi to nejde, že to ostatním kazím...potom třeba přišla nějaká písnička, která mi moc nesedla a zase mě to sráželo, ale zase jsme to dostali nahoru...“

Martin se odvolává na krátký čas trvání kapely.

“... mrzí mě, že se ta kapela nezaložila dřív a že jsem se já osobně nedostal k muzice dřív k tomu hraní na klavír i k tomu zpívání a možná, kdyby to vzniklo dřív, tak možná třeba nevznikne tolik problémů mezi náma, protože jsme se s některýma lidma vůbec neznali...“

Pro Martinu, Jana a Petra byla překážkou **neschopnost se prosadit**:

“... v průběhu toho jsem moc neuměl si prosadit svoje...“(Jan), “... občas mi přišlo, že ne vždycky se zjišťovaly názory všech, že se neřešily všechny názory, že občas se stalo, že nějaký jeden názor byl tak hlasitý, že ty ostatní byly upozaděny...“(Petr), “... ..trošku mi vadilo, že jsem tolik nezpívala, což mě mrzelo, ale těch lidí, který uměli na ty hudební nástroje tam moc nebylo, tak se to dá pochopit, že to takhle bylo...“(Katka).

V překážkách se opět objevují **konflikty**.

Martin, Václav, Jan, Sam a Eva je uvádějí jako zbytečnosti.

“...mohli jsme to řešit jinak, ...občas jsme se hádali, jak malý děti...“. Václav:“... člověk byl v osmý třídě a je v podstatě děcko a spousta věcí si neuvědomuje, prostě někdy jsem jel hodně na emoce, než abych si to uvědomil logicky, nějaký věci.....hlavně nejvíc byla ta komunikace, ta vyhrocenost někdy...“

Petr ještě doplňuje, že bylo vlastně důležité poznat limity těch ostatních.

“... mezi těma lidma vznikaly určitý překážky, že člověk musel přijít na to, kde je ten limit toho druhýho, nebo přijmout, jak k tomu přistupuje někdo jinej to potom pro mě bylo limitem, když někdo se choval nějak... a měl svůj limit, přes kterej nechtěl jít... “

Pět respondentů uvádělo jako překážku, až limit, **málo času** vzhledem k ostatním volnočasovým aktivitám.

Petr nečekaně uvádí jako limit malou a nedostatečnou **informovanost**.

“... dalším mym limitem bylo, že jsem nebyl na tolika sítích, aby se ke mně dostávaly informace, takže to byla taková věc, co mě občas bolela a byla to komplikace pro mně... že potom se sdílelo, že někde něco bude, nějaký organizační info... a ke mně se ta věc nedostala hned, protože já jsem nebyl na těch sítích... tak to byla věc, co mě štvála... ale je to pochopitelný, protože já jsem byl ten, kdo na tý skupině nebyl... “

5.12 Co bych chtěl/a dodat?

Tato položka byla určena respondentům, kteří nenašli prostor pro vyjádření v předchozích položkách, nebo chtěli nad rámec cokoli doplnit. „Co důležitého nezaznělo, chceš cokoli dodat?“

„... byl to skvělej zážitek a je skvělý, že se po těch letech sejdeme...“(Martin), “... já na to rád vzpomínám, bylo to hezký období“ (Václav), “...asi bych jen dodal, že to byl projekt, ze kterej se nikdo nemusí stydět a že to bylo fakt úžasný a fakt se to povedlo nad míru a že to nikdo nečekal, že se to tak povede a určitě bych to neměnil a pokračoval v tom dál s dalšíma ročníkama...“(Jan), “... dal jsem tomu úplně všechno a takhle jsem všechno odsunul a začal jsem se naplno věnovat hudbě a rodiče mě začli taky podporovat naplno... ne, že dostaneš pětku a nemůžeš hrát měsíc na bicí...bylo to za 5 minut 12, že jsme si všichni ujasnili, co je ta správná cesta...jinak by byla prioritá známky ve škole...“(Sam), “... já nevím, jestli to zaznělo dostatečně, ale chtěl bych říct, že mě ta věc celá strašně obohatila a utvrdila mě v některých mejch zájmech a v tom co mě baví a jak jsme se bavili tady o těch přínosech, tak chci zdůraznit, že těch přínosů byla spousta a ačkoli ten konec ted' mohl vyznít, že jsem nebyl spokojenej tam, nebo spousta věcí, že se mi nelíbila, tak všechno to byl nějakým způsobem přínos...“(Petr), “...důležitá byla i podpora školy, že jsme hráli předkapelu The Tap Tap, nebo ty zahradní slavnosti, že nás

paní ředitelka podpořila, že nás nechávala zkoušet v tý učebně a že jsme od ní měli tu podporu, že kdyby nás nechtěla podporovat, tak bysme to nedotáhli tam, kde to bylo ...i město nás podporovalo i ostatní učitelé, chodili na koncerty a bylo to super. Někteří učitelé se snaží držet nějakých standardních postupů...že žáci musí sedět v lavici a že ta hudebka pro mě byla uvolnění, že se mi líbil přístup... že to bylo uvolnění a abys v tom pokračovala...“(Ema).

6 Limity výzkumné práce

Již při uvažování o tématu této práce a následně i v jejím průběhu se objevovaly některé faktory, které by mohly být vnímány jako limitující. V počátku šlo o spolupráci s respondenty, pro naši práci bývalými členy kapely, z nichž někteří zůstávají propojeni v kontextu malého města s iniciátorkou výzkumu a s odstupem času se dají jejich vztahy hodnotit jako přátelské. Obava vznikla z možné potřeby respondentů vyhovět tomuto vztahu a následnému ovlivnění odpovědí respondentů v tomto smyslu. Proto byly pečlivě zvažovány položky rozhovoru tak, aby se k výzkumným otázkám vždy nevztahovala pouze jedna z nich, ale aby poskytovaly dostatečnou otevřenost a event. prostupnost. Toto se ukázalo jako dobrý krok směrem ke spolehlivosti, tedy reliabilitě, odpovědí, kdy se většina respondentů k některým tématům vyjádřila opakovaně v různých etapách rozhovoru. Navíc mohla být tato skutečnost vnímána zároveň jako výhoda z důvodu důvěrnějšího vztahu respondentů a tazatelky a tudíž větší otevřenosti v odpovědích. Jako výhoda se tato skutečnost projevovala v důsledku také jako rychlejší a přesnější porozumění si navzájem, resp. porozumění výzkumnému kontextu, technicky také jako ochota zúčastnit se samotného výzkumu (100 % oslovených vyhovělo), za daných technických podmínek (Google meet, atd...).

Dalším limitem, o kterém bylo uvažováno předem, byla předpokládaná rozdílná míra ochoty a schopnosti respondentů vyjadřovat se širěji k položkám rozhovoru. To mohlo být zapříčiněno prostým faktem, že si respondenti některé situace a pocity už nevybavovali, jako další důvod se ukázala nemožnost obdržet položky rozhovoru předem a možnost si je promyslet. Tato skutečnost se nedala ovlivnit zejména proto, že neodpovídá podstatě našeho výzkumného designu. Na základě pilotních rozhovorů ale byla ke třem položkám vytvořena pomůcka prostřednictvím online nástěnky Jamboard (viz popis výše v textu a v přílohách), která se v mnoha bodech shodovala s otevřenými odpověďmi respondentů. Tím bylo pro podporu validity ověřeno, že otázka i odpověď mají stejný směr, resp., že respondenti odpovídají na to, na co se tazatelka ptá.

7 Diskuse výsledků výzkumu vzhledem k výzkumným otázkám

V této kapitole shrnujeme výsledky analýzy výzkumu a vztahujeme je k výzkumným otázkám.

1. Jakým způsobem vnímali členové kapelu vzhledem ke svému volnému času a ostatním volnočasovým aktivitám?

Analýza výzkumu ukázala, že v motivaci účastníků existují společné „uzlové body“. Jsou jimi kamarádi, kteří se kapely také účastní, a dalším silným motivem je pokračování v něčem, čemu jsem se v minulosti už věnoval/věnovala, i když v některých případech pouze okrajově. Roli jistě hrál dle výpovědí respondentů samotný fakt, že šlo o hudební aktivitu. Zpětně byly tyto tři momenty „*kamarádi, kolektiv, hudba*“ také tím nejsilnějším, co si respondenti vybavili jako první při vzpomínce na kapelu (viz slovní mrak). Odpovědi respondentů dokazují měnící se pozici kapely jako volnočasové aktivity mezi ostatními, již pro respondenty tradičními, činnostmi v čase. Většina respondentů navštěvovala na 2. stupni základní školy vícero různě zaměřených mimoškolních aktivit, většinou sportovních i dalších. S délkou účasti v kapele vznikaly nové povinnosti a zodpovědnosti vůči celku, ostatním spoluhráčům, ale také vůči sobě (mám trénu, nechci se ztrapnit, musím být dobře připraven/připravena, což znamená věnovat aktivitě úsilí a čas, jeho nedostatek je zmíněn v limitech kapely). Bylo také nutno dostát společným závazkům v podobě naplánovaných akcí. Často se tedy s vývojem kapely stávalo, že bylo nutné upozadit některé ostatní volnočasové aktivity ve prospěch kapely. Také je ale pravdou, že byly vyhledávány alternativní zdroje volného času tak, aby větší časová dotace pro kapelu ovlivňovala ostatní aktivity co možná nejméně. Pozitivní úlohu zde musíme vidět v podpoře rodičů, jejíž absence by pozici kapely značně komplikovala, nebo přímo znemožňovala. Vztah rodičů ke kapele se rovněž vyvíjel v čase, od opatrné podpory něčeho s nejistou budoucností po podílení se na technickém zajištění, dopravě i plánování rodinného volného času vzhledem k aktivitám kapely. Pozice kapely se proměňovala také díky podpoře vrstevníků, která nebyla vždy plošně pozitivní, což vzhledem k věku může hrát rozhodující roli. Překonání těžších chvil a výsledky práce (koncerty) ale napomohly stabilitě a pevnému místu ve volném čase dětí.

2. Jak bývalí členové kapely vnímají své působení v kapele z hlediska rozvoje svých hudebních schopností a dovedností?

Pokud chceme odpovědět na tuto otázku, můžeme se podívat opět na několik průniků v odpovědích respondentů. Jako nejčastěji zmíněnou kvalitu uvádí účastníci hraní podle akordových značek. Zmiňují, že se s tímto způsobem hry poprvé nebo hlouběji setkali až v kapele, rychle získali v této dovednosti jistotu a ta se následně promítla do aranží písní, ať už šlo o pouhý posun tóniny pohodlné pro zpěv, nebo úpravu (obvykle zjednodušení) harmonie. Vzhledem k tomu, že se u klavíru a kytary střídalo v kapele několik hráčů, zasáhl tento poznatek poměrně velké množství z nich. Jako další společné body uvádějí možnost vyzkoušet si něco nového nebo zjistit, co mi vyhovuje, zaznělo také poučení se z chyb ostatních, mnohokrát společná souhra. Vyzkoušení si různých nástrojů se pozitivně projevilo na zastupitelnosti i variabilitě některých hráčů/hráček, zpěváků/zpěvaček vzhledem k pestrosti repertoáru a dispozicích jednotlivých muzikantů. Tento fakt působil také na poli motivačním. Poučení se z chyb ostatních není ve starším školním věku časté, je cenné pro „dospělejší“ postoj konkrétního člověka. Dalším společným tématem bylo předchozí navštěvování ZUŠ nebo soukromých hodin hry na nástroj. Ačkoli se účastníci vesměs nevyjadřovali ke zkušenostem ze ZUŠ pozitivně, všichni, kteří předchozí průpravou prošli, ji v kapele plně zužitkovali. Ocenění a vnímání společné souhry jako důležité hodnoty hraní s kapelou pak znamená pochopení vlastního smyslu kapely, podstoupení od vlastní osoby ve prospěch společného hraní a možnost výjimečného společného zážitku. Ve zpěvu pak zaznívá důležitost individuálních zkoušek jako důležitého okamžiku ve vnímání vlastního hlasu, osvojování si techniky zpěvu i souznění s hlasy ostatních. Velmi přínosné se pak jeví často zmíněné rozšíření hudebních obzorů, seznámení se s žánry a interprety, ke kterým by se účastníci jinak nedostali. Příčinou byly tematicky zaměřené akce, na kterých kapela účinkovala (např. oslavy 17. listopadu), ale také podílení se na repertoáru rozdílným vkusem jednotlivých účastníků. Zpětným pohledem studenta konzervatoře z řad zúčastněných dětí se v kapele odehrávalo vše, co se v různé míře odehrává ve všech ostatních kapelách. Byla to tedy možnost komplexně si vyzkoušet kousek reality.

Z pohledu přenositelnosti získaných zkušeností do další vlastní praxe hodnotí nejvíce respondentů vystupování na veřejnosti jako velmi pozitivní přínos (ačkoli se strach/tréma objevily zároveň v limitech), který zúročili už při studiu na střední škole.

3. Jaké dovednosti a schopnosti získali nebo rozvíjeli účastníci školní kapely v oblasti vztahů ve vrstevnické skupině?

Analýza rozhovorů prokázala důležitost komunikace, schopnosti spolupráce a kompromisu, tolerance a respektu. Účastníci na konkrétních situacích popisují, jakým způsobem a kdy jich bylo při práci v kapele zapotřebí. Zajímavé je vnímání spoluzodpovědnosti za společný cíl jako hodnoty, která posiluje vztahy v kapele. Účastníci ale nezmiňovali pouze vzájemné vztahy uvnitř kapely, nýbrž také směrem ven, protože působení v kapele často (především ze začátku) ovlivňovalo jejich vztahy se spolužáky a dalšími vrstevníky i v negativní poloze. Proto se objevuje ve spojitosti s oblastí vztahů také překonání sebe sama (trémy při zkouškách i vystupování) atp. V kolektivu kapely docházelo občas ke chvílím „dusna“ i otevřeným konfliktům ohledně repertoáru, způsobu hraní a jak ukázal výzkum, také v důsledku počínajících partnerských vztahů a dominance některých členů. S tím souvisí také zmíněná schopnost kompromisu (spíše ustoupení z vlastního názoru) v novém významu, jako hodnotě znemožňující prosazení sebe sama, kompromis je zde ukazatelem submisivního přístupu (nedostatečné sebevědomí a neschopnost se prosadit se objevují v limitech kapely). Partnerské vztahy jsou zmiňovány také jako limit, který bylo potřeba překonávat.

To, co podle účastníků pomáhalo vztahy zlepšovat, vyladovat a stabilizovat, byl podobný věk zúčastněných (podobné zájmy, smysl pro humor...) a stejný cíl (jsme v tom všichni spolu, musíme to zvládnout). Nečekaně a velmi silně se projevil příklon většiny respondentů k názoru, že je v oblasti klimatu stěžejní vůdčí osoba, autorita, která podchytí problém pokud možno v zárodku a pokusí se jej řešit co možná nejotevřeněji. V tomto případě šlo o zajištění času pro společné zážitky mimo zkoušky kapely, navození maximálně neformální atmosféry s důvěrou, ve které je možné si „věci vyříkat“ a znovu si uvědomit cíl. Nedílnou součástí pěstování vztahů v kapele je dle respondentů také humor a společné koncerty, kdy ze sebe hudebníci vydávají maximum.

Ohledně přenositelnosti do další praxe zde účastníci znovu zmiňují komunikaci, kompromis a respekt, tentokrát ve smyslu jakékoli další smysluplné spolupráce na studijních i pracovních úkolech. S tím spojují také schopnost řešení problémů a nedorozumění. Jako další přínos uvádějí zkušenost vytrvat a nevzdávat se.

Z pohledu klíčových kompetencí zmiňovaných v předchozích kapitolách, resp. výstupů k jejich obecnému i oborovému znění na konci základního vzdělávání a porovnání s výsledky výzkumu, lze říci, že byla v rámci volnočasové aktivity školní kapely rozvíjena především kompetence sociální a personální a také kompetence pracovní. Znatelně byly rozvíjeny kompetence komunikativní, kompetence k učení a řešení problémů. S ohledem na rozvíjení vztahu a péče o kulturní dědictví také kompetence občanské.

Diskuse výsledků výzkumu vzhledem k výzkumným otázkám nenastiňuje pouze odpovědi na ně, ale podněcuje také k zamyšlení, jak rozbor této kazuistiky využít v další praxi. Pedagogům se často nedostane podrobnější zpětné vazby na jejich práci, a pokud ano, jde většinou o pohled nadřízených, kolegů nebo rodičů. Hodnotný a profesně i profesionálně nutný je moment sebereflexe a na jejím základě zkvalitňování vlastní práce. Výuka i výchova jsou (v našem případě) ale směřovány k dětem, pro jejichž pohled na věc z mnoha důvodů většinou nebývá prostor. Tato práce přináší vzhled účastníků školní kapely (respondentů výzkumu) s odstupem 4 let, což v jejich věku znamená podstatný vývojový skok a pozitivní skutečnost ve vztahu k reálnějšímu a dospělejšímu zhodnocení předchozích zkušeností. Analýzou rozhovorů se potvrdilo, že má smysl nabízet hudební aktivity a rozvíjet v nich i děti, které nedisponují talentem na první pohled (poslech), a že se v této oblasti vyplatí počáteční časová investice i vložená energie. Vhodně se jeví co největší otevřenost, demokratický přístup a co největší zapojování dětí do dění, podílení se na výběru, rozhodování. Je také potřeba neztrácet pozornost zaměřenou individuálně – v několika případech děti zmiňovaly jako limit neschopnost se prosadit a obhájit vlastní názor před dominantnějšími jedinci. To by u nich mohlo způsobit až ztrátu zájmu o takovou aktivitu. Dalším důležitým momentem bylo uvědomit si, kolik emocí ze strany dětí může být v tomto věku do aktivit vloženo a že je potřeba je správně pochopit. Právě výkyvy emocí a neustálá potřeba je na úrovni skupinového klimatu nějak zpracovávat vyžaduje trpělivost a je někdy zatěžujícím důvodem pro ztrátu koncentrace na práci ze

strany dětí a následně i pedagoga. V našem výzkumu se silně projevila potřeba vůdčí osoby, na kterou je možné se spolehnout v případě, že si děti neví rady, a potřeba důvěry, s níž se konflikty řeší. Několikrát dokonce zaznělo, že je potřeba uplatňovat „tvrdší přístup“ v nastavení hranic.

Závěr

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo získat odpovědi na výzkumné otázky, které vzešly z dílčích cílů této práce, tj.: **zjistit, jak vnímali účastníci školní kapelu a její místo ve svém volném čase; zjistit, jak účastníci vnímali školní kapelu z hlediska rozvoje svých hudebních schopností a dovedností; zjistit, jaké schopnosti a dovednosti týkající se vztahů ve vrstevnické skupině účastníci získali nebo rozvíjeli v rámci školní kapely jako volnočasové aktivity.**

Jako výzkumný design byl zvolen explorativní narativní výzkum, kazuistika. Výzkumným nástrojem se stal polostrukturovaný rozhovor o 11 položkách, které cílily na výzkumné otázky. Rozhovory probíhaly online, prostřednictvím služby Google meet. Osloveno bylo 11 respondentů/respondentek, bývalých účastníků školní kapely (odstup 4 let), nyní studujících gymnázia a odborné střední školy.

Rozhovory byly doslovně přepsány v textovém editoru, k jejich zpracování jsme použili otevřené kódování a interaktivní nástěnku Jamboard, která se stala nástrojem validity a reliability sesbíraných dat (více také v kapitole Limity výzkumné práce). Data byla následně analyzována a vyhodnocena v kapitole Diskuse výsledků výzkumu vzhledem k výzkumným otázkám. Limitům výzkumné práce je věnována taktéž samostatná kapitola.

Prvním z dílčích cílů bylo zjistit, jak vnímali účastníci školní kapelu a její místo ve svém volném čase. Vyhodnocení dat ukázalo, že silným motivačním momentem pro účast v kapele byli především kamarádi a samotná hudební aktivita i vysoká míra možnosti seberealizace a ovlivňování designu kroužku dětmi. Patrná je proměna přístupu k aktivitě v čase s nárůstem osobní i kolektivní zodpovědnosti. Vzhledem ke klíčovým kompetencím šlo o rozvoj kompetencí k učení a kompetencí pracovních.

Druhým dílčím cílem bylo zjistit, jak účastníci vnímali školní kapelu z hlediska rozvoje svých hudebních schopností a dovedností. Respondenti zde zmiňují rozvoj konkrétních dovedností a schopností, všichni viděli jako přínos společnou souhru. Zmíněna je ale také funkčnost individuálních lekcí a zkoušek, které posilují jednotlivce v potřebné dovednosti a sebejistotě. Důležitá je několikerá zmínka o rozšíření hudebního vkusu, zkušenost s vystupováním na veřejnosti a zúročení této zkušenosti už při studiu na střední škole.

S ohledem na rozvíjení klíčových kompetencí se jedná o rozvíjení kompetencí komunikativních, sociálních a personálních, i kompetencí občanských.

Třetím dílčím cílem bylo zjistit, jaké schopnosti a dovednosti týkající se vztahů ve vrstevnické skupině účastníci získali nebo rozvíjeli v rámci školní kapely jako volnočasové aktivity. V této oblasti účastníci bez výjimky zmiňovali všechny z níže uvedených termínů souvisejících se sociálními vztahy nebo jejich kombinace. Šlo o komunikaci, schopnost spolupráce a kompromisu, toleranci a respekt. Zajímavé bylo vnímání spoluzodpovědnosti za společný cíl jako hodnoty, která posiluje vztahy v kapele. Velmi silně se projevil názor většiny respondentů, že je v oblasti klimatu důležitá vůdčí osoba pedagoga, která pomáhá adekvátně řešit problémy ve vztazích. Prostředkem ke zlepšování a udržování dobrých vztahů je dle účastníků sama hudební aktivita, souhra a společné zážitky z koncertů. Pohledem rozvíjení klíčových kompetencí šlo o rozvíjení kompetencí k učení, k řešení problémů, kompetencí komunikativních i sociálně/personálních.

Jak bylo několikrát zmíněno, na problematiku vedení školních kapel není zaměřeno příliš pozornosti a tudíž ani literatury. Pokud literatura existuje, věnuje se spíše skupinové souhře v rámci ZUŠ, výše je citována kniha zaměřená na základní školy s rozšířenou hudební výchovou. Naším tématem je ale školní kapela na půdě běžné základní školy. Vzhledem k povaze našeho výzkumného designu není možné výsledky zobecnit, ale ambicí této práce je poskytnout určitý vhled do uvažování žáků staršího školního věku vzhledem k volnočasové aktivitě. Shrnutí výsledků ukazuje, že je většina pozornosti této věkové kategorie upnuta na vrstevnickou skupinu, na vztahy a jejich proměny v ní. Hudební prostředí poskytuje dospívajícím bezpečnou možnost, jak být sám sebou a uspokojit mnohé potřeby. Jak je zde dobře patrné, hudební aktivity pro toto období vývoje mládeže je možné uchopit z pohledu klíčových kompetencí, ale také průřezových témat. Zjednodušeně – výsledky odpovídají nejsilnějším dojmům účastníků ve vzpomínce na kapelu (viz první položka rozhovoru „Uveď 5 slov, která se Ti vybaví při vzpomínce na školní kapelu“, slovní mrak) „kamarádi, kolektiv, hudba.“

Seznam použitých informačních zdrojů

Knížní zdroje

BAKALÁŘ, Eduard: *Umění odpočívat*. 1. Praha: Práce, 1978. ISBN 24-103-78.

BENDL, Stanislav a kolektiv. *Vychovatelství: učebnice teoretických základů oboru*. 1. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-4248-9.

HANUŠ, Radek a CHYTILOVÁ, Lenka. *Zážitkově pedagogické učení*. 1. Praha: Grada Publishing, 2009. ISBN 978-80-247-2816-2.

HARTL, Pavel. *Psychologický slovník*. 1. Praha: Budka, 1993. ISBN 80-90 15 49-0-5.

HAVLÍČKOVÁ, Daniela a ŽÁRSKÁ, Kamila. *Kompetence v neformálním vzdělávání*. Praha: Národní institut dětí a mládeže Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, 2012. ISBN 978-80-87449-18-9.

HOLAS, Milan. *Hudební pedagogika*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství AMU, 2004. ISBN 80-7331-18-x.

HOLUBEC, Jiří a PRCHAL, Jan. *Populární hudba ve škole, zpíváme a hrajeme*. Mladé Buky: LUSIJA, 1999. ISBN 80-86233-08-1.

HOLUBEC, Jiří; PRCHAL, Jan a REITTEREROVÁ, Vlasta. *Nebojme se klasiky*. Praha: Bärenreiter Praha, 2017. ISBN 979-0-2601-0403-7.

JURKOVIČ, Pavel. *Instrumentální soubor na základní škole*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n.p., 1988. ISBN 02/53 14-623-89.

KOMENSKÝ, Jan Ámos. *Informatorium školy mateřské*. Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1451-1.

KOPŘIVOVÁ, Jitka. *Učební texty k tématu Orffova Schulwerku*. Brožura. Seminář ČOS v Letňanech: Bez vody sucho, bez muziky smutno, 2019.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník: 4. Aktualizované vydání*. 4. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

ŘÍČAN, Pavel. *Cesta životem*. 1. Praha: Pyramida, 1990, 232-233. ISBN 80-7038-078-0.

ŠVAŘÍČEK, Roman; ŠEĐOVÁ, Klára, a kol. *Kvalitativní výzkum v ped. vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

VÁGNEROVÁ, Marie a Lidka LISÁ. *Vývojová psychologie: Dětství a dospívání*. 3. Praha: Karolinum, 2021. ISBN 978-80-246-4961-1.

Elektronické zdroje

BENEŠOVÁ, Klára. *Význam a funkce instrumentálního souboru ve školní praxi*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita Brno, 2010.

ETICKÉ FÓRUM ČESKÉ REPUBLIKY. *Www.etickavychova.cz*. Online. 2024, 6. 1. 2024. Dostupné z: <http://www.etickavychova.cz/slozky-eticke-vychovy/>. [cit. 2024-02-19].

FRANĚK, Marek a Pavel MUŽÍK. Acta musicologica: Hudební preference a její souvislost s některými osobnostními rysy. *Acta musicologica* [online]. 2006, (3) [cit. 2023-08-17]. ISSN 1214-5955. Dostupné z: www.acta.musicologica.cz

JIŘIČKOVÁ, Jiřina a kol. *Kapitoly z kreativní hudební výchovy*. Online. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2023. ISBN 978-80-7603-417-4. Dostupné z: <https://publications.cuni.cz/handle/20.500.14178/2039>. [cit. 2024-01-29]

KOLLÁROVÁ, Kateřina. *Základní umělecké školství v proměnách desetiletí*. Online, Diplomová práce, vedoucí MgA. Ladislav Pulchert, Ph.D. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. Dostupné z: <https://theses.cz/id/wq18gn/59321-549591030.pdf>. [cit. 2024-01-20].

MAŇUROVÁ, Veronika. *Hudba v životě dospívajících* [online]. Brno, 2015 [cit. 2024-01-20]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/w3gfa/>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Lenka GULOVÁ.

PRUDÍKOVÁ, Markéta. *Vztah dětí a mládeže k hudbě* [online]. Brno, 2009 [cit. 2024-01-20]. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/j15hz/>. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Bedřich CRHA.

Www.ABZ.cz: Identita [online]. [cit. 2023-08-17]. Dostupné z: <https://slovník-cizich-slov-abz.cz>

Www.wikisofia.cz: Motivace [online]. [cit. 2023-08-08]. Dostupné z: <https://wikisofia.cz/wiki/Motivace>

Legislativa

FRYČ, Jindřich; MATUŠKOVÁ, Zuzana; KATZOVÁ, Pavla a kolektiv autorů. *Strategie vzdělávací politiky české republiky do roku 2030+*, 978-80-87601-47-1. Online. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2020. ISBN 978-80-87601-47-1. Dostupné z: www.msmt.cz. [cit. 2024-02-19].

HUČÍNOVÁ, Lucie; JEŘÁBEK, Jaroslav; KRČKOVÁ, Stanislava; LISNEROVÁ, Romana; TUPÝ, Jan et al. *Klíčové kompetence v základním vzdělávání*. Online. Bílý slon,

Plzeň: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. ISBN Dostupné z: [file:///C:/Users/doudovaklara/Downloads/klicove_kompetence_ZV%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/doudovaklara/Downloads/klicove_kompetence_ZV%20(2).pdf). [cit. 2024-01-29].

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Školský zákon ve znění účinném ode dne 1.7.2023* [online]. Praha, 2023 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/dokumenty/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-ode-dne-1-7-2023>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. *Zájmové vzdělávání: Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání* [online]. Praha, 2023 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: www.msmt.cz

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Zákon o pedagogických pracovnících. *Zákon 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících* [online]. Praha, 2023 [cit. 2023-07-19]. Dostupné z: www.msmt.cz

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání: platný od 1.9.2023. Online. In: Praha, 2023, s. 165. Dostupné z: www.edu.cz. [cit. 2024-02-20].

Seznam příloh

Příloha 1 – Polostrukturovaný rozhovor – doslovný přepis - 1 ukázka

Příloha 2 – Přehled kódování doslovně přepsaných rozhovorů

Příloha č. 1 – Ukázka přepisu rozhovoru

Petr respondent č. 4

Věk: 17 let
Pohlaví: muž
Role v kapele (respondent): především kytarista, občasný basák
Seznámení s nahrávaním a přepisem + anonymizací rozhovoru - online

1. K.: Když se řekne školní kapela, tak kterých 5 slov se Ti vybaví?

P.: sranda, muzika, kamarádi, no.... trochu nějakého učení a a ještě víc muziky... nevím, koncerty...

Kl.: super, tak jo... kde, v čem vidíš svojí roli v kapele...

P.: já jsem co se nástrojů týče, byl jsem kytarista většinu času a vždycky mi přišlo i jsem se snažil mít připravený ty věci, co se jdou dělat a zbytečně nedělat bordel, protože když se ruší, tak se nic neudělá...

Kl.: tak tohle v podstatě byla 1. otázka, teď půjdeme na druhou, kde bude i ten jamboard, který Ti nasdílím, ale poprosím Tě, abys ho otevřel až ve chvíli, kdy tě k tomu vyzvou... a moje otázka zní,

2. Co bylo motivací pro Tvůj vstup do kapely?

P.: mě bavilo hrát a chtěl jsem hrát s lidma, protože to mě vždycky bavilo víc, než hrát samotnýho... a nějaká motivace... jako motivace...?

Kl.: ...prostě hrát s ostatníma?

P.: přišlo mi to cool...

Kl.: ... tak teď otevř ten jamboard prosím, měl bys to vidět...vidíš tam pyramidku... ta je jako symbol toho řazení, na špičce je to, co je podle tebe nejvíc pravda a dole je to, co je nejmíň pravda... a to, co se tě vůbec netýká, zůstane vlevo, to, co má stejnou úroveň, bude vedle sebe... teď tě poprosím, aby sis přečetl ty lističky a abys je seřadil odshora dolů podle tebe, jestli tam je něco, co by se dalo do té tvé motivace zařadit, jakou to mělo pozici... a kdyby tě u toho napadlo něco dalšího, tzv. "jiné", tak jaké...

P.: ty chceš, abych z toho vybral jenom něco?

Kl.: nee... klidně můžeš vybrat všechno, jestli to odpovídá, jestli to jsou tvoje motivační faktory, jenom je prosím seřad podle důležitosti...

P.: ... asi takhle... vystupování na veřejnosti jako to byla taková milá věc, ale rozhodně to není nic, kvůli čemu bych vstupoval do kapely a obdiv asi mi byl dost ukradený...

Kl.: ...takže takhle je to za tebe v pohodě?

Marek: ... asi jo

Jamboard pdf

Seřad od nejméně pravdivého (dole) po nejvíce pravdivé (nahore)

otázka č. 2 - motivace pro vstup do kapely

Kl. tak já se Tě zeptám na otázku č. 3 a to

3. Jaké jsi měl předchozí (jakékoli) zkušenosti s hudbou (hra na nástroj, zpěv)?

P.: já jsem od malička docela dost hudebně vedený, chodil jsem do zušky, učil jsem se hrát na flétnu a později na kytaru tedy... už jako malej jsem zpíval s mamkou, když mamka měla koncerty jako sbor, tak jsem jim tam zpíval různé dětské věci buď s více dětma nebo i sám a jinak jsem i hodně... a dost se mě to drží hodně poslouchám písničky a je to pro mě takovej nějaký způsob jak se nastavit na to, co se zrovna děje kolem mě, být v klidu...

Kl.: ... dobře, je to vše, co chceš říct? fajn, ... otázka číslo 4 -

4. Jaké místo měla kapela ve tvých volnočasových aktivitách?...

P.: tak jezdil jsem plavat a chodil jsem do zušky na flétnu a na kytaru a je pravda, že asi vždycky to pro mě byla ta kapela... snažil jsem se to brát jako jakoukoli volnočasovou aktivitu... třeba jako jsem chodil do zušky ale ve chvíli, kdy se něco dělo, tak ty ostatní aktivity měly přednost, protože nějakým způsobem byly daný, byly zakotvený, kdežto ta kapela byla taková moje věc navíc, kterou jsem dělal ještě ve volném čase mimo ty volnočasové aktivity...

Kl. myslíš, že v tom hrálo roli to, že to bylo jako "kroužek" zdarma?

P.: ... tak to nevím, jestli bych chtěl hrát za peníze... nevím, nepřemýšlel jsem nad ničím takovým...

Kl. co na to rodiče?

5. Co na to rodiče? podporovali tě? jak tě podporovali? co tomu říkali?

P.: co si pamatuju, tak rozhodně podpora byla, mamka tím že věděla co všechno umím a co všechno zvládám, tak mi furt říkala, co všechno bych mohl jako tam dělat víc, že ať si i něco

zazpívám... a já jsem jí musel vysvětlovat, že se to musí vyvážit mezi všema lidma... a rozhodně podpora byla, snažili se mít pochopení protože to nějakým způsobem žere můj čas a snášeli všechny ty ranní vstávání nebo naopak že jsem chodil až v 10 večer domu... ale myslím, že jsem byl podporován...

Kl. dobře, teď mám takovou otázku (6), tak kapela je balík strašně moc věcí dohromady a dalo by se to rozdělit na dvě oblasti, jedna je ten hudební rozvoj kde je toho spousta a pak jsou nějaký věci, schopnosti, dovednosti, nevím, jak to ještě dál nazvat, který ta kapela provází. Tak já se teď ptám na tu hudební část a ptám se na to,

6. Ve kterých oblastech pro sebe vidíš největší přínos po hudební stránce?

ve kterých aktivitách - těch hudebních - vidíš pro sebe největší přínos... ještě než otevřem ten jamboard.

P.: v hudebních aktivitách největší přínos vidím v tom, že ty lidi hrajou dohromady a musí nějak sladit to, jak každé z nich hraje "nějak" (na rozdílné úrovni) a vlastně rozumět tý hudbě natolik, aby mohli něco dát dohromady... protože když někdo neumí hrát normálně, tak nemůže hrát s lidma, takže je to nějaký respekt vůči tomu... a jako to už zabíhám pravděpodobně do té druhý věci... a potom, že se nebojím hrát před ostatníma a potom před lidma na stejné úrovni a nějakým způsobem mě to nutí rozvíjet určitý hudební znalosti a umy, ke kterým se v zušce nedostanu...

Kl. a to myslíš konkrétně co...?

P.: tak já jsem díky kapele začal hrát akordy a dost se toho naučil v tomhle ohledu... což nechci říct, že v zušce bych se k tomu nedostal, ale asi ne takovýmhle velkým dílem. asi toho bude víc, ale teď mě nic nenapadá.

Kl. dobře, jestli můžeš kliknout na ten jamboard, na 2. stránku, tak tam jsou vyjmenovaný některý věci, který se týkají právě té hudební oblasti, jestli bys mohl zase - pokud s něčím souzníš, jestli to souhlasí, tak seřadit a to co ne... nechat vlevo...

P.: já tam dám i ten zpěv, protože ačkoli jsem sám nezpíval, tak z toho mám pocit, že jsem se spoustu věcí naučil, když jsem viděl, jaký chyby dělají ostatní...

Kl. dobře, takhle to je hotovo, nebo tě napadá ještě něco dalšího?

Marek: ... asi ne...

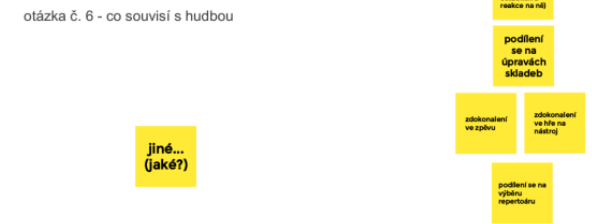
Kl.: ... tak mluv jsi na začátku o těch akordech, tak to je asi ono...

Marek: já bych neřekl zdokonalení ve hře, ale rozšíření obzorů v tom, co jde v hudbě dělat a co já jako hudebník můžu dělat a co všechno může vznikat, když těch lidí hraje víc...

Jamboard pdf

Seřad od nejméně pravdivého (dole) po nejvíce pravdivé (nahore), pokud se Tě některé lističky netýkají, nech je stranou.

otázka č. 6 - co souvisí s hudbou

aktivity pro mě neměly význam

Kl. Super, tak jo, takže 7 otázka... při té práci v kapele jak jsem říkala je potřeba i spousta věcí, který nesouvisí přímo s tou hudbou, ale aby to šlapalo a fungovalo a aby ty lidi spolu mohli být, je tam potřeba dalších věcí... napadá tě, co tím myslím?

7. Co z mimohudební oblasti je podle tebe v kapele nejdůležitější?

P.: tak určitě to bude respekt k tomu, co si ostatní myslí a jak vystupují ostatní... protože to mi přišlo že bylo úplně nejvíc důležité, zvládat, snášet cizí chyby a vědět, kdy já jsem udělal chybu a kdy si stojím za svým, kdy jsem byl dobře a byl špatně někdo jiný... já bych řekl respekt k druhým i k sobě a hledání kompromisů... protože je to kolektiv jako každé jiné a musí nějakým způsobem spolupracovat...

Kl. tak teď poslední jamboard, třetí stránka... stejný zadání... já jsem se tam pokusila vyspecifikovat nějaký věci... a já bych tě poprosila - pokud s tebou nějakým způsobem souzní, abys je seřadil...

P.: já teď asi nebudu schopný řídit, protože tohle všechno jsou věci, bez kterých by to prostě nefungovalo, nevím, co z toho bych viděl jako důležitější...

Kl. klidně to můžeš nechat takhle, jestli je to podle tebe na stejné úrovni...

P.: tak asi takhle

Jamboard pdf

Seřaď od nejméně pravdivého (dole) po nejvíce pravdivé (nahore), pokud se Tě některé lístečky netýkají, nech je stranou:

otázka č. 7 - co je podle Tebe v životě nejduležitejší z toho, co nesouvisí s hudbou

jiné...
(jaké?)

Kl. ... dobře, fajn, a přichází otázka číslo 8... já bych se ráda ještě zastavila u těch vztahů, protože tam to někdy je potřeba se na to zaměřit víc... co podle tebe pomáhalo ty vztahy v kapele zlepšovat, udržovat... protože v té kapele bylo docela hodně členů, je to jiný když jsou tam 4 a taky jiný, když jich je tam 14 nebo později třeba 8... takže co je to, co pomáhá ty vztahy udržovat a zlepšovat...

8. Co (podle tebe) pomáhalo vyladit vztahy a překonat těžší chvíle?

P: já si myslím, že je to nějaký respekt a kompromis zase obzvlášť, když je těch lidí hodně, musí se najít něco, co všechny ty lidi spojuje a na to se zaměřit v té tvorbě a když potom se cokoli řešilo, tak vlastně mi přišlo, že odpíchnout se od toho společného cíle a nějakým způsobem se shodnout, co kdo chce, jaký jsou jeho důvody a umět ustoupit smysluplnějšímu názoru... teď mám pocit, že jsem neodpověděla na otázku...

Kl. za mě odpověď, odpovídáš, jak to vnímáš ty... děkuju... myslíš, že všichni měli takovou schopnost ustoupit...?

P: tak vždycky je někdo, kdo to zvládne líp, kdo to zvládne hůř... a potom to bejvá tak, že ty, co zvládnou ustoupit, tak potom ta jejich věc je míň prosazovaná a míň se jede podle toho, co chtějí oni... teď záleží na tom, jestli jim to vadí a nechaj se vláčet těma, který neustoupí a stojí si za svým... a teď jde o to najít nějakou mez, co je pro člověka ještě v pohodě a co je pro člověka moc, aby to těm ostatním šlo... a byly v kapele chvíle, kdy někdo měl nějaký problém, občas to bylo únosný a šlo se tohle je únosný a můžeme ti vyhovět a občas se řeklo ne, tuhle věc už udělat nemůžeme a musíš ty si to v hlavě nějak srovnat, protože to už je něco na co nepřistoupíme...

Kl. dobře... když se zpětně podíváš na tu kapelu...

9. Jaké zkušenosti z kapely se ti hodily v dalším životě?

P: já bych řekla, že i tím, že se pořád věnuju hudbě, tak bych řekla, že skoro všechny... ale určitě je to prostě umět komunikace ve skupině, protože to už je skupina ne úplně rozmanitá, jako když

jsem ve třídě, ale menší, máme nějaký společný zájem a cíl a musíme k tomu cíli dospět jako kolektiv a sám to ten člověk nezvládne a to je přesně to, co potom člověk musí umět s tím pracovat při kterýchkoli práci skupinový, kdekoliv jinde... zároveň pro mě teda tím, že se věnuju hudbě tak to jsou i ty hudební dovednosti z hlediště spolupráce na hudbě, nebo jak já sám jsem se zdokonalil v tý hře na ten nástroj... to všechno já využívám... je to tak, no... jo, je to taková příprava na jakoukoli další práci v kolektivu a prostě ta hudba je dobrá, že dává ty možnosti tomu to dohodnout a dělat ty ústupky

Kl. ... že tím vyladovacím mechanismem je ta samotná muzika...?

P: jasně, ve chvíli, kdy se nemůžeme dohodnout na něčem, jak bude nebo nebude... ale nemá smysl se nad něčím hrabat 3 hodiny a vymyšlet jak to bude a ta hudba tomu dává ty možnosti a dá se 150x ta písnička pořád vyladovat... jak to bude nejlepší...

Kl. ano... tak takhle k těhle otázce za tebe všechno?

P: jo...

Kl. dobře..

10. Uvědomuješ si zpětně nějaké překážky, limity, které jsi pocítoval?...

P: co mě napadlo jako první, protože jsem zásadově, tak byl vždycky můj čas... protože jsem byl vždycky limitovaný tím, že v nějakou dobu jsem chtěl, nebo měl odejít a nějakým způsobem to mohlo i štvát ostatní... potom co mě limitovalo ze začátku, že jsem neuměl na ten nástroj tak jak bych chtěl, takže se musely ty akordy upravovat a tak, ale myslím, že to je přesně věc, která na začátku byla dost bídná, ale postupem času se to dost zlepšovalo a zdokonalovalo, člověk se ty věci musí učit... nevim, i mezi těma lidma vznikaly určitý překážky, že člověk musel přijít na to, kde je ten limit toho druhýho, nebo přijmout, jak k tomu přistupuje někdo jinej to potom pro mě bylo limitem, když někdo se choval nějak... a měl svůj limit, přes který nechtěl jít a co se týče techniky, tak zase to byl vývoj... jak se to posouvalo, tak jsme měli lepší techniku... já jsem si koupil lepší nástroj... co se týče těch limitů, tak ze začátku to byla sranda víc a byli jsem mnohem víc limitovaný prostředím a kolik věcí nám bylo přístupnejch a potom, jak to rostlo, tak těch možností bylo víc a limitů ubývalo...

Kl. ... bylo něco, co bys potřeboval, aby ti tam bylo líp...?

P: občas mi přišlo, že ne vždycky se zjišťovaly názory všech, že se neřešily všechny názory, že občas se stalo, že nějaký jeden názor byl tak hlasitý, že ty ostatní byly upozaděny... další věc ještě i k předchozí otázce... dalším mým limitem bylo, že jsem nebyl na tolik sítích, aby se ke mně dostávaly informace, takže to byla taková věc, co mě občas bolela a byla to komplikace pro mně... že potom se sdílelo, že někde něco bude, nějaký organizační info... a ke mně se ta věc nedostala hned, protože já jsem nebyl na těch sítích... tak to byla věc, co mě štválo... ale je to pochopitelný, protože já jsem byl ten, kdo na ty skupiny nebyl...

Kl. je něco, co bys chtěl říct na závěr... něco na co jsem se nezeptala...?

P: já nevim, jestli to zaznělo dostatečně, ale chtěl bych říct, že mě ta věc celá strašně obohatila a utvrdila mě v některých mejch zájmech a v tom co mě baví a jak jsme se bavili tady o těch

přínosech, tak chci zdůraznit, že těch přínosů byla spousta a ačkoliv ten konec teď mohl vyznít, že jsem nebyl spokojenej tam, nebo spousta věcí, že se mi nelíbila, tak všechno to byl nějakým způsobem přínos, protože svět není růžovej a prostě občas člověk musí skousnout to, že všechno není podle něj...

Kl. ... pro mě to tak nevyznělo vůbec, naopak jak říkáš... ty věci mají dvě stránky a takhle to bylo prostě... a když jsi to tak vnímal, tak je dobře, žeš to řekl... to tady má zazní, nemá to být o tom, že to bylo dokonalý a bezchybný, ale mají to být reálný věci, který ti lidi prožívali vzhledem k tomu... já Ti děkuju a vypínám nahrávání...

Příloha č. 2 - Přehled kódování doslovně přepsaných rozhovorů

5 slov tabulka a slovní mrak	samostatná tabulka		
okruhy (otázky)	kody	kdo	text
Role	vnímání důležitosti vlastní osoby v kapele	Jan	<i>Tvoje role v kapele: jak jsi vnímal svoji roli v kapele...? Jan: : myslíš, jestli jsem víc významnej, nebo míň významnější? ...nevím, jak to říct, prostě něco, co tam bezpodmínečně nemusí být...</i>
		Ema	<i>...ze začátku byla dost neutrální bych řekla, protože se moc neprojevuju, byla jsem zpěvačka, ale já jsem si ze začátku připadala na doplnění, aby tam někdo byl, ale postupem času mě to zpívání fakt baví a já jsem se začla cítit líp a už jsem si tam nepřipadala jenom jako, abych doplňovala kolektiv ...a ke konci jsem si připadala jako právoplatný člen</i>
		Martin	<i>všechnohrač, když bylo potřeba někde zaskočit...když bylo potřeba zaskočit, naučil jsem se pár tónů na basu... nevím, jak to úplně nazvat, hlavně asi klavír</i>
Motivace	sdílení	Martin	<i>ta myšlenka toho mít vlastní kapelu a hrát někde a sdílet to, co baví mě a několik dalších lidí, sdílení těch emocí z kapely s někým dalším</i>
		Petr	<i>chtěl jsem hrát s lidma, protože to mě vždycky bavilo víc, než hrát samotného...</i>
		Lucka	<i>...no bavilo mě to s těma lidma trávit ten čas...</i>
	rozpor v motivaci	Jan	<i>ted' si protiřečím, že jsem dal pryč vystupování na veřejnosti....ale asi prostě nějaký ukázání, že mám nějaký talent, ne že bych vychloubačně... že něco dokážu jako prostě... ...tu veřejnost bych tam nedal nikdy.... no ... vlastně to mám jako protiřečení. Zároveň vlastně nerad vystupuju na veřejnosti a zároveň bych chtěl ukázat, že něco umím....takže asi takhle, no...</i>
		Dana	<i>...no tak asi hodně to, že já jsem v sobě měla, že mi to nejde, že to ostatním kazím, ale vlastně když potom třeba Eva, která zpívá odmalinka, když jsem viděla tu Terku, tak mě to schazovalo dolů, ale zároveň mě to motivovalo k tomu, abych se snažila...</i>
		Katka	<i>...protože mě to bavilo a mělo to nějaký výsledky... Kl. ...na začátku jsi ale nevěděla, jaké to bude mít výsledky,</i>
	nové žánry	Martin	<i>poznávat nový žánry</i>
		Lucka	<i>... mě bavily ty písničky, co jsme hráli a tak...</i>
	zkusit něco nového (nástroje...)	Martin	<i>zkoušet si jiný nástroje a věci</i>
		Václav	<i>Tak bylo to něco nového, že jo</i>
		Sam	<i>bylo to něco nového, co jsem do té doby v životě nezažil...bylo jasný, že jestli se něco takového jako kapela rozvine, že v tom chci být.. a nakonec se to rozvinulo, začli jsme</i>

			<i>chodit s M. častějč a byla kapela...</i>
		Petr	<i>přišlo mi to cool...</i>
		Ema	<i>zkusit něco novýho... brala jsem to jako něco novýho, co si vyzkouším a buď mě to začne bavit nebo ne, prostě nová zkušenost</i>
		Eva	<i>Protože jsem si to asi chtěla vyzkoušet, jak to vlastně chodí...byl to můj sen od malička mít kapelu.</i>
		Dana	<i>...že to je něco novýho, co by mě mohlo bavit, šla jsem s tím do toho, že by to mohlo být super a že z toho budou super zážitky a že to bude něco novýho...</i>
		Katka	<i>... bavil mě ten nápad...zajímavej nápad, kterej měl za cíl nás něco naučit... a rozvíjet nás</i>
	hra na nástroj	Václav	<i>bavilo mě hrát na piáno, tak proč bych do toho nešel...</i>
		Jan	<i>jsem někde hrál hodně dlouho na housle, ale ne jen na housle</i>
		Sam	<i>mojí motivací bylo, že ta kapela začla vznikat a já jsem ve stejný době začal hrát na bicí ...díky vám.. a strašně mě to vzalo a já jsem si šel zahrát a potkal jsem se před školou s dalšíma lidma a šli jsme si zahrát.. něco od snoop dogy... jak se to hraje na klavír a to jsme si spolu začli hrát... já jsem v tu chvíli hrál na bubny asi 2 hodiny... :)</i>
		Lucka	<i>... baví mě hrát na klavír...</i>
	možnost uplatnění toho, co umím	Jan	<i>chtěl jsem někde uplatnit, že jsem někde hrál hodně dlouho... ..jsem do toho vložil hodně času, tak jsem chtěl někde vidět nějakej výsledek</i>
		Karel	<i>když mě to baví a snad mi to i jde trochu, tak že do toho jdu</i>
		Petr	<i>mě bavilo hrani</i>
		Katka	<i>...protože mě prostě baví hudba</i>
	zpěv	Jan	<i>taky ten zpěv</i>
		Karel	<i>mě vždycky bavilo zpívat, tak jsem si řek, že tam jdu</i>
		Eva	<i>chtěla jsem se zlepšovat v tom zpěvu, protože jsem zpívala od malička... a chtěla jsem to zlepšovat a zlepšovat</i>
	kamarádi v kapele	Sam	<i>kamarádi v kapele jsou v první řadě... ona se ta motivace mění podle toho, jak na tom člověk zrovna je...</i>
		Dana	<i>...určitě motivací byli lidi, se kterýma jsem tam byla, úplně jako na začátku to byla největší motivace, jaký lidi tam jako byli a jak se ty lidi chovali, jak to dělali s chutí a radostí... KD zapůsobilo na ni, že to "dělají s radostí"</i>
	prevence-rizikové chování	Sam	<i>člověk bral jako bonus, že lidi vidí, že člověk něco dělá... a že nejde po škole si zakouřit...</i>

	překonání sebe sama	Karel	<i>potřebuju překonat ten strach vystupovat před lidma... ...až do koncertu, pak jsem začal bejt trochu nervozní...</i>
předchozí zkušenosti s hudbou	nástroj	Martin	<i>začlo to tím, že jsem se začal učit trochu na klavír ...</i>
		Václav	<i>na piáno jsem hrál už od 6 let</i>
		Jan	<i>hrál jsem dlouho na housle, hrál jsem 8 let na housle v ZUŠce v Praze</i>
		Sam	<i>zobcovou flétnu, příčnou flétnu, teorii na tý zušce, která je dost otřesná... ale asi takhle...</i>
		Karel	<i>hrál jsem ve školce už i ve škole pak v ZUŠce na flétnu, zobcovou a příčnou pak...</i>
		Petr	<i>chodil jsem do zušky, učil jsem se hrát na flétnu a později na kytaru tedy</i>
		Eva	<i>hrála jsem na klavír</i>
		Lucka	<i>...chodila jsem na klavír asi 3 roky do ZUŠky a někdy si hraju doma na kytaru a to je asi všechno...</i>
		Dana	<i>... já jsem chodila na flétnu v 1. a 2. třídě na ZŠ ...ve 4. třídě jsem začla chodit na kytaru, ale chodila jsem do ZUŠky</i>
		Katka	<i>...ve školce jsem hrála na flétnu, na základce jsme měli taky různý vystoupení s flétnou, pak jsem se začla učit na klavír-tak 4 roky v ZUŠce, pak jsem si dala rok od toho pauzu a začla jsem hrát na kytaru taky 3-4 roky...</i>
	zpěv	Martin	<i>když vezmeme zpěv, tak vlastně zpíval jsem si sám pro sebe, takže jsem nikdy neměl žádný cvičení zahřívací, rozezpívávací a takhle, a zpěv zrovna mě docela baví, takže se zpěvem nic</i>
		Václav	<i>zpěv vlastně jsem zpíval i vzušce asi 2 roky</i>
		Jan	<i>5 let jsem chodil na zpěv...</i>
		Ema	<i>já jsem se nikdy, co se týče zpěvu nic neučila, neměla jsem žádný zkušenosti se zpěvem KD - ani s žádnou kapelou</i>
		Eva	<i>Zpívala jsem už od malička v zušce, dodělala jsem 1. cyklus</i>
	sbor	Jan	<i>zpíval jsem tam i ve sboru</i>
	orchestr	Jan	<i>zároveň bylo 5 let souboru s houslema...</i>
	hodnotí "malou" předchozí přípravu	Martin	<i>na klavír jsem se učil hrát asi rok před tím, než kapela vznikla, takže to jsem taky neměl žádnou extra přípravu... K. takže předchozí praktický zkušenosti v podstatě minimální? M. no, určitě</i>
		Ema	<i>já jsem se nikdy co se týče zpěvu nic neučila, neměla jsem žádný zkušenosti se zpěvem K. 3.ot. jaké jsi měla předchozí zkušenosti v hudbě?</i>

			<i>Krist.: žádné... hodiny HV... no tak na nástroj jsem nikdy nehrála.... některý věci jsem nedělala...</i>
		Dana	<i>... a jaké jsi měla předchozí zkušenosti se zpěvem?D... no žádný, to až s vámi jsem začla.</i>
	ZUŠ	Václav	<i>v Praze jsem chodil do zušky a když jsme se přistěhovali sem a chodil jsem do zušky... zpěv vlastně jsem zpíval i v ZUŠce 2 roky...zpěv... v ZUŠce to bylo takový nijaký, tady to bylo dost flexibilní KD: ještě v přínosech níže</i>
		Sam	<i>zušku, zobcovou flétnu, příčnou flétnu, teorii na tý zušce, která je dost otřesná... ale asi takhle...</i>
		Jan	<i>hrál jsem dlouho na housle, hrál jsem 8 let na housle v ZUŠce v Praze</i>
		Karel	<i>hrál jsem ve školce už i ve škole pak v ZUŠce na flétnu, zobcovou a příčnou pak...</i>
		Petr	<i>chodil jsem do zušky, učil jsem se hrát na flétnu a později na kytaru tedy</i>
		Dana	<i>...ve 4. třídě jsem začla chodit na kytaru, ale chodila jsem do ZUŠky, ale ta ZUŠka mi to tak znechutila, že jsem po roce přestala, protože mě to tak nebavilo s těma učitelkama tam, že jsem k tomu ztratila chuť a úplně mě to začlo mě to otravovat... KD vyhraněný postoj k ZUŠ</i>
		Katka	<i>...jsem se začla učit na klavír-tak 4 roky v ZUŠce, pak jsem si dala rok od toho pauzu a začla jsem hrát na kytaru taky 3-4 roky...</i>
	soukromý učitel	Martin	<i>...to jsem měl soukromého učitele...</i>
		Václav	<i>pak jsem měl soukromou učitelku 2 roky</i>
	přístup k hudbě z domova	Martin	<i>celkově hudbou žiju odmalička, i doma se vždycky zpívalo, pouštěly se písničky a hudba je dost velkou částí mého života</i>
		Jan	<i>nepamatuju si, že by tam někdy nebyla hudba, mám zafixovaný, že to tam bylo odmala, mamka si zpívá furt, zpívala s náma a hrála na kytaru, nejen to, že jsme hráli dohromady, ale mamka si zpívá pořád doteď..... a každéj ze sourozenců na něco hrál, takže tam bylo všechno možný, housle, bicí, basa, kytara...klavír, příčná flétna i normální.... a pak prostě různý srandičky... jak se do toho bouchá a řinčí to :), takt hrozně moc věcí. Poslouchal jsem do 6 let takhle různý nástroje a pak jsem v podstatě každéj den slyšel hrát ségru na cello...</i>
		Sam	<i>oba dědové byli muzikanti, jeden děda uměl noty dřív než písmena.. . druhý děda hrál na pikolu v AČR...takže proto flétna... ale vyloženě doma průprava nebyla</i>
		Petr	<i>já jsem od malička docela dost hudebně vedenej... KD mamka ho brala a zapojovala do sboru, kde sama zpívala</i>
		Lucka	<i>táta taky hraje na hudební nástroj</i>
		Dana	<i>.. s mamkou chodíme na koncerty a cokoli děláme, tak si pouštíme hudbu...</i>
		Katka	<i>... písničky jsem poslouchala, co se hráli doma a v rádiu</i>
	poslech hudby	Karel	<i>poslouchal jsem hodně muziku</i>

		Petr	<i>dost se mě to drží hodně poslouchám písničky</i>
	hudba jako prostředek wellbeeingu	Petr	<i>je to pro mě takovej nějakej způsob jak se nastavit na to, co se zrovna děje kolem mě, bejt v klidu</i>
volnočasové aktivity	rozpor	Martin	<i>tak, hodně důležitý, to určitě, ale já mám na 1. místě sport, takže až po sportu byla K. a měnilo se to nějak v čase, ta důležitost? M. jo tak samozřejmě, když kapela začínala, tak to ještě nebylo nic velkého, nebyla zas tak vysoko, ale byla nejvíc zábavná ze všech věcí... kapela, nad ní byl volejbal, pak byla škola...pak se to s covidem posunulo celý</i>
	další VA aktivity	Martin	<i>já mám na 1. místě sport, takže až po sportu byla</i>
		Václav	<i>jsem moc volnočasovejch aktivit neměl, tak jsem prostě mohl, dával jen tomu čas, kterej jsem měl</i>
		Sam	<i>jsem primárně sportoval...jízda na kole, aikido, zuška</i>
		Karel	<i>já jsem ještě chodil na hasiče, pak jsem chodil na výtvarku do ZUŠky a pak jsem chodil ještě na flétnu...</i>
		Petr	<i>jezdil jsem plavat...chodil jsem do zušky na flétnu a na kytaru</i>
		Ema	<i>tak pro mě byl hlavní volejbal, kterej jsem hrála odjakživa a pak mám pocit, že v tu dobu jsem chodila i na brigádu, takže jsem si vydělávala a pak jsem měla školní senát, to byla taky docela jedna z činností, která mi zabírala volnej čas...</i>
		Lucka	<i>...měla jsem ještě výtvarku v ZUŠce, na plavání a na volejbal</i>
		Dana	<i>.. no tak já jsem vlastně v té době hrála volejbal, takže jsem měla volejbal a kapelu</i>
		Katka	<i>... dělala Aikido,</i>
	pozice kapely mezi ostatními VA	Martin	<i>KD vnímá důležitost "hodně důležitý", před kapelou je volejbal a škola</i>
		Jan	<i>no já si myslím, že v té době asi číslo 1..... ta kapela převzala před hudebkou číslo jedna...</i>
		Sam	<i>kapela potom.... jako se dostala na místo, že to byla volnočasová aktivita na kterou jsem se těšil nejvíc... bylo to pro mě něco nového, člověk nic takovýho nezažil a úplně mě to pohltilo...</i>
		Karel	<i>určitě mě to bavilo víc, než flétna, ta mě trochu štvála a hasiči a kapela i s výtvarkou byly na stejno... na kapelu jsem se vždycky těšil... teda až do koncertu, pak jsem začal bejt trochu nervozní...</i>
		Petr	<i>je pravda, že asi vždycky to pro mě byla ta kapela..., snažil jsem se to brát jako jakoukoli volnočasovou aktivitu... třeba jako jsem chodil do zušky ale ve chvíli, kdy se něco dělo, tak ty ostatní aktivity měly přednost, protože nějakým způsobem byly daný, byly zakotvený, kdežto ta kapela byla taková moje věc navíc, kterou jsem dělal ještě ve volným čase mimo ty volnočasový aktivity... KD myslíš, že v tom hrálo roli to, že to bylo jako "kroužek" zdarma? Petr.. tak to nevím, jestli bych chtěl hrát za peníze..., nevím, nepřemejšlel jsem nad ničím</i>

			<i>takovým...</i>
		Lucka	<i>...mám všechno na stejný úrovni ty věci, že mě baví všechno stejně, když něco dělám dobrovolně, tak to dělám ráda a baví mě to stejně...</i>
		Ema	<i>ta kapela byla pro mě na stejný úrovni jako ten volejbal... no když jsme třeba někde hráli, tak jsem šla radši na kapelu, než abych šla na trénink, protože to v tu chvíli bylo důležitější.... ale tu práci jsem měla niž, než tu kapelu, ta kapela byla v důležitějších aktivitách...</i>
		Eva	<i>No myslím, že pro mě ta kapela hlavně ze začátku byla úplně na 1. místě, protože jsme chodili hrát každý den i s dalšími, ráno i večer... ... ze začátku to bylo nejvíc intenzivní, kdy jsme chodili hrát pořád a pak jsme se rozloučili s deváťákama, tak to bylo trochu míň intenzivní si myslím, ale furt jsem to měla na prvních místech</i>
		Dana	<i>...ta kapela tam hrála mnohem větší roli, než ten volejbal... a i jsem jí dávala přednost před tím volejbalem si myslím...</i>
		Katka	<i>...ale kapela byla na prvním místě</i>
podpora rodičů	povzbuzování slovní a celkové	Martin	<i>byli samozřejmě úplně nadšený, že se angažuju takhle v různých oborech</i>
		Václav	<i>...mamka s tím byla úplně v pohodě, podporovala mě v tom K. a jak? V. noo slovně...</i>
		Jan	<i>no jako stoprocentně pozitivní, tam vůbec nebylo o čem debatovat, byli rádi, že jsem do toho dával čas...</i>
		Karel	<i>podporovali to, byli rádi.</i>
		Petr	<i>co si pamatuju, tak rozhodně podpora byla</i>
		Eva	<i>Mamka mě podporovala hodně v tomhle už od malička, ta byla ráda, že jsem něco takovýho měla a celkově i rodina celá si myslím...mluvila se mnou o tom, jaký to bylo, jaký jsou pocity...</i>
		Lucka	<i>já myslím, že jim to vůbec nevadilo, tím, že táta taky hraje na hudební nástroj tak byl rád, že tam jsem ... a mamka taky, nikdy mi to nezakazovali...</i>
		Dana	<i>...obecně celá rodina, jak jsem tam chodila s Týnkou, mojí sestřenicí, tak nás hrozně hnali všichni dopředu, rodiče taky hodně, měla jsem od nich velkou podporu, ale kdo nás hodně podporoval byla babička s dědou, ty nás hodně motivovali a těšili se, až budeme mít další koncert, že si nás budou moct poslechnout, takže rodiče nás určitě podporovali, mamka byla nadšená, ale kdo nás nejvíc podporoval byla babička s dědou...</i>
		Katka	<i>...podporovali mě samozřejmě,, táta byl rád, že něco dělám...</i>
	podpora na koncertech	Martin	<i>chodili se dívat</i>
		Ema	<i>a vlastně postupem času chodili na koncerty, zajímali se, co hrajeme za nové písničky, který máme a pak když byli na prvním koncertu, tak byli nadšený, zapálený, vlastně je to hrozně bavilo chodit na ty koncerty, když třeba neměli třeba čas, tak si to nechali od někoho natočit, aby to viděli, aby mohli být na mě pyšný</i>

			KD zájem o repertoár
	čas - flexibilita	Martin	<i>K. co říkali tomu, když jsi jezdil v zimě ve tmě ráno v 6 autobusem? M. tak, asi nic, věděli, že potřebujem zkoušet, že jsme se jindy nesešli, že máme všichni jiný koníčky, jiný kroužky</i>
	doprava na zkoušky, koncerty	Václav	<i>vlastně mě i ráno vozila, když jsme hráli ráno, tak si přivstala a i když jsem potřeboval někam odvézt, tak mě vždycky odvezla a neřekla nikdy, že ne, vyloženě to podporovala</i>
		Jan	<i>mamka mě vozila</i>
		Eva	<i>že mě tam máma pouštěla, dovážela mě na ráno...</i> KD matka s přítelem podporovali kapelu ve velkém, přítel byl kytarista a zvukař - díky nim jsme měli profesionální zvuk na koncertech, dopravu techniky.
		Katka	<i>...máma mě vozila každá ráno na zkoušku :) i Terku jsme vozili...prarodiče mě podporovali, byli rádi a tak</i>
	technické zázemí	Martin	tisk materiálů
		Eva	viz. výše podpora technická, zvuk
	překvapení	Ema	<i>no, já jsem si vždycky doma zpívala a naši mi říkali, dobrý Týno, tak už nezpívej, ... když jsem s tím přišla poprvý, tak na mě koukali a říkali a ty umíš zpívat? a já na to, no, zkusím to, ale oni mě ve všem podporují, takže kdybych si vymyslela sebevětší blbost, tak by mě podpořili...</i>
	změna rodinného rytmu	Martin	<i>když jsem potřeboval zkoušet, tak se přestali dívat na telku</i>
	podmíněná podpora	Sam	<i>podporovali, ale do té doby, než to zasahovalo do mých známek...když jsem měl blbý známky, tak mi máma zakazovala hrát na bicí, ale jen do té doby, než pochopili, že to je ten směr, kterým chci jít</i>
		Petr	<i>snažili se mít pochopení protože to nějakým způsobem žere můj čas a snášeli všechny ty ranní vstávání nebo naopak že jsem chodil až v 10 večer domu...</i>
	rodiče se snaží ovlivnit chod kapely	Petr	<i>mamka tím, že věděla co všechno umím a co všechno zvládám, tak mi furt říkala, co všechno bych mohl jako tam dělat víc, že ať si i něco zazpívám... a já jsem jí musel vysvětlovat, že se to musí vyvážit mezi všema lidma...a rozhodně podpora byla... KD byla tu potřeba ze strany maminky zasahovat do chodu kapely a upřednostňovat vlastní dítě, přitom zásadně striktně musel (Petr) dodržovat např. čas zkoušek</i>
		Eva	KD maminka se snažila velmi vehementně ovlivnit chod kapely, repertoár, to, jak se mají děti chovat na koncertech, v čem mají vystupovat a snažila se nastavovat nové pořádky
největší přínos po hudební stránce	aranže	Martin	<i>překopávání písniček...přizpůsobit pro všechny, aby se všichni nějak zapojili</i>
	zábava	Ema	<i>pro mě to byla zábava. Ani jsem to nebrala jako že by to byla školní kapela a že by se to týkalo školy, prostě to byla zábava a dělala jsem to ráda...</i>
	zpěv	Václav	<i>v ZUŠce to bylo takový nijaký, tady to bylo dost flexibilní</i>

		Karel	<i>podle mě to bylo, když jsem v tý kapele zpíval stejnej text, že jsme museli být sladěný na jednom tonu, to bylo hrozně slyšet, když je to rozladěný... to mi hrozně pomohlo v hlídání toho tonu...pracování s hlasem... to bylo nejvíc přínosný KD unisono zpěv</i>
		Petr	<i>á tam dám i ten zpěv, protože ačkoli jsem sám nezpíval, tak z toho mám pocit, že jsem se spoustu věcí naučil, když jsem viděl, jaký chyby dělají ostatní... KD poučení z chyb ostatních</i>
		Ema	<i>...pak přínos určitě nějaký zlepšení ve zpěvu, když si vezmu to na začátku a pak ke konci, tak tam byl velkej pokrok...</i>
	souhra	Martin	<i>přizpůsobení a nějaká ta souhra</i>
		Petr	<i>hudební dovednosti z hlediska spolupráce na hudbě</i>
		Lucka	<i>... obecně to hraní</i>
		Eva	<i>ta souhra mi dala hodně</i>
	souhra s rozdílnou úrovní muzikantů	Petr	<i>že ty lidi hrajou dohromady a musí nějak sladit to, jak každěj z nich hraje "nějak" (na rozdílné úrovni)...co já jako hudebník můžu dělat a co všechno může vznikat, když těch lidí hraje víc... KD různá úroveň hráčů vlastně rozumět tý hudbě natolik, aby mohli něco dát dohromady... protože když někdo neumí hrát normálně, tak nemůže hrát s lidma, takže je to nějakej respekt vůči tomu...</i>
		Jan	<i>trošku mě pak švalo, že některý písničky, který jsem znal a byly super, byly upravený a nešly udělat líp...mě to někdy ze začátku švalo, že to je jiný KD souvisí s rozdílnou úrovní hráčů . potřeba úprav pro všechny</i>
	improvizace - pokusy	Lucka	<i>...co mě nejvíc bavilo, ... jak jsme hráli tenkrát Get lucky, třeba 10 minut v kuse, tak to mě bavilo hodně</i>
	narozdíl od ZUŠky	Petr	<i>nějakym způsobem mě to nutí rozvíjet určitý hudební znalosti a umy, ke kterým se v zušce nedostanu... ...což nechci říct, že v zušce bych se k tomu nedosta, ale asi ne takovýmhle velkým dílem. KD - myslí akordy</i>
	vyzkoušet víc	Katka	<i>...bylo super, že jsem si mohla zkusit hodně věcí a vybrat si, co by mě bavilo...</i>
	samostatnost vyplývající ze souhry	Martin	<i>když se potřebovalo něco naladit, tak mi nikdo už nemusel říkat, co mám hrát</i>
	akordy (nástroj)	Václav	<i>já jsem vůbec před tím nehrál akordy, neznal jsem zkratky, akordový značky, jsem vůbec neznal, takže to to mě to naučilo</i>
		Petr	<i>tak já jsem díky kapele začal hrát akordy a dost se toho naučil v tomhle ohledu... tak mluvil jsem na začátku o těch akordech, tak to je asi ono...</i>
	rozšíření hud. vkusu	Václav	<i>měli jsme strašně všestrannej repertoár</i>
		Ema	<i>pro mě byla každá písnička dobrá, protože já jsem spoustu písniček nezala, nejsem moc znalá v tomhle, takže pro mě to bylo super v tom, že jsem poznala písničky, který bych jinak nepoznala... já jsem si poslouchala takový to svoje a některý písničky, třeba to Off</i>

			<i>spring, to jsem vůbec neznala...</i>
	zájem o hudbu	Sam	<i>úplně brutálně mě to posunulo, otevřelo mi to dveře do světa hudby...díky tomu jsem se začal o tu hudbu víc zajímat... dřív to bylo, pustil jsem si písničku a vůbec jsem to nechápal...a teďka jsem to začal poslouchat, jak člověk začal hrát s těma lidma v tý kapele, začal to dělat tu hudbu, tak prostě si pustil písničku a slyšel tam prostě to, co ten člověk dělá on, změnilo mi to prostě pohled na tu hudbu, to vnímání a to přemýšlení o ní...</i>
	zdokonalení hry na nástroj ano/ne-jinak, než v ZUŠce	Petr	<i>já bych neřekl zdokonalení ve hře, ale rozšíření obzorů v tom, co jde v hudbě dělat... ...jak já sám jsem se zdokonalil v tý hře na ten nástroj...</i>
		Jan	<i>tyhle dvě věci určitě, měly pro mě význam, byl jsem za ně rád... ale nemohly mi pomoci být lepší.... to nemyslím špatně, ale já měl úplně jinej level výuky v tý Praze v tý ZUŠce...</i>
		Petr	<i>to je přesně věc, která na začátku byla dost bídná, ale postupem času se to dost zlepšovalo a zdokonalovalo, člověk se ty věci musí učit... KD zlepšování se</i>
		Lucka	<i>... já jak jsem přestala chodit do tý zušky, tak už jsem pak tolik netrénovala a ta kapela mě přiměla víc jakoby hrát na ten klavír, než bych hrála normálně...</i>
		Katka	<i>...že jsem se zlepšila v hraní na kytaru, naučila jsem se hrát na další hudební nástroj elektrickou kytaru, pak jsem se naučila i na basu, trochu na bicí a zahrála jsem si i na klavír</i>
mimohudební aspekt (soc. aspekt) - co je potřeba kapele	vykročení z komfort. zóny (překonání stresu)	Martin	<i>vykročení z vlastní komfortní zóny do nekomfortu, nikdy jsem nehrál na veřejnosti pro nějaký desítky, až možná stovky lidí, ještě tohle, nějaký trénování toho stresu a toho vystupování</i>
		Ema	<i>takže největší problém pro mě byl, jak jsem nechodila před tím zpívat nikam, že to pro mě bylo vystoupení z komfortní zóny... že mi to hodně vadilo, že jsem občas ani nechtěla zpívat. KD co pomáhalo? postupem času už to bylo lepší a pomáhaly mi individuální hodiny, když jsem začla zpívat před míň lidma nebo před zpěvákama a pak když už byla celá kapela, tak už jsem z toho neměla strach, to mi pomohlo hodně...</i>
	spolupráce	Petr	<i>protože je to kolektiv jako každej jinej a musí nějakým způsobem spolupracovat... ...je to taková příprava na jakoukoli další práci v kolektivu a prostě ta hudba je dobrá, že dává ty možnosti tomu to dohodnout a dělat ty ústupky... ...Kl... že tím vylad'ovacím mechanismem je ta samotná muzika...? Petr...jasně, ve chvíli, kdy se nemůžeme dohodnout na něčem, jak bude nebo nebude, tak se řekne tak jdeme hrát a uvidíme jak to bude nebo nebude... ale nemá smysl se nad něčím hrabat 3 hodiny a vymejšlet jak to bude a ta hudba tomu dává ty možnosti a dá se 150x ta písnička pořád vylad'ovat,,, jak to bude nejlepší KD hudba je dobrý důvod, proč se dohodnout, hudba sama je ten "vylad'ovací mechanismus"</i>
		Eva	<i>takže ta spolupráce asi KD - naučila se spolupracovat</i>
		Katka	<i>...nějaká spolupráce mezi těma lidma, co tam byli...to, že jsme se navzájem dokázali poslouchat a naslouchali si</i>

	vystupování na veřejnosti	Martin	<i>vystupování</i>
		Jan	<i>to mi právě pomohla ta kapela se líp vyjadřovat, vystupovat a tak... to mi hodně pomohlo, to mi pomohla ta kapela si vlastně uvědomuju</i>
		Petr	<i>že se nebojím hrát před vostatníma a potom před lidma na stejdi</i>
		Ema	<i>jako hrozně mě to i posunulo jako i mě, že prostě... jsem taková stydlivá, takže mě to posunulo v tom, že se už nebojím tak hodně vystupovat před lidmaurčitě ten strach z toho vystupování, ale dostala jsem se do takový fáze, že už jsem se vysloveně nebála jít na podium, když jsem viděla všechny ty lidi před sebou...</i>
		Katka	<i>... pak určitě беру za výhodu to, že jsem se naučila vystupovat před lidma a myslím si, že to byl základ pro to, že jsem se přestala bát...</i>
	argumenty	Martin	<i>argumenty, se tam děly nějaký hádky</i>
		Václav	<i>ty pozice těch členů, jak si kdo o co umí říct</i>
	tolerance k chybám ostatních i svým	Petr	<i>to mi přišlo že bylo úplně nejvíc důležitý, zvládat, snášet cizí chyby a vědět, kdy já jsem udělal chybu a kdy si stojím za svým, kdy jsem byl dobře a byl špatně někdo jinej</i>
	tmelení	Jan	<i>ještě ty společný večery jen tak... ...kromě toho, že jsme makali, tak si prostě posedět jen tak, že to bylo super, navíc... že jsme si objednali pizzu a byla sranda... si prostě posedět a udělat něco jinýho,...že to podporovalo morálku tý kapely, že to najednou nebylo o tom profese nebo nutnost něco udělat, ale reálně i to, že jsme si byli blízko, dokázali jsme pak spolu vycházet, takže tak...</i>
	komunikace	Martin	<i>komunikace</i>
		Václav	<i>nějaký sociální kontakty</i>
		Sam	<i>lidská domluva, komunikace,</i>
		Petr	<i>určitě je to prostě um tý komunikace ve skupině, protože to už je skupina ne úplně rozmanitá, jako když jsem ve třídě, ale menší, máme nějakej společnej zájem a cíl a musíme k tomu cíli dospět jako kolektiv a sám to ten člověk nezvládne a to je přesně to, co potom člověk musí umět s tím pracovat při kterýkoli práci skupinový, kdekoliv jinde....</i>
		Ema	<i>ta komunikace je ve všem, bez toho by to nešlo...</i>
		Eva	<i>komunikace mezi náma, co se bude hrát a takhle</i>
		Lucka	<i>..komunikace mezi těma lidma, aby se byli schopný domluvit na čemkoli,...hlavní je ta komunikace mezi těma lidma...</i>
	kompromisy	Petr	<i>hledání kompromisů...</i>
		Ema	<i>tak velkej přínos, to byla i nějaká práce s lidma, protože občas je těžký se dohodnout s někým, takže jsem se naučila se dohodnout s někým na něčem</i>

		Lucka	<i>...aby nebyli sebestředný a nemysleli jenom na sebe</i>
	vztahy (kompatibilita?)	Martin	<i>vztahy ... mezi lidma, třídama</i>
		Václav	<i>kompatibila mezi lidma, že tam nemůže bejt člověk, kterej nemá rád toho druhýho, tak je blbý, aby spolu hráli, že jo</i>
		Sam	<i>vycházení s lidma...nějaká lidskost...</i>
		Karel	<i>musí spoluněkjak vycházet....mě přijde, že se nám vždycky nějak povedlo dohodnout a že jsme spolu vždycky vycházeli v tý kapele</i>
		Eva	<i>že jsme se dokázali pak na něčem shodnout, i když nás ze začátku bylo i 14, že jo....</i>
		Dana	<i>... KD napadá Tě, co myslím nehudebními potřebami kapely? ... asi vztahy a takhle, ne...?</i>
	respekt (k odlišnosti)	Petr	<i>určitě to bude respekt k tomu, co si ostatní myslí a jak vystupují ostatní... ...já bych řekl respekt k druhým i k sobě</i>
		Ema	<i>jsem se naučila naslouchat ostatním, KD naslouchání</i>
		Lucka	<i>...aby respektovali ty ostatní názory a to co dělají ostatní... ...podle mě to je důležitý, aby se byli ty lidi schopný respektovat navzájem, ať jsou jakýkoliv...</i>
		Dana	<i>...že tam jsou ty vztahy, že se tam navzájem, že se respektujeme, že někdo nemá den, tak mu to nejde třeba na kytaru... takže se mu nesmějem. Někdy ten den není dobrý, tak to nejde... takže neposmívat se někomu...</i>
	čas - je potřeba tomu věnovat čas	Ema	<i>no podle mě bylo důležitý udělat si na to třeba taky ten čas... jak jsme chodili jeden čas od těch půl sedmý ráno, nebo tak něco... některý lidi mají problém s tím kvůli něčemu stát, proč bych měl vstávat takhle brzo...myslím, že to se hodně cení, že i ty jsi vstávala, i když jsi pak celý den učila... a tak je to jedna z důležitých věcí, vstanu a i kdybych měla vstávat v 5, tak vstanu...</i>
		Eva	<i>bavilo mě to a takdávala jsem do toho hodně volnýho času</i>
udržování, vyladování vztahů	kompromisy	Martin	<i>vždycky jsme došli k nějakýmu kompromisu mezi těma stranama</i>
tmelení výše		Lucka	<i>někdy se domluvili mezi sebou, ale řekla bych, že tou dohodou,</i>
		Petr	<i>kompromis zase obzvlášť, když je těch lidí hodně...</i>
		Eva	<i>najít nějaký kompromis nejlépe</i>
	umět ustoupit	Petr	<i>umět ustoupit smysluplnějšímu názoru...</i>
		Eva	<i>schopnost se na něčem domluvit s tím, že třeba někdo musí ten svůj názor přehodnotit trošku...trošku to svoje ego prostě potlačit, aby byli spokojení všichni</i>

	když ustoupím, neprosadím se	Petr	<i>tak vždycky je někdo, kdo to zvládne líp, kdo to zvládne hůř... a potom to bejvá tak, že ty, co zvládnou ustoupit, tak potom ta jejich věc je miň prosazovaná a miň se jede podle toho, co chtěj oni... teď záleží na tom, jestli jim to vadí a nechaj se vláčet téma, který neustoupí a stojí si za svým... a teď jde o to najít nějakou mez, co je pro člověka ještě v pohodě a co je pro člověka moc, aby to těm ostatním řek... a byly v kapele chvíle, kdy někdo měl nějaký problém, občas to bylo únosný a řeklo se tohle je únosný a můžeme ti vyhovět a občas se řeklo ne, tuhle věc už udělat nemůžeme a musíš ty si to v hlavě nějak srovnat, protože to už je něco na co nepřistoupíme... KD ... kdo ustoupí "nechá se vláčet" téma, co neustoupí? výhodnější je neustopit, být sebestředný?</i>
	respekt	Petr	<i>já si myslím, že je to nějaký respekt</i>
	podobný věk	Ema	<i>tak já si třeba i myslím, že to, že jsme se dokázali domluvit bylo i tím, že jsme byli v podobným věku...že kdyby někomu bylo 10 a někomu 15, že bysme měli docela problém v té komunikaci... protože my jsme byli podobně starý, byli jsme devítka a osmička a co se týče některých názorů na písničky, tak jsme měli podobný, protože v 10 letech člověk poslouchá něco jinýho, než v 15....</i>
	společný cíl	Martin	<i>nějaký ten společný cíl... že jsme měli danou nějakou akci, na který budeme hrát, už jsme to měli domluvený, a motivace do té hudby jednotlivých lidí, každýho ta hudba bavila a každýho bavilo hrát v té kapele...</i>
		Sam	<i>myslím, že druhá věc dost důležitá věc byla ten společný cíl ve formě nějakýho koncertu třeba když byl..., deadline, který tlačí, stres a ten prostě pomáhá přes ty překážky chodit... a to je ve všem, když člověk má nějakou překážku, která je čím dál blíž, tak se lidi soustředí spíš na to, než že mají rozpory... ten nějaký koncert třeba...</i>
		Petr	<i>musí se najít něco, co všechny ty lidi spojuje a na to se zaměřit v té tvorbě a když potom se cokoli řešilo, tak vlastně mi přišlo, že odpíchnout se od toho společnýho cíle a nějakým způsobem se shodnout, co kdo chce, jaký jsou jeho důvody</i>
	styky mimo kapelu	Ema	<i>taky to, že jsme se scházeli třeba jinde, než na kapele...a že jsme se i znali a bavili se i o jiných věcech, než o kapele... a díky té kapele jsme se spolu začli bavit a že jsme se znali.</i>
	řešení problémů oklikou	Martin	<i>K. mluvili jste o tom mezi sebou s lidma s kapely? mohlo to třeba pomoci tomu srovnat si ty věci v hlavě? M. no třeba když někdo chodil na ty zkoušky a neuměl to, tak jsem třeba se bavil s člověkem, co chodil s nim o třídy a baví se s nim víc, jak to ten člověk s tou kapelou má, jestli ho to baví...</i>
	vůdčí osobnost (autorita)	Václav	<i>když tam je ta vůdčí osobnost, autorita, co jste byla vy, aby tam byl někdo, kdo udělá kompromis mezi dvěma stranama, když se nedokážou dohodnout, že jsme byli děcka, prostě základní škola, tak to je těžký KD reflexe - byli jsme malí...</i>
		Sam	<i>no, asi vy, no... když nad tím tak přemýšlím, tak bez Vás bysme se při první hádce rozhádali, protože jsme byli děti a nebyli jsme schopný, nebo když to vezmu já za sebe, tak já prostě nebyl schopnej nějak vzít ten kompromis, já ani jako nevěděl, co to byl kompromis, podle mě,,, jako se nějak dohodnout.. jako že jste tam vy vnesla nějakou tu objektivní věc... pojdte se domluvit, uděláme to takhle a takhle... myslím si, že jsme byly děti a že jsme nebyli schopný se domluvit, že bysme se při první hádce rozhádali a nebyli se schopný udobřit, to si myslím, že takhle to bylo KD reflexe tehdejšího stavu... byli jsme děti... ani jsem nevěděl, co to znamená kompromis</i>
		Ema	<i>A co si tak vybavuju.... tak si myslím, že je důležitý, že jsme mezi sebou měli i někoho dospělýho, kdo dokázal ukočírovat ty naše výlevy a někdo, kdo nám dokázal ukázat ten směr, ten cíl jako...</i>

			KD reflektuje potřebu "kočirovat"
		Lucka	<i>...mě přijde, že asi ty... ty ses to tam snažila většinou uklidnit...dohodou...nebo žes do toho zakročila ty</i>
		Katka	<i>...že jsme si to mezi sebou dokázali vyříkat a hlavně s Tvoji pomocí, protože jinak by se to nějak přešlo a byla by furt napjatá atmosféra a nebylo by to v pohodě..., že tys tomu jako hodně napomohla...tak ty jsi prostě řekla teď si sednem a rozeberem to... a teď se to probere</i>
	smysl pro humor	Václav	<i>aby jsme tu situaci uměli odlehčit, abysme to nebrali vážně.</i>
	vzájemná podpora	Dana	<i>...tak většinou to byl konflikt tří nebo dvou lidí... tak ta podpora od těch ostatních lidí, že nemá cenu se hádat a tak....</i>
		Katka	<i>... tak asi hlavně to, že jsme si to mezi sebou dokázali vyříkat</i>
	koncerty	Dana	<i>...potom i na tom koncertu je každej jinej, že vydá ze sebe ten adrenalin a všechno, co v sobě má tak na ten koncert pošle a to je taky důležitý...</i>
	"smysl" kapely	Václav	<i>aby to nebylo vyhrocený, to by být nemělo. Je to vlastně pro požitek lidí, aby si ty lidi z toho něco odnesli, ne, aby se tam šli vyhrotit</i>
	společné večery	Jan	<i>společný večery, který nesouvisely s tím, na čem jsme pracovali... že jsme dělali něco jinýho a dohromady, že si pak člověk vytvoří představu, že s tím člověkem nedělá jenom na tý jedný věci a v jiných případech ho nemusí zajímat, ale že toho je dohromady víc...</i>
		Dana	<i>... co tomu taky pomáhalo, tak to byly ty delší zkoušky, jak jsme tam třeba i přespávali, tak to tomu pomohlo, že se poznáme z jiný stránky...</i>
využitelnost v životě	souhra 2	Martin	<i>souhra s těma ostatníma lidma</i>
		Sam	<i>souhra, já to mám porovnání s teďka, pořád jsou tam stejný piliře, co se řešej... souhra, KD pozor! myslí hudební souhru</i>
	komunikace		<i>bylo dobře vidět, že každej z nás byl úplně jinej a muselo se na každýho jít nějak jinak, jiným způsobem a to mi v tý komunikaci hodně dalo, že každej je jinej a musí se na něj nějak jinak</i> KD každý potřebuje jinou komunikaci / jiný přístup
	aranže	Martin	<i>úpravy skladeb</i>
	vydržet, překonat, nebát se	Dana	<i>...když se lidi do něčeho bojí jít, tak mi to hrozně dalo, že to byla pro mě na začátku překážka, ale když si dáte víc času a šlápnete do plynu, tak to jde a že to ke konci vypadalo hezky, že se všichni posunuli... když bych srovnala první koncert a poslední, tak tam je hrozně velkej posun a myslim si, že když se někdo do něčeho bojí, tak by do toho měl jít ještě víc... protože já jsem byla hrozně ráda, že jsem to zažila. Ze začátku nás i spolužáci schazovali a to si hrozně uvědomuju zpětně, že jsem na nás hrozně pyšná, že jsme se na to nevykašlali... jak jsme tam měli ten první koncert, tak se nám pak smáli... a vlastně jsme si to vybudovali tak, že nás pak nakonec i obdivovali....to je hrozně, hrozně, hrozně důležitý nebát se věci...</i> <i>...my jsme šli dál, to je důležitý do života, že když vás ty lidi stahujou, tak jít dál...</i>
	kompromisy 2	Martin	<i>kompromisy to se mi určitě hrozně hodilo</i>

		Václav	<i>jsme měli různé názory, tak potom se s tím člověk naučil líp pracovat, když má jinej názor, prostě kompromis</i>
		Katka	<i>...to, že se dokážu s lidma domluvit, i když jsem našťvaná, tak je vyslechnu a dokážeme najít kompromis</i>
	“svět není růžovej”	Petr	<i>všechno to byl nějakým způsobem přínos, protože svět není růžovej a prostě občas člověk musí skousnout to, že všechno není podle něj...</i>
	nástroj 2	Václav	K. používáš některý věci, který ses tam naučil? V. tak ty akordy
	zpěv	Václav	K. získal jsi třeba nějakou odvalu pro ten zpěv? V. jo, tak to určitě... V: měli jsme strašně všestrannej repertoár
		Eva	<i>Naučila jsem se taky celkem dost z toho zpěvu myslím, že jsem se posunula v ten čas jinam...</i>
	zodpovědnost	Martin	<i>nějaká ta zodpovědnost</i>
	řešení problémů	Martin	<i>řešení těch problémů... KD myslí řešení rozdílných názorů mezi sebou a vztahuje to k problémům na SŠ-je potřeba najít kompromis</i>
		Sam	<i>vycházení lidský...</i>
	komunikace 2	Václav	<i>určitě ta komunikace s ostatníma</i>
		Eva	<i>bylo dobře vidět, že každěj z nás byl úplně jinej a muselo se na každýho jít nějak jinak, jiným způsobem a to mi v tý komunikaci hodně dalo, že každěj je jinej a musí se na něj nějak jinak KD každý potřebuje jinou komunikaci / jiný přístup</i>
	vystupování na veřejnosti	Jan	<i>jsem se naučil dělat některý věci, co mi před tím vadily dělat před lidma... tohle mi třeba pomohlo nebát se vystupovat před lidma</i>
		Lucka	<i>...tak třeba mi to možná trošku pomohlo, že se nebojím tolik vystupovat na veřejnosti</i>
		Ema	<i>tak určitě to vystupování před lidma, protože vlastně ve škole, když prezentuju něco, tak už mi to nedělá takovej problém, jako před kapelou, protože občas jsme hráli před hodně, hodně lidmatakže to si myslím, že mi pomohla, že jsem se naučila ukočírovat ten stres a ten strach z toho vystupování</i>
		Dana	<i>.. teď, když bych se měla někde postavit a něco říct, tak mi to půjde mnohem líp, než kdybych tu kapelu neabsolvovala...</i>
		Katka	<i>... to vystupování na veřejnosti, mluvení před lidma...</i>
	souhrn (Sam)	Sam	<i>vlastně úplně všechno, co jsme tam načerpali... jak říkám, neměl jsem s kapelou žádný zkušenosti a cokoli se tam řešilo, tak se v nějaký forma řeší všude....souhra, já to mám porovnání s ted'ka, pořád jsou tam stejný pilíře, co se řešej... souhra, vycházení lidský... je to jakej nástroj v tý hudbě dělá jakou roli... že basa řeší tohle... třeba co mi to dalo už v prvotní fázi...hned jsem zjistil, že bez basy to je špatný, že to chce vždycky basu... jako jak funguje ta kapela, jak hrát formu... jak to dynamicky vystavět, co kde zahrát, jakej break zahrát... to prvotní, experience...to bylo tady. všechno, co se tam řešilo bylo pro mě nový a čerpám z toho doted'...samozřejmě, že se ty zkušenosti přepisujou, trošku se</i>

			<i>měňej.. nabíraj...a pořád to, co se tam řešilo, prostě to byla normální kapela a to se řeší v nějaký formě ve všech ostatních kapelách... to jak ta kapela funguje, takhle bych to shrnul, to mi to dalo.</i>
	spolupráce	Karel	<i>ako že se mi určitě zlepšila spolupráce s lidma, ať s nima zpívám dál, nebo ne, tak to určitě se mi zlepšila...</i>
		Ema	<i>pak ta práce s těma lidma,.....jak jsem o tom mluvila i před tím, že to dokážu využít třeba při nějaký skupinový práci, že mi to pomohlo při lepší práci na tý střední, vim, co bych třeba neměla říkat před větší skupinou lidí... že člověk třeba něco plácne před větší skupinou lidí...a neměl by třeba... třeba než člověk něco řekne v tý skupině, aby si rozmyslel, co vlastně chce říct..., že si to musí člověk hlídat.....to bude asi všechno. KD vnímá možné limity ostatních a nechce se nikoho dotknout</i>
	respekt	Dana	<i>... je třeba respekt k ostatním. Když třeba někdo mi tam ze začátku neseděl a neuměla jsem si k němu vybudovat vztah, a to v tý kapele jsem tam takový 2 lidi ze začátku měla... tak hned to neházet do koše a říct tak to nepujde... ale dát tomu čas a tu šanci, že to s těma lidma půjde, že si nakonec sedneme a najdeme něco společnýho, tak to si myslím, že mě hodně naučila kapela...ted', když poznám někoho s kým si nesednu hned na začátku, tak se snažím tomu dát čas... v kapele jsme z toho pak vyšli jako skvělá parta, která z toho vycházela a držela při sobě.</i>
Limity, překážky	vztahy (partnerské)	Martin	<i>jedna z těch holek nechodila na zkoušky a bylo to nepříjemný, že s tím nic nemůžeme udělat</i>
		Dana	<i>...bylo tam spoustu vztahů, který tam proběhly, jako kamarádké a jiné a že tam byly momenty, který schazovaly tu kapelu a nebylo to někdy dobrý, že tam byla opatrná atmosféra, ty vztahy dělají hodně, stačí jedna malá hádka mezi dvěma a přesune se to na všechny... KD reflektuje, jak partnerské vztahy ovlivňovaly ovzduší v kapele</i>
		Katka	<i>...taky by bylo dobrý si srovnat chození mezi těma lidma, protože ten chodil s tím, ten chtěl toho...to bylo zamotaný ...pak ty vztahy</i>
	pomluvy od spolužáků	Matin	<i>pomluvy od spolužáků, to je to období tý pubnerty, já nevím, jestli to byla závist.... ale vznikaly pomluvy, že tam v tý kapele někdo nemá co dělat, že někdo zpívá falešně...</i>
		Dana	<i>...Ze začátku nás i spolužáci schazovali...ak jsme tam měli ten první koncert, tak se nám pak smáli... Klára... vážně? to jsem ani nevěděla... nebyla to spíš trošičku závist? D... jo, určitě, dávali nám to sežrat.... ale uvědomuju si to, že se člověk víc řídí těma špatnýma zpěnýma vazbama ...</i>
	tréma, strach	Karel	<i>tréma určitě...deptající bylo trochu, jak jsme tenkrát hráli u tý řeky, kydž slyšíte ty ostatní zpěváka a říkáte si, že tak dobrej hlas nemáte...</i>
		Ema	<i>jak jsme měli ty koncerty, tak jsem byla hroozně nervozní, abych to těm ostatním nezkažila, aby to, co jsme trénovali, abych dokázala ukázat, aby ostatní nebyli smutný, že se to někomu nepovedlo, takže někdo z toho může mít špatnej dojem....</i>
		Lucka	<i>...rozhodně, že se mi nechtělo vystupovat před lidma</i>
		Dana	<i>...no to určitě a to se naučil každej, nebát se vystoupit na veřejnosti....ze začátku to bylo těžký tam jít a něco zazpívat, když na vás ostatní koukaj...</i>
		Dana	<i>... já jsem v sobě měla, že mi to nejde, že to ostatním kazím...potom třeba přišla nějaká písnička, která mi moc nesedla a zase mě to sráželo, ale zase jsme to dostali nahoru...</i>

	krátký čas trvání	Martin	<i>mrzí mě, že se ta kapela nezaložila dřív a že jsem se já osobně nedostal k muzice dřív k tomu hraní na klavír i k tomu zpívání a možná, kdyby to vzniklo dřív, tak možná třeba nevznikne tolik problémů mezi náma, protože jsme se s některýma lidma vůbec neznali...</i>
	pasivita	Lucka	<i>...já mám totiž pocit, že jsem byla spíš pasivní a asi jsem dělala, co jste mi řekli...</i>
	neschopnost prosadit se	Jan	<i>v průběhu toho jsem moc neuměl si prosadit svoje...</i>
		Petr	<i>občas mi přišlo, že ne vždycky se zjišťovaly názory všech, že se neřešily všechny názory, že občas se stalo, že nějaký jeden názor byl tak hlasitý, že ty ostatní byly upozaděny...</i>
		Katka	<i>...trošku mi vadilo, že jsem tolik nezpívala, což mě mrzelo, ale těch lidí, který uměli na ty hudební nástroje tam moc nebylo, tak se to dá pochopit, že to takhle bylo...</i>
	konflikty mezi námi	Martin	<i>to se řešilo dlouho. Mně jen přišlo, že ten člověk ani nechtěl hrát potichu, že chtěl být středem pozornosti, nebyl samozřejmě jedinej</i>
		Václav	<i>bylo to hrozně zbytečný, když si to zpětně uvědomuju...dalo se to vyřešit trošku jinak KD reflektuje situaci</i>
		Jan	<i>nechci jmenovat, ale bylo to spíš, že to hrotil jeden člověk, napadl mě jeden konkrétní člověk, ale tam to prostě byla nějaká neshoda názorů s tím, že ten jeden člověk měl názory, co nedávaly smysl... ...tak jsem to nechtěl říkat, protože jsem nechtěl začínat nějaký hroty... ...no a pak že si někdo občas nedal říct a nenechal se přesvědčit, že je něco lepší, než ten jeho názor a mlátil si svoje... tenkrát mě tak strašně štvál... :)</i>
		Sam	<i>jako ty nějaký neshody, to bylo občas naprd, že jsme se občas hádali jak malý děti...</i>
		Eva	<i>možná se sehrát s těma lidma a stěma myšlenkama, že každej měl svůj názor a nějak to dát dohromady, to byl občas kámen úrazu, ale vždycky jsme to zvládli,</i>
	špatná informovanost	Petr	<i>dalším mým limitem bylo, že jsem nebyl na tolika sítích, aby se ke mně dostávaly informace, takže to byla taková věc, co mě občas bolela a byla to komplikace pro mně... že potom se sdílelo, že někde něco bude, nějaký organizační info... a ke mně se ta věc nedostala hned, protože já jsem nebyl na těch sítích... tak to byla věc, co mě štvála... ale je to pochopitelný, protože já jsem byl ten, kdo na tý skupině nebyl...</i>
	bez předchozích zkušeností	Ema	<i>no tak pro mě byl popravdě docela velký problém, co se týče nástroje nebo zpěvu, neznala jsem noty a popravdě dodneška nevím, co znamenaj, protože si myslím, že bych to ani nezvládla... a měla jsem docela velký strach z toho, že když začnu zpívat, co řeknou lidi v tý kapele, ne že by se mi úplně smáli, ale jak jsem neměla ty zkušenosti, tak jsem z toho byla nervozní....</i>
	komunikace	Václav	<i>člověk byl v osmý třídě a je v podstatě děčko a spoustu věcí si neuvědomuje, prostě někdy jsem jel hodně na emoce, než abych si to uvědomil logicky, nějaký věci... ...hlavně nejvíc byla ta komunikace, ta vyhrocenost někdy... KD reflektuje odstup času - chování na základní škole</i>
		Petr	<i>mezi těma lidma vznikaly určitý překážky, že člověk musel přijít na to, kde je ten limit toho druhýho, nebo přijmout, jak k tomu přistupuje někdo jinej to potom pro mě bylo limitem, když někdo se choval nějak... a měl svůj limit, přes kterej nechtěl jít KD překážky mezi lidmi - limity</i>
	špatná kvalita	Katka	<i>...nechci být zlá, ale ty lidi některý, protože třeba některý holky, co tam zpívaly, tak nezpívaly tak, aby nás to někam posunulo víc, když to tak řeknu, tak to ty vystoupení trochu kazilo</i>

	čas	Václav	<i>někdy to bylo, že jsme se nesešli všichni a někdo to tam prostě nedokázal zařadit...</i>
		Petr	<i>co mě napadlo jako první, protože jsem zásadovej,? tak byl vždycky můj čas... protože jsem byl vždycky limitovanej tím, že v nějakou dobu jsem chtěl, nebo měl odejít a nějakým způsobem to mohlo i štvát ostatní...</i>
		Karel	<i>...no tak určitě musej chodit na zkoušky... KD vychází ze zkušeností, že někteří na zkoušky chodí omezeně</i>
		Lucka	<i>...ten čas si najít je těžký</i>
		Lucka	<i>...bylo těžký najít stejnej čas, kdy se můžeme sejít, ten stejnej čas, kdy můžeme zkoušet...</i>
	úpravy písni	Jan	<i>trošku mě pak štválo, že některý písničky, který jsem znal a byly super, byly upravený a nešly udělat líp... ...mě to někdy ze začátku štválo, že to je jiný KD souvisí s rozdílnou úrovní hráčů . potřeba úprav pro všechny</i>
		Petr	<i>že jsem neuměl na ten nástroj tak jak bych chtěl, takže se musely ty akordy upravovat a tak</i>
		EVA	<i>občas s tím repertoárem jsme tam měli neshody</i>
	podmíněná podpora rodičů	Sam	<i>máma to sledovala ty známky, ...jedinej moment byl, když mi to fatk zakázali,</i>
	technické zajištění	Petr	<i>co se týče techniky, tak zase to byl vývoj... jak se to posouvalo, tak jsme měli lepší techniku... jsem si koupil lepší nástroj... ...co se týče těch limitů, tak ze začátku to byla sranda víc a byli jsem mnohem víc limitovaný prostředím a kolik věcí nám bylo přístupnejch a potom, jak to rostlo, tak těch možností bylo víc a limitů ubějvalo...</i>
Pokračuje v hudbě		Martin	<i>já jsem tu kariéru hudební, jsem s ní pokračoval i dál, zrovna včera jsem měli takovej menší koncert na studentský konferenci s jednou kamarádkou, která hraje na housle, takže vlastně ta souhra je pro mě důležitá minulej rok jsme měli vystoupení se spolužákem, spolužačkou...</i>
		Petr	<i>se pořád věnuju hudbě,</i>
Dodatek (vzpomínky)		Martin	<i>byl to skvělej zážitek a je skvělý, že se po těch letech sejdemě....</i>
		Václav	<i>já na to rád vzpomínám, bylo to hezký období.</i>
		Jan	<i>takže okamžitě, jak mi to Martin řekl, tak okamžitě... my jsme tam chodili i před tím hrát s klukama o přestávkách do tý učebny... ... já si spíš neumím představit, jestli tam byla nějaká aktivita, která by přínos neměla... ...asi bych jen dodal, že to byl projekt, ze kterej se nikdo nemusí stydět a že to bylo fakt úžasný a fakt se to povedlo nad míru a že to nikdo nečekal, že se to tak povede a určitě bych to neměnil a pokračoval v tom dál s dalšíma ročníkama...</i>
		Sam	<i>dal jsem tomu úplně všechno a takhle jsem všechno odsunul a začal jsem se naplno věnovat hudbě a rodiče mě začli taky podporovat naplno... ne, že dostaneš pětku a nemůžeš hrát měsíc na bici.. bylo to za 5 minut 12, že jsme si všichni ujasnili, co je ta správná cesta...jinak by byla priorita známky ve škole... ...hudebně neřekl bych, zrovna já jsem se tam hrnul do všeho po hlavě, protože jsem prostě to úplně hltal... pro mě nebyla ani překážka vstávat buhví v kolik, abysme šli na</i>

			<i>zkoušku ráno, já nevím v 6:30 jsme chodili, ne?... takže ani to nebyla překážka...</i>
		Petr	<i>já nevím, jestli to zaznělo dostatečně, ale chtěl bych říct, že mě ta věc celá strašně obohatila a utvrdila mě v některých mejch zájmech a v tom co mě baví a jak jsme se bavili tady o těch přínosech, tak chci zdůraznit, že těch přínosů byla spousta a ačkoli ten konec teď mohl vyznít, že jsem nebyl spokojenej tam, nebo spousta věcí, že se mi nelíbila, tak všechno to byl nějakým způsobem přínos, protože svět není růžovej a prostě občas člověk musí skousnout to, že všechno není podle něj...</i>
		Ema	<i>důležitá byla i podpora školy, že jsme hráli předkapelu the Tap Tap, nebo ty zahradní slavnosti, že nás paní ředitelka podpořila, že nás nechávala zkoušet v tý učebně a jsme od ní měli tu podporu, že kdyby nás nechtěla podporovat, tak bysme to nedotáhli tam, kde to bylo. Kdyby nám to někdo takhle důležitěj nepřál, tak by dokázal zařídit, abysme tam nehráli.... i město nás podporovalo i ostatní učitelé, chodili na koncerty a bylo to super... někteří učitelé se snaží držet nějakých standartních postupů...že žáci musí sedět v lavici a že ta hudebka pro mě byla uvolnění, že se mi líbil přístup... že to bylo uvolnění a abys v tom pokračovala...</i>
		Katka	<i>... je blbý, že jsme skončili...že to je škoda a pak taky, že se že se někteří nezapomovali... to je všechno.</i>